

Srpske narodne pripovijetke

**Skupio ih i na svijet izdao
Vuk Stef. Karadžić**

**U Beču
u štampariji Jermenskog manastira
1853**

[Povratak na glavni indeks Srpskih narodnih pripovjetki](#)

Sadržaj:

[Vukov oglas za "Srpske narodne pripovetke", 1853](#)

[Pismo Jakovu Grimu](#)

[Predgovor.](#)

[Srpske narodne pripovijetke](#)

1. [M e edovi .](#)
2. [_ ardak nina nebu nina zem lji.](#)
3. [N em ušti jezik .](#)
4. [Zlatna jabuka i devet paunica](#)
5. [S tojša i Mladen.](#)
6. [_ avo i njegov šegrt.](#)
7. [Prava se muka ne da sakriti.](#)

8. A daja i carev sin.
9. Zm ija m lado enja.
10. O petzm ija m lado enja.
11. K om e B og pom a e, n iko m u naud it i ne
m o e.
12. Zlatoruni ovan.
13. Usud.
14. K o m an je ište, v iše m u se daje.
15. Milostiva snaha i nemilostiva svekrva.
16. Pravda i krivda.
17. O ina zak letva.
18. Z a što u lju di n ije taban ravan?
19. avo lja m aštan ija i B o ja sila.
20. Pobratimski darovi.
21. K alu er i etiri grješ n ika.
22. Kopanje blaga.
23. L ijepe haljine m nogo koješta u ine.
24. D jevojka br a od konja.
25. Djevojka cara nadmudrila.
26. udnovata tica.
27. Crno jagnje.
28. C areva k i ovca.
29. Tri jegulje.
30. udotvorn i no .
31. udnovata dlaka.
32. Pepeljuga.
33. Z la m a eha.
34. M a eha i pastorka.
35. O pet m a eha i pastorka.
36. K ako su rad ile onako su i pro šle.
37. Z la ena.
38. Divljan
39. U cara T rojana kozje uši.
40. Car Dukljan.
41. evojka, udov ica i pušten ica.
42. Jedna gobela u kao a druga iz kala.
43. Solomuna proklela mati.
44. L a za opkladu.

45. [Kralj i obanin.](#)
 46. [Ko umije, njemu dvije.](#)
 47. [Dva novca.](#)
 48. [Med, svinja i lisica.](#)
 49. [Lisica se osvetila vuku.](#)
-

Vukov oglas za "Srpske narodne pripovetke", 1853

Oprostivši se rje nika, ne dangube inimalo rad sam se truditi da bih jošte što od smrti ugrabio i na svijet izdao. I tako evo najprije našijeh narodnijeh pripovijedaka, za koje mislim da će u svome rodu biti tako znatne kao što su narodne pjesme u svome. Kao što su pjesme ugled jezika naše narodne poezije, tako će ove pripovjetke biti ugled narodnoga jezika u prozi. Kao što sam pjesme štampao u razli nijem narječijama, kako sam koju gdje dobio, tako će biti naštampane i ove pripovjetke: bi ih iz Bačke, iz Srijema, iz Srbije, iz Hercegovine, iz Boke Kotorske i t. d. Knjiga će ova osobito biti za mlade i mušku i ensku, a i stari ljudi i ene ita će je s velikom radosti kako radi istoga narodnog jezika tako i radi narodnijeh misli u ovoj struci otvorine naroda našega. Knjiga će ova biti oko petnaest tabaka velika, i cijena joj je za prenumerante dvije cvancike i po u srebru, ili jedna forinta u novcima od hartije koji danas ovdje idu mjesto srebra, a za prenumerante iz Rusije jedna rublja u srebru (süperes lko). Pošto knjiga izi će na svijet, biće joj cijena u srebru tri cvancike, a u hartiji jedna forinta i dvanaest krajcara ili tri forinte u šajnu. Novci se ne ištu naprijed, nego samo imena od prenumeranta za koje su skupitelji uvjereni da će knjigu odmah platiti kad je primie. Za skupljanje prenumeranta osobito molim onu gospodu koji su mi kupili prenumerante na rje nika. Vrijeme prenumeracije traje do svršetka mjeseca Junija. Iz Srbije opet će najbolje biti da se imena od prenumeranta pošalju u Biograd G. Jovanu Gavriloviću, na elniku u

pope i teljstvu finansije, a iz ostalih m jesta na m ene, dodavši na pism u auf der Landstrasse, am Heumarket Nr. 517 in Wien. Gospodi skupiteljima da e se po obi aju jedanaesta knjiga na dar.

M jesto ovijeh pripovijedaka m islio sam sad štampati obi aje, ili upravo re iivot naroda našega, ali sam ovo za sad odgodio, da bih koje ljetos u Srbiji koje preko prijatelja svojih iz drugih krajeva o tome još koješta doznao, tako e ovo, ako Bog da zdravlje, biti prva knjiga m oja poslije pripovijedaka. U ovoj e knjizi biti gdje koje stvari iz rje nika u red nam ještene i m nogijem koje im novijem ega u rje niku nema, sastavljene i potpunjene.

U Be u o Sreteniju 1852.

V uk St e f. K arad i

Jakovu Grimu

Slavnome Nijemcu Jakovu Grimu

P redragi i m nogopoštovan i prijatelju

V iste s pokojnijem K opitarom najviše u inili te su se Srpske narodne pjesme na slavu naroda Srpskoga tako razglasile po svoj Evropi i po ostalom e u enom svijetu. O sim toga V iste m ene još od 1823 godine, kako sam im ao sre u u K aslu s V am a se vidjeti i poznati, jednako nagovarali i opominjali da naštam pam što i Srpskih narodnijeh pripovijedaka: evo V am ovom knjiicom ispunjujem tu elju. Ja sam uvjeren da knjiica ova nikom e ne e biti m ilija nego V am a; za to sam se i usudio ukrasiti je V ašijem slavnijem im enom. Z a m ene e bita osobita radost i sre a, ako V ina ete da su i ove pripovijetke, prema pjesmama, dostojne naroda Srpskoga.

U B e u o M u e n i c i m a 1853.

V a š z a h v a l n i p r i j a t e l j

V u k S t e f. K a r a d i

Predgovor.

Godine 1821 ja sam u Davidovi evijem novinama naštam pao nekoliko našijeh narodnijeh pripovijedaka i zagonetaka, uz koje sam ovo kazao:

"Ja sam prije nekolicke godine dana htio da izdam malu knjicu narodnijeh Srpskijeh pripovijedaka i zagonetaka, n bio sam im ovaj predgovor napisao:"

.Neka rodoljubivi Mušicki leti za Pindarom i za Horacijem, neka se druži i poredi s Ramlerom, s Klopštokom i s Deravinom i s Dimitrijevim; neka duboko zamišljeni Solari istrauje i dokazuje kakijem su jezikom govorili zemljaci i vrsnici Rema i Romula; kome Srbinu Srpski jezik ne valja, neka ga popravlja po svome vkusu, i novi neka gradi; "Ne zavidim, nast svakom svoje;" a ja u sam o gotovo da skupljam ono što je narod Srpskive izmislio."

"Koliko se ovaj posao inilasan toliko je i još više široki duga ak. itav ovje ijvijek trebao bi jednom e bezbri nom ovjeku da skupi sve naše narodne pjesme, pripovijetke, pripovijesti, zagonetke, obijaje i rije i). I kad bi se mislilo na svršetak, ne bi još ni em u tome bilo nipo etka, ali po inja misli: sam o neka se po ne, pa e svagda biti lakše dodati i nastaviti nego li što iznova po eti i naiti. A ovake narodnosti treba kupiti dok se nijesu prosvještenijem i novijem modama zagušile i iskorijenile."

"Pjesme, zagonetke i pripovijesti, to je gotova narodna

knji evnost, kojoj ništa više ne treba nego je vjerno, isto i nepokvareno skupiti; ali u pisanju pripovijedaka ve treba, misliti i rije i nam ještati (ali opet ne po svome vkusu nego po svojstvu Srpskoga jezika), da ne bi ni s jedne strane bilo pretjerano, nego da bismo ga i u en itati i prost slušati; a ja sam kazao u predgovoru k Srpskom rje niku kako je to za mene teško! Pa još vidim da i pored sve muke i truda opet ostaju pogrješke! U tome neka me pravda Dositije, koji je u ovakoj struci pisanja gotovo poslije trideset godina popravio svoju jednu pogrješku, pa još nije pogodilo kako bi trebalo)".

Ovo je kazano onda, a sad uz ovu knjigu valja kazati jošte što.

Pripovijetka u narodu našem u, osobito po ju nijem krajevima, najviše se zove priča, kao što se govori i priča i mjesto pripovijedati, a gdješto i gatkica.

Naše narodne priče ili pripovijetke gotovo se mogu razdijeliti na m uške i na enske, kao i pjesme. enske su pripovijetke one u kojima se pripovijedaju kojekakva udesa što ne mogu biti (i po svoj prilici sam o e za njih biti rije gatkica [...]); a m uške su one u kojima nema udesa, nego ono što se pripovijeda rekao bi uvijek da je zaista moglo biti. Mnoge su m uške pripovijetke smiješne i šaljive. M uške pripovijetke opet bi se mogle razdijeliti na dugačke i na kratke. Po ovom pravilu m uške su pripovijetke u ovoj knjizi ići po broju ove: 25. (Djevojka cara nadmudrila), 41. (evojka, udovica i puštenica), 42. (Jedna gobela u kao a druga iz kala), 44. (La za opkladu), 45. (Kralj i obanin), 46. (K o umije, njemu dvije), 47. (Dva novca), 48. (Sve, sve, ali zanat), a ostale su sve enske. Kao što im a pjesama za koje se upravo ne mogu kazati ili su enske ili junačke, tako im a i pripovijedaka koje su izme u enskih i m uških.

Pripovijetku ovdje 1. (Me edovi) i 49. (Me ed, svinja i lisica) ja sam slušao od Tešana Podrugovića, pak sam ih

poslije pisao kako sam ih upam tío; 18. (Za što u ljudi nije taban ravan?), 32. (Pepeljuga), 37. (Zla ena), 41. (Čevojka, udovica i puštenica), 42. (Jedna gobela u kao a druga iz kala), 43. (Solomuna proklela mati), 44. (La za opkladu) i 48. (Sve, sve, ali zanat) slušao sam još u Tršiu, pak sam ih poslije pisao kako sam se opominjao, a 47. (Dvanovca) slušao sam u Novom sadu od jednog prosjaka, pak sam je poslije pisao; 2. (Čardak, ni na nebu ni na zemlji) napisao mi je u Berlinu 1844 godine knez Mihailo M. Obrenović, kao što je on slušao u djetinjstvu od svojih dadilja; 3. (Nemušti jezik), 4. (Zlatna jabuka i devet paunica), 5. (Stojša i Mladen), 6. (Čavo i njegov šegrt), 7. (Prava se muka ne da sakriti), 8. (Adaja i carev sin), 14. (Komanje ište više mu se daje) i 39. (U cara Trojana kozje uši) pripovijedao mi je i pisao 1829 godine u Zemunskom lazaretu Grujo Mehandij iz Sentomaša); 16. (Pravda i krivda), 19. (Čavolja maštarija i Boja sila), 20. (Pobratimski darovi), 21. (Kaluđer i etirigrješnika), 22. (Kopan je blaga), 23. (Lijepe haljine mnogo koješta uine), 24. (Čevojka braodkolja), 26. (Čudnovata tica), 27. (Čmojagnje), 28. (Čareva kiovc), 29. (Trijegu lje), 30. (Čudotvornino), 31. (Čudnovata dlaka), 33. (Zlama eha) i 40. (Čar Dukljan) poslao mi je iz Boke G. Vuk Vrevi; 25. (Čevojka cara nadmudrila) i 38. (Čivljan) poslao mi je G. pop Vuk Popović iz Risna; 45. (Čralji obanin) i 46. (Čoumije, njemu dvije) pisalo mi je 1835 godine po naredbi pomenutoga popa Vuka u Risnu jedno a e iz Srpske škole; 11. (Čome Bog poma e, niko mu nauditi ne mo e), 12. (Čatoruniovan), 17. (Čina zakletva) i 35. (Čopetma eha i pastorka) poslao mi je Lazar Marjanović, koji je bio Črkiu itelj u Zemunu; 50. (Lisica se osvetila vuku) dao mi je napisanu G. Damjan Čruborović, sveštenik iz Hrvatske iz sela Ljubine (na suhoj me iu Hrvatskoj regem enti); 15. (Čmilstiva snaha i nemilstiva svekrva), 34. (Čma eha i pastorka) i 36. (Čako su radile onako su i prošle) poslala mi je gospo Ća M ilica Stojadinović a iz Vrdnika; 9. (Čmija mladenja) i 10. (Čopetmija mladenja) poslao mi je Čemunski u itelj G.

Dimitrije obi; kao što je ova posljednja, ovakumi je od prilike poslala i gospoica Milica Stojadinovića, a i G. Vasilije Jovanovića kad je bio uitelju u Zemunu dao mi je jednu napisanu; 13. (Usud) napisao mi je pomenuti Grujo Mehandij, a i Lazar Marjanovi poslao je jednu od prilike ovaku.

Kao što se pjesme po narodu različno pjevaju tako se i pripovijetke različno pripovijedaju: ja sam pepeljugu imao napisanu i od gospoice Milice Stojadinovića i od G. obića, ali je ovdje naštampana onako kao što sam je ja u djetinjstvu slušao. Pripovijetka je ova naštampana i u Ljetopisu u I. od godine 1842 s potpisom na kraju I. S. (Jovan Subotić), i ova se od moje najviše po tom razlikuje što u njoj o kravinema nispomena.

G. A. Tanasije Nikoli naštampano je u Biogradu 1842 i 1843 godine dvije knjige: "narodne Srbske pripovedke", ali šteta što jezik u ovijem pripovijetkama niti je isti narodni niti je jezik našijeh narodnijeh pripovijedaka, nego u njima ima i gramatičnijeh pogrješaka u našem u narodnom jeziku [...] i riječijeh u našem u narodnom jeziku nema [...], tako da bi uvijek nam nogo mjestam ogaore i da su pripovijetke ove prevoene s njem a kog jezika. – Poznato je da je G. orije K. Stefanovi još prije nekoliko godina skupio podosta našijeh narodnijeh pripovijedaka i poslao ih Matići Srpskoj da ih ona naštampana, a ona ih predala nekom e da ih popravi, pak tako ostalo i do danas, samo je od njih naštampana jedna u III. Ljetopisa za godinu 1846. "S nū carevü i tri labuda".

Ja imam još za jednu ovaku knjicu našijeh narodnijeh pripovijedaka, ali bi mi bilo vrlo mило kad bi mi još koju poslao, osobito iz Hercegovine i iz Bosne i iz stare Srbije; samo molim svakoga koji bi ih pisao da on ne popravlja ništa, nego da piše upravo onako kao što mi ih ko uspripovijeda, pa gdje bude potrebno da se koja rije

prema jesti ili doda ili izostavi, to u ja initi, kao što sam radio i u ovima svima koje sam napisane dobio

U B e u o M u enicim a 1852 .

v. s. k.

Srpske narodne pripovijetke

1.

M e e d o v i .

U nekakom e selu po u ene u planinu da tra e divljega bro a, i tako vrljaju i po planini jedna od njih za e i do e pred jednu pe inu iz koje izi e m e e d te je uhvati i odvede unutra; ion e ive is njom e, ena zatrudni i rodi m uško dijete. Pošto dijete malo poodraste, ena se nekako ukrade i ute e u selo ku i svojoj. M e e d je jednako koješta donosio i dijete hranio, kao m u prije i m ater. K ad dijete naraste poveliko, ono navali da ide iz pe ine u svijet. M e e d ga stane od toga odvra ati govore i m u da je on još m lad i nejak, a u svijetu im a zlijeh zvjerova koji se zovu ljudi, pak e ga ubiti. I tako se dijete malo poum iri i ostane u pe ini. Poslije nekoga vrem ena dijete opet navali da ide u svijet, i kad ga m e e d druk ije nije mogao odvratiti, a on ga izvede pred pe inu pod jednu bukvu, pa m u re e: "A ko tu bukvu m o eš iš upati iz zem lje, onda u te pustiti da ideš u svijet, ako li ne m o eš, još valja da sjediš kod m ene." D ijete spopadne bukvu, pa povuci tam o povuci am o, ali ne m o e da je iš upa; onda se opet vrati s ocem u pe inu. K ad poslije nekoga vrem ena dijete opet navali da ide u svijet, m e e d ga izvede pred pe inu i ka e m u da ogleda m o e li sad iš upati bukvu iz zem lje. D ijete bukvu spopadne i iš upa. M e e d m u onda re e da joj okreše grane, pa zam etnuvši je

na ram e kao kija u da ide u svijet. D ijete posluša oca, i idu i tako po svijetu, do e u jedno polje e su se neko like stotine plugova bile sastale te orali spahiji. Kad do e k ratarim a, zapita ih eda bi im ali što da m u dadu za jelo. O ni m u odgovore da pri eka m alo, sad e se njim a donijeti ru ak, pa e ru aju on iono liki, ru a e ion. D ok su oni još to govorili, a to se pomole kola i konji i mazge i magarci s ru kom . K ad se ru ak donese, M e edovi re e da e on to sve sam pojesti. R atari se za ude i reku m u kako e on pojesti to liko jelo što je doneseno za toliko stotina ljudi! O n opet re e da ho e, i okladi se s njim a: ako ne pojede da im da svoju kija u. ako li pojede da oni njemu dadu sve što je gvozdeno na njihovijem plugovim a. R u ak se postavi, i M e edovi se naklopi te pojede sve, i još da je bilo. O nda m u oni skupe s plugova sve što je gvozdeno na jednu gom ilu, a on usu e neko like breze, pa sve pove e i natakne na svoju kija u pa zam etnuvši je na ram e otide k nekakom e kova u i re e m u da m u od onoga gvo a skuje buzdovan na onu kija u. K ova se prim i toga posla, ali m u se u in i da je gvo a m nogo, pa ga sakrije gotovo pola, a od ostaloga buzdovan slupa kojekako. M e edovi u se u in i buzdovan m ali prem a onolikom e gvo u, a iono što ga je da nije na injen kao što bi trebalo. Z a to kad buzdovan nasade na kija u, M e edovi da biga ogledao jeli dobar, baci ga u nebo pak se podan jna etvorono i, te ga do eka u le a. Buzdovan nesre om kova evom prsne, onda M e edovi razm ahne kija om te kova a ubije, pa otide u njegovu ku u ina e sve sakriveno gvo e; i odnese ga sa onijem komadima od buzdovana drugome kova u, i ka e m u da m u skuje buzdovan na kija u, ali m u re e da se ne šali nego od svega gvo a dobar buzdovan da skuje, ako nije rad pro i kao i onaj prije što ga je kovao. K ova uvši još prije šta je bilo od onoga kova a, skupi sve svoje m om ke, pa ono sve gvo e sastave u jedno i skuju buzdovan vrlo dobar koliko se igda moglo. Kad nasade buzdovan na kija u, M e edovi opet da biga ogledao, baci ga u nebo, i na etvorono i se podan j, ali se buzdovan ne razbije nego odsko i od le a..... Ispravivši se

M e edovi rekne: "Sad je buzdovan dobar," pa ga zam etne na ram e ipo e dalje. Idu i tako na e u polju jednoga oeka e je upregao u ralicu dva vola te ore, i došavši k njem u zapita ga da li im a što zajelo. ovek m u odgovori: "Sad e m oja k idonijeti m eni ru ak, pak em o podijeliti što je B og dao." M e edovi m u stane kazivati kako je on pojeo sve što je bilo pripravljeno za neko liko sto tim a ratara, "a šta e sad u jednom e ru ku biti m eni, šta li e tebi?" U tom e eto ti evojke s ru kom .K ako evojka ru ak postavi, M e edovi se odmah rukom hvati da jede, a ovek m u ne dadne nego m u re e: "Ne! dok se ne prekrstiš ovako kao i ja." M e edovi gladan ne im aju i kud kam o prekrsti se, pa onda po nu jesti, i najedu se obojica i još im prete e. M e edovi gledaju i u ru konošu, koja je bila krupna i zdrava i lijepa evojka om ili m u, i re e ocu njezinu: "H o eš li m i dati ovu svoju k er da se enim njom e?" oek m u odgovori: "Ja bih ti je rado dao, ali sam je obrekao B rku." M e edovi na to rekne: "B re šta m arim ja za B rka? Ja u B rka ovijem buzdovanom ." A oek m u rekne: "B e i B rko je neki; sad eš ga vi eti." U tom e stane huka sjedne strane, dok se iza brda pom oli jedan brk i u njem u trista i šezdeset i pet ti ijih gniježda. M alo po m alo pom oli se i drugi brk; eto i B rka. K ako do e k njim a a on legne ni ice evojci glavom na krilo, i re e joj da ga pobište. evojka ga stane biskati, a M e edovi ustavši polagano, raspali svojijem buzdovanom Brka u glavu; a Brko prstom na ono mjesto govore i evojci: „E to ov e m e nešto u jede"; a M e edovi opet buzdovanom na drugo m jesto, a B rko opet prstom na ono mjesto: "E vo ov e m e opet nešto u jede." K ad ga udari tre i put, B rko se opet pipne on e i srdito povi e: "T a zar si slijepa? E vo ov e m e nešto kolje." O nda m u evojka ka e: "N e kolje tebe tu ništa, nego te evo oek bije." K ad B rko to uje, on se trgne i sko ina noge, a M e edovi ve bacio svoj buzdovan pa bje i preko polja, a B rko se naturi za njim . M e edovi polakši po izm akne pred B rkom , ali B rko nikako ne e da ga se m ahne. M e edovi bje e i tako do e na jednu vodu,

ina e kod nje ljude na gumnu e viju šem šu, i povi e im :
"Pomagajte, brao, za Boga! evo me era Brko. Šta u
sad? kako u prije i preko ove vode?" A jedan od onijeh
ljudi pru im u lopatu govore i: "S jedina lopatu da te
prebacim ." Me edovi sjedne na lopatu, a oek razmahne
njome i prebaci ga na drugu stranu, a on bje idalje. M alo
za tijem eto ti pa gumno i Brka, pa zapita ljude: "Pro e li
ovuda taki i taki oek?" A onim u ka u da pro e. Brko ih
zapita: "K ako prije e preko ove vode?" A onim u
odgovore: "Presko i." O nda se Brko zaleti, pa hop! preko
vode na drugu stranu, pa po eraj za Me edovi em .
Me edovi bje e i uz jedno brdo vrlo sustane, a kad izi e
na brdo, na e oeka na uzoranoj njivi koji je u torbio
vratu im ao sjem e, pa po jedan put zagradi šakom te sije, a
po drugi u usta te jede; ovom e oveku povi e on:
"Pomagaj, brate, za Boga! era me Brko, i evo ga sad e
me sti i! N ego što u initi? Sakrij me e!" A oek
odgovori: "B og me Brko nije šala. A li ne znam e u ge
sakriti; nego hodi ov e u moju torbu u sjem e." I tako ga
uzme u torbu. Kad Brko po tom do e, i zapita ga za
Me edovi a, on m u ka e da je on odavno onuda prošao, i
do sad B og zna kud je otišao. O nda se Brko vrati natrag .
oek onaj siju i ito zaboravi za Me edovi a, i uzme ga
jedan put sa itom u šaku, te metne u usta. Me edovi se
poplašidaga ne proguta, te po ustima ovam o onam o dok
sre om na e Jedan krnjav zub, te se u njem u ustavi i
pri uti. Kad sija u ve e do e ku i, on povi e na snahe:
"D ajdete, eco, one moje zubne a kalice, nešto me ulja
u onome mome pokvarenom zubu." Snahe donesu dva
velika gvozdena ra nja, pa pošto on zine, poduvre jedna s
jedne druga s druge strane, dok Me edovi isko i iz zuba.
O nda ga se sija tek opomene, i rekne mu: "A lje te
sakrio! um alo te nijesam pro derao!" Iza toga pošto
ve eraju istanu se o sva em u razgovarati, zapita
Me edovi doma ina šta mu je bilo onome zubu, te je
onako m im o sve ostale pokvaren. A doma in m u stane
ovako pripovijedati: "Jednom po em o nas desetak su
trideset konja u Dubrovnik po so. Idu i tako na em o

jednu evojkicu kod ovaca, pa nas zapita kuda ćemo, a mi joj kažemo da idemo u Dubrovnik po so; a ona reče: "Šta da se muniti tako daleko? Evo ima u mojoj pletava i nešto soli što je preteklo kad sam mrsila ovce, mislim da će vam svima biti dosta." I tako on je pogodivši se s njome, ona skine s ruke svoju pletivaču, a mi s konja svoje vreće, pa puni i mjeri, dok napunimo vreće za sve trideset konja. Pošto se on s njome namirimo, vratim o se natrag. Ovo bijaše u jesen, i vrijeme bijaše dosta lijepo; ali jedan dan predno kad bijasmo navrh zemana, nešto se naoblakipakrene snijeg sa sjeverom da se pomotom i mi i konji. U tom se još naveu našu nesreću smrkne sa svijem, i tako tumačaju i ovamo onamo, dok jedan od nas srećom nabasa na jednu pećinu i poviče: "O vam otebraće! Evo suhote!" Onda mi jedan po jedan ovamo, dok svi uđemo i uvedemo sve tridesetero konja, pa konje rastovarimo i nalozimo vatru, te prenošimo kao u kući. Kad sjutra dan svane, a to im aš šta vi etim i svi u jednoj ljudskoj glavi koja stajaše izmeću nekakijeh vinograda. Dok se mi tome još uasmokonje tovarasmo, ne lezi vraćete ti pudara od onijeh vinograda, pa uzme onu glavu s nama te metne u prau, pa okrenuvši je neko likaputa sebi iznad glave, baci je preko vinograda da plašivorke, i kad padnemo na jednome brdu onda ja pokvarim ovaj zub." – Inačastvam la .

2

ardak nina nebu nina zem lji.

Bio jedan car, pa imao tri sina i jednu kćer, koju je u kafezu hranio i uvao kao oću glavi. Kad evojkica odraste, jedno veće zamoli se ocu svome da joj dopusti da iziđe s braćom malo pred dvor ušetnju, i otac joj dopusti. Ali tek što iziđe pred dvor, u jedan mah doleti iz neba zmajšepa evojkicu izmeću braće i odnese je u oblake. Braća otrčebrebolje k oću i ka u m u šta je bilo, i reku

da bi oni radi svoju sestru potražiti. Otac im dopusti da idu da je traže, i da im svakome po konja i ostalo što treba za put, i tako oni otidu. Po dugom putovanju naiđu na jedan ardak, koji niti je na nebu niti na zemlji. Došavši on e, pomisle da neće u onome ardaku biti njihova sestra, pa se odmah stanu dogovarati kako bi se unj popeli, i poslije dugoga promišljavanja i dogovora, dogovore se da jedan od njih svoga konja zakolje, i od koje konjske da okroje oputu, pa pritvrdivši jedan kraj od nje za strijelu, da puste odozdo strijelu iz luka da se dobro za ardak prihvati, kako bi se uz nju petimogli. Mlađa dva brata reku najstarijemu da on svoga konja zakolje, ali on ne šedne, pa ni srednji ne šedne, onda najmlađi zakolje svoga, od koje njegove okroji oputu, jedan kraj od nje veže za strijelu, pak je pusti iz luka u ardak. Kad dođe da se penjaju uz oputu, opet najstariji i srednji ne šednu se peti, nego se popne najmlađi. Popevši se gore, stane i iz jedne sobe u drugu, i tako naiđe pa jednu sobu u kojoj vidi svoju sestru i sjedila zmaj joj metnuo glavu na krilo pa spava a ona ga bište. Ona kad vidi brata svojega, uplaši se i do nje ga tiho moliti da bježi dok se nije zmaj probudio, ali on ne šedne, već uzme buzdovan, pa razmahne njime i udari zmaja u glavu, a zmaj iza snam aši se rukom na ono mjesto gdje ga je on udario pa reče evo jci: "Baš ovome nešto ujede." Kad on to rekne, a carev ga sin još jednom udari u glavu, a zmaj opet reče evo jci: "Opet me nešto ove ujede." Kad on i treći put zamahne da ga udari, onda mu sestra rukom pokade da ga udari u ivot, i on ga udari onamo, i kako ga udari, zmaj ostane na mjestu mrtav, a careva ga kisturi skrila, pa pritr i bratu svome, te se s njime poljubi, pa onda uzevši ga za ruku stane ga voditi kroz sve sobe. Najprije ga uvede u jednu sobu u kojoj je bio jedan vran konj za jaslina privezan s cijelijem takumom od istoga srebra. Po tom ga odvede u drugu sobu, u kojoj je za jaslina stajao bijel konj s takumom od suhoga zlata. Najposlije ga odvede i u treću sobu gdje je za jaslina bio kulast konj i na njemu takum dragijem kam enjem iski en. Kad prođe te

sobe, onda ga sestra odvede u jednu sobu u kojoj je
evojka jedna sjedila za zlatnijem er efom i zlatnom
icom vezla. Iz te sobe odvede ga u drugu u kojoj je druga
evojka zlatne ice ispredala. A najposlije uvede ga u
jednu sobu u kojoj je tre a evojka biser nizala, i: pred
njom na zlatnoj tepsiji od zlata kvo ka spili im a biser
kljucala. Sve ovo obišavši i vi evši vrati se natrag u onu
sobu e je zm ajm rtav le ao, pa ga izvu e na polje i baci
na zem lju a bra a kad ga vide, um alo ih groznica ne
uhvati. Po tom najm la i brat spusti najprije sestru svoju
bra i, ia onda sve tri evojke svaku s njezinijem radom ,
jednu za drugom ; spuštaju i evojke bra i, svaku je
nam jenjivao ija e koja biti a kad spusti tre u, i to onu s
kvo kom ipili im a, on nju za sebe nam ijeni. B ra a
njegova zavide im u što je on bio junak te je sestru našao
i izbavio, presjeku oputu da on ne bim ogao si i, pa onda
na u u polju jedno oban e kod ovaca, i preobuku ga i
mjesto brata svoga ocu povedu, a sestri svojoj i
evojkam a oštro zaprijete da nikom e ne kazuju šta su oni
u inili. Poslije nekoga vrem ena dozna najm la i brat na
ardaku da se bra a njegova iono oban e onijem
evojkam a ene. O naj isti dan u koji se najstariji brat
vjen avao, on uzjaše na vranca, pa baš kad su svatovi iz
crkve izlazili do leti m e u njih, te svoga brata, m lado enju,
udari m alo buzdovanom u le a da se odmah s konja
premetnuo, pa onda odleti opet natrag u ardak. K ad
dozna da m u se srednji brat eni a on u ono isto vrijeme
kad su svatovi iz crkve išli, do leti na ogatu, te i srednjega
brata onako udari da se odmah s konja premetnuo, pa
izm e u svatova opet odleti. N a pošljetku doznajući da se
oban e njegovom evojkom eni, uzjaše na kulaša, i
doleti u svatove baš kad su iz crkve izlazili, te m lado enju
buzdovanom udari u glavu da je na mjesto mrtav pao, a
svatovi onda ipe da ga uhvate, ali on ne š edne ni bje ati,
nego ostane m e u njim a, pa se poka e da je on najm la i
carev sin a ne ono oban e, i da su ga bra a iz zavisti
ostavila na onom e ardaku u kom e je on sestru našao i
zm aja ubio, a to sve zasvjedo i i sestra i one evojke. K ad

car to u je, on se nalju ti na svo ja dva stari ja sina i o era ih odmah od sebe, a njega o eni evo jkom koju je sebi izabrao i ostavi ga nakom sebe da caruje.

3.

Nem u št i jezik .

U nekakva oveka bio jedan oban koji ga je mnogo godina verno i pošteno slu io. Jednom idu i za ovcam a u je u šum i neku pisku, a ne znad ijaše šta je. Na taj glas otide on u šum u da vidi šta je. Kad tam o, ali se zapo arilo pa u po aru zm ija pišti. Kad oban to vidi, stane da gleda šta e zm ija raditi, jer se oko nje sa sviju strana bilo zapo arilo, i po ar se Jednako k njoj primicao. Onda zm ija povi e iz po ara: " obane, za Boga, izbavi m e iz ove vatre!" Onda joj oban pru i svoj štap preko vatre, a ona po štapu iza e, pa njem u na ruku, pa po ruci dom ili do vrata i savije m u se oko vrata. Kad oban to vidi, na e se u udu, pa re e zm iji: "Š ta je to u zao as! ja tebe izbavih a sebe pogubih." Zmija mu odgovori: "Ne boj se ništa, nego m e nosi ku im om e ocu. M oj je otac zm ijinji car." Onda joj se oban sta e m o liti i izgovarati da ne m o e ostaviti svojih ovaca, a zm ija m u re e: "Ne brini se ni m alo za ovce; ovcam a ne e bita ništa; sam o hajde što br e." Onda oban po e sa zm ijom kroz šum u i najposle do e na jednu kap iju koja je bila od sam ih zm ija. Kad do u tu, zm ija na vratu obanovu zvizne, a zm ije se sve odmah raspletu. Onda zm ija re e obanu: "K ad do em o u dvork m om e ocu, on e tebi davati štagod zaišteš: srebra, zlata i kam enja dragoga, ali ti ne uzim aj ništa, nego išti nem u št i jezik. On e se dugo zatezati, ali e ti najposle opet dati." U tom e po u u dvork ocu, i otac pla u i zapita zm iju: "Za Boga, sinko! gde si?" A ona m u ka e sve po redu kako je bio opkolio po ar i kako je oban izbavio. Onda car zm ijinji re e obanu: "Š ta eš da ti dam za to što sim i sina izbavio?" oban odgovori: "N išta drugo ne u,

nego da mi daš nemušti jezik." A car re e: "Nije to za tebe, jer da ti to dam, pa da kom e ka eš, ti bi odmah umro, nego išti drugo šta god ho eš da u ti." Na to mu oban odgovori: "A ko eš mi što dati, daj mi nemušti jezik, ako li mi to ne daš, a ti s Bogom ostaj! meni drugo ne treba ništa." Pa po e da ide. Onda ga car vrati natrag govore i mu: "Stani! hodi ovamo, kad baš to ho eš: Zini." oban zine, a zm ijinji mu car pljune u usta, pa mu re e: "Sada ti pljuni meni u usta." oban mu pljune u usta, a zm ijinji car opet obaninu. I tako tri puta pljunu jedan drugome u usta, pa mu onda zm ijinji car re e:

"Sad im aš nemušti jezik. Idi s Bogom, ali za glavu svoju nikom ne kazuj, jer ako ka eš kom e god, odmah eš umreti." oban po e kroz šumu, i idu i ujaše i razum evaše sve što govore tice i trave i sve što je na svetu. Kad do e k ovcam a ina e ih sve na broju i namiru, le e malo da se odm ori. Tek što legne, ali do lete dva gavrana te padnu na jedno drvo i po nu se razgovarati svojim jezikom govore i: "Kad bi znao ovaj oban, ovde gde le iono crno šilje e ima u zem lji pun podrum srebra i zlata." oban kad uje to, otide svome gospodaru te mu ka e, a gospodar do tera kola pa otkopaju vrata od podruma i krenu blago ku i. O vaj je gospodar bio pošten ovek pa sve blago dade obanu govore i mu: "Evo sinko, ovo je sve tvoje blago, to je tebi Bog dao. Nego tina ini sebi ku u pa se eni, te ivi s otim blagom." oban uzme blago, na iniku u, io enivši se stane iveti, "i malo po malo izi e on najbogatiji ovek – ne samo u onome selu nego u svoj okolini nije ga bilo. Imao je svoga ov ara, govedara, konjušara, svinjara, m nogu im ovinu i veliko bogatstvo. Jednom licem na Bo i re e on svojoj eni: "Spremi vina i rakije i svega što treba, pa em o sutra i i na salaš da nosim o pastirima neka se i oni provedu." ena ga poslušala i uradi sve kako je zapovedio. Kad su tradan otidu na salaš, onda gazda uve e ka e svima pastirima: "Sad svi skupite se, pa jedite i pijte i veselite se, a ja u biti kod stoke svu no ." I tako gazda ostade i ostane kod stoke. Kad je bilo oko pono i, ali kurjaci

zauraju, a psi zalaju: kurjaci govore svojim jezikom: "M o e m o l i d o i d a u i n i m o š t e t u , p a e b i t i m e s a i v a m a ? " A p s i o d g o v a r a j u s v o j i m j e z i k o m : " D o i t e d a b i s m o s e i m i n a j e l i ! " A l i m e u p s i m a b i j a š e j e d a n m a t o r i p a s k o j i s a m o j o š d v a z u b a i m a d i j a š e u g l a v i . O n a j m a t o r i p a s s t a n e g o v o r i t i k u r j a c i m a : " T a m o n j i m a t o i t o ! D o k s u j o š o v a d v a z u b a m e n i u g l a v i , n e e t e v i u i n i t i š t e t e m o m e g o s p o d a r u . " A t o g a z d a s v e s l u š a i r a z u m e š t o o n i g o v o r e . K a d u j u t r u s v a n e , o n d a g a z d a z a p o v e d i d a s v e p s e p o t u k u s a m o o n o g a m a t o r o g a p s a d a o s t a v e . S l u g e s t a n u g o v o r i t i : " Z a B o g a , g o s p o d a r u , š t e t a j e ! " A g a z d a i m o d g o v o r i : " Š t o r e k o h t o d a u i n i t e . " P a s e o p r a v i s a e n o m k u i , i p o u n a k o n j m a : p o d n j i m e b i j a š e k o n j , a p o d e n o m k o b i l a . I d u i t a k o o v e k i z m a k n e n a p r e d , a e n a z a o s t a n e . O n d a k o n j p o d o v e k o m z a r e : k o n j v e l i k o b i l i : " H a j d e b r e ! š t o s i o s t a l a ! " A k o b i l a o d g o v a r a : " E , l a s n o j e t e b i : t i n o s i š j e d n o g a g o s p o d a r a , a j a t r o j e : n o s i m g a z d a r i c u , i u n j o j d e t e , p a u s e b i d r e b e . " N a t o s e o v e k o b a z r e i n a s m e j e , a e n a t o o p a z i , p a b r e o b o d e k o b i l u i s t i g n e o v e k a p a g a z a p i t a z a š t o s e n a s m e j a . O n j o j o d g o v o r i : " N i z a š t o , s a m o o n a k o . " A l i e n i n e b u d e t o d o s t a n e g o s a l e t i m u a d a j o j k a e z a š t o s e n a s m e j a o . O n s e s t a n e b r a n i t i : " P r o i m e s e , e n o , B o g s t o b o m ! š t o t i j e ? n e z n a m n i s a m . " A l i š t o s e o n v i š e b r a n j a š e , o n a s v e v i š e n a v a l j i v a š e n a n j d a j o j k a e z a š t o s e n a s m e j a o . N a j p o s l e j o j o v e k r e e : " A k o t i k a e m , j a u o d m a h u m r e t i . " O n a o p e t n i z a t o n e m a r e i j e d n a k o n a v a l i g o v o r e i d a d r u k i j e n e m o e b i t i n e g o d a j o j k a e . U t o m d o u k u i . O d s e d n u v š i s k o n j a , o v e k o d m a h n a r u i m r t v a k i s a n d u k i k a d b u d e g o t o v , m e t n e g a p r e d k u u p a k a e e n i : " E v o s a d u l e i u s a n d u k p a d a t i k a e m z a š t o s a m s e n a s m e j a o ; a l i k a k o t i k a e m , o d m a h u u m r e t i . " I t a k o l e g n e u s a n d u k , p a j o š j e d a n p u t o b a z r e s e o k o s e b e , k a d a l i o n a j m a t o r i p a s d o š a o o d s t o k e i s e o m u e l o g l a v e p a p l a e . o v e k o p a z i v š i t o r e e e n i : " D o n e s i j e d a n k o m a d h l e b a t e p o d a j t o m e p s u . " e n a d o n e s e k o m a d h l e b a i b a c i p r e d p s a , a l i p a s n e e n i d a g l e d i , a p e t a o d o e i s t a n e k l j u v a t i u k o m a d ; o n d a p a s r e e p e t l u :

"Nesre o nesita! tebi je do jela, a vidiš gde gazda hoće da umre!" A petao mu odgovori: "Pa nek umre kad je lud. U mene ima sto zrna, pa ih svabim sve na jedno zrno proje kad gde na em, a kad one do u, ja ga proderem; ako li se koja stade srditi, ja je odmah kljunom; a on nije vredan jednu da umiri." Kad to ovek uje, on ustane iz sanduka, pa uzme batinu i dozove enu u sobu: "Hodi eno da ti ka em." Pa sve batinom po njoj: "E to to je, eno! E to to je, eno!" I tako se ena smiri i nikad ga više ne zapita da joj ka e za što se smejao.

4.

Zlatna jabuka i devet paunica

Bio jedan car pa imao tri sina i pred dvorom zlatnu jabuku koja za jednu noć ucveta i uzre i neko je obere, a nikako se nije moglo doznati ko. Jednom stane se car razgovarati sa svojim sinovima: "Kud se to deva rod s naše jabuke!" Na to e re i najstariji sin: "Ja u noć as uvati jabuku, da vidim ko je to bere." I kad se smrkne, on otide pod jabuku pa legne pod njom da je uva, ali kad jabuke ve po nu zreti, on zaspi, pa kad se u zoru probudi, a to jabuka obrana. Onda on otide k ocu i ka em u sve po istini. Tada se ponudi drugi sin da uva jabuku, ali i on pro e kao i onaj: zaspi pod jabukom, pa kad se u zoru probudi, a to jabuka obrana. Sad do e red na najmla ega sina da i on uva jabuku; on se opravi, do e pod jabuku i nam esti krevet pod njom, pa legne spavati. Kad bude ispred ponoći, on se probudi pa pogleda na jabuku, a jabuka ve po ela zreti, sav se dvor sjaje od nje. U taj as do leti devet zlatnih paunica, osam padnu na jabuku a deveta njemu u krevet, kako padne na krevet, stvori se devojka da je nije bilo lepše u svemu carstvu. Tako su se njih dvoje grlili i ljubili do posle ponoći. Pa onda devojka ustane, i zahvali mu na jabukama, a on je stane moliti da mu ostavi barem jednu; a ona mu ostavi dve: jednu njemu a drugu da

odnese svome ocu. Devojka se po tom opet pretvori u paunicu i odleti sa ostalima. Kad u jutru dan osvane, ustane carev sin pa odnese ocu one obadve jabuke. Ocu bude to vrlo milo, i pohvali najmlađega sina. Kad bude opet uveče, najmlađi carev sin opet se namesti kao i pre da uva jabuku, i sa uva je opet onako, i sutradan opet donese ocu dve zlatne jabuke. Pošto je tako nekoliko noći jednako radio, onda mu baba počnu zlobiti, što oni nisu mogli jabuke sa uvati, a on je svaku noć sa uva. U tome se još našla nekaka prokleta babetina koja im se obeđala da će uhvatiti i doznati kako on jabuku sa uva. Kad bude uveče, ta se baba prikrađe pod jabuku, pa se podvuče pod krevet i onde se pritaji. Posle dođe i najmlađi carev sin, te legne kao i pre. Kad bude oko ponoći, ali eto ti devet paunica, osam padnu na jabuku, a deveta njemu u krevet pa se pretvori u devojku. Onda baba polagano uzme devojčinu pletenicu, koja je visila niz krevet, pa je oseče, a devojka odmah iza kreveta, stvori se paunica pa poleti, a ostale paunice sa jabuke za njom, i tako ih nestane. Onda iza i carev sin pa poviče: "Šta je to?" Kad tamo, ali baba pod krevetom, on zgrabi babu pa je izvuče ispod kreveta i sutradan zapovedi te je rastrgnu konjma na repovima. Paunice više ne dođu na jabuku, i za to je carev sin jednako tužio i plakao. Najposle naumi da ide u svet da traži svoju paunicu, i da se ne vraćaku dok je našla; pa onda otide k ocu i kaže mu što je našao. Otac ga stane odvrati i govoriti mu da se mahnije toga, nego e mu on našla drugu devojku koju god hoće u svome carstvu. Ali je to sve bilo zaludu, on se spremi i još sa jednim slugom pođe u svet da traži svoju paunicu. Idu i tako zadugo po svetu, dođe jedan put na jedno jezero, i onde našle jedne velike i bogate dvore, i u njima jednu babu, carica, i jednu devojku babinu kćer, pa zapita babu: "Za Boga, bako! da li ti što znaš za devet zlatnih paunica?" A baba mu stane kazivati: "E moj sinko, znanja za njih: one dolaze svako podne ovde na ovo jezero, te se kupaju; nego se ti prođi paunica, večevo ti moka, i krasna devojka i toliko blago, sve će tebi ostati." Ali on jedva čekaju da

vidi paunice nije htelo ni slušati što baba govori za svoju kćer. Kad bude u jutru, carev sin ustane i opravi se na jezero da veka paunice, a baba potkupi slugu njegova i da mu jedan meš i, kojim se vatra piri, pa mu reče: "Vidiš ovaj meš i; kad iziđete na jezero, a ti mu krišom sam o m alo duni za vrat, pa će zaspati te se neće moći s paunicama razgovarati." Nesretni sluga tako i uini: kad iziđe na jezero, on na e zgodu pa svome gospodaru dune za vrat iz onoga meš i a, a on siromah odmah zaspi kao mrtav. Tek što on zaspi, ali eto ti devet paunica, kako dođu, osam padnu na jezero, a deveta njemu na konja, pa ga stane grliti i buditi: "Ustaj hrano! ustaj srce! ustaj dušo!" A on ništa ne zna kao da je mrtav. Paunice pošto se okupaju, odlete sve zajedno. Onda se on odmah probudi pa zapita slugu: "Šta je? jesu li dolazile?" A sluga odgovori da su dolazile i kako su osam pale u jezero, a deveta njemu na konja, i kako ga je grlila i budila. Carev sin siromahuju i to, da se ubije. Kad bude drugi dan u jutru, on se opet opravi sa slugom, sedne na konja, pa sve pored jezera šee. Sluga opet na e zgodu te mu dune za vrat iz meš i a, a on odmah zaspi kao mrtav. Tek što on zaspi, ali eto ti devet paunica: osam padnu u jezero, a deveta njemu na konja pa ga stane grliti i buditi: "Ustaj hrano! ustaj srce! ustaj dušo!" A li ništa ne pomaže: on spava kao mrtav. Onda ona reče sluzi: "Ka i gospodaru svome: još sutra moće nas ovde do ekati, pa nas više nikad ovde neće videti." I tako opet odlete. Tek što one odlete, probudi se carev sin pa pita slugu: "Jesu li dolazile?" A sluga mu odgovori: "Jesu i poruile su ti da ih još i sutra moće ovde do ekati, pa više nikad ovde neće doći." Ovi siromah kad to uje ne zna šta e od sebe da radi: sve upa kosu s glave od muke i alosti. Kad treći dan osvane, on se opet opravi na jezero, usedne na konja, pa sve pokraj jezera, ali nije htelo šetati, nego sve stane trati da ne bi zaspao. A li opet sluga nekako na e zgodu te mu dune iz meš i a za vrat, a on odmah padne po konju i zaspi. Tek što on zaspi, ali eto ti devet paunica, kako dođu, osam padnu u jezero a deveta njemu na konja, pa ga

stane buditi i grliti: "Ustaj hrano! ustaj srce! ustaj dušo!"
Ali ništa ne pomaže: on spava kao mrta. Onda re paunica služi: "Kad ti ustane gospodar, kaži mi neka smakne gornji klin na dolji, pa će me onda naći." Sotim odlete sve paunice. Kako one odlete, a carev sin probudi, pa zapita slugu: "Jesu li dolazile?" A sluga odgovori: "Dolazile su, i ona što je bila pala tebi na konja, rekla mi je da ti kašmakaš gornji klin na donji, pa ćeš je onda naći." Kako on to čuje, istrgne sablju te ose i služi glavu. Posle toga po ne sam putovati po svetu, i tako putuju i za dugo, dođe u jednu planinu, i onde zanoči u jednoga pustinika, pa ga zapita ne bi li mi znao kazati što za devet zlatnih paunica. Pustinik mu odgovori: "E moj sinko! srećan si, sam te je Bog uputio kuda treba. Ondađenam do njih više od podana hoda. Samo valja upravo da ideš, pa ćeš naći jedne velike vratnice, kad prođeš one vratnice, dridi desno, pa ćeš doći upravo u njihov grad, onde su njihovi dvori." Kad ujutru svane, carev sin ustane, opravi se, i zahvali pustniku, pa pođe kako mu je kazao. I tako putuju i naći na velike vratnice, i prošavši ih, odmah uzme desno, i tako oko podne ugleda grad gde se beli, i vrlo se obraduje. Kad uđe u grad, napita i dvor zlatnih paunica. Kad dođe na vrata, ovde ga zaustavi straža i zapita ko je i od kuda je, pa pošto se on kaše, otidu te jave carici, a ona kako čuje, kao bez duše do tri pred njega onako kao devojka, pa uzevši se s njim po ruke uvede ga u dvore. Tu bude velika radost, i posle nekoliko dana venaju se njih dvoje, i on ostane živeti onde kod nje. Posle nekoga vremena pođe carica u šetnju, a carev sin ostane u dvoru; carica mu na polasku daklju evedvanaest podruma, pa mu reče: "U sve podrumemo eš i i, ali u dvanaesti ne idini pošto, niti ga otvaraj, ne šali se glavom!" Sotim ona otide. Carev sin ostavši sam u dvoru, stane misliti u sebi: "Šta bi to bilo u dvanaestom podrumu!" Pa onda stane otvarati podrumesve redom. Kad dođe na dvanaesti, nije iznajpre hteo otvoriti ga, ali ga opet stane kopati: šta bi to bilo u tome podrumu! pa najposle otvori i dvanaesti podrum, kad tamo, ali nasred

podruma jedno veliko bure sa gvozdanim obruima odvranjeno pa iz njega iziđe glas: "Za Boga brate! molim te! umreh od e; daj mi ašu vode." Carev sin uzme ašu vode pa uspe u bure, ali kako je on uspe, odmah pukne jedan obru na buretu. Za tim opet iziđe glas iz bureta: "Za Boga, brate! umreh od e; daj mi još jednu ašu vode." Carev sin opet uspe ašu vode, a na buretu pukne još jedan obru. Po treći put iziđe glas iz bureta: "Za Boga, brate! umreh od e; daj mi još jednu ašu vode." Carev sin uspe još jednu ašu vode, pukne obru i treći; onda se bure raspadne, a zmaj izleti iz njega, pa na putu uhvati caricu i odnese je. Posle dođu sluškinje i kaucarevom e sinu šta je ikako je, a on siromah odalosti nije znao šta e raditi; najposle naumi opet da ide u svet da je traži. I tako putuju ipo svetu za dugo, dođe na jednu vodu, pa idu ipokraj one vode opazi u jednoj lokviimalu ribicu gde se praka. Ribica kad vidi carevoga sina, stane mu se moliti: "Po Bogu da si mi brat! baci me u vodu; ja u tebi jedared vrlo trebovati, samo uzmi od mene jednu ljusku, pa kad ti zatrebam, samo je proširi malo." Carev sin digne ribicu, uzme od nje jednu ljusku, pa ribicu baci u vodu a ljusku zavije u maramu. Posle nekoga vremena idu i tako po svetu na e lisicu gde se uhvatila u gvoa. Kad ga lisica opazi, re e mu: "Po Bogu da si mi brat! pusti me iz ovih gvoa, ja u ti kad god trebati, samo uzmi od mene jednu dlaku, pa kad ti zatrebam, samo je malo protri." On uzme od nje jednu dlaku pa je pusti. Opet tako idu ipreko jedne planine na e kurjaka gde se uhvatio u gvoa. I kurjak kad ga vidi, re e mu: "Po Bogu da si mi brat! pusti me, ja u tebi biti u nevo lji, samo uzmi od mene jednu dlaku, pa kad ti zatrebam, samo je malo protri." On uzme dlaku od kurjaka pa ga pusti. Iza toga carev sin opet dugo putuju i sreće jednoga oveka, pa ga zapita: "Za Boga brate! eda li si uo kad od koga gde su dvorizmaja cara?" Ovaj ga ovek lepo uputika e mu i vreme u koje valja da je tamo. Onda mu carev sin zahvali, pa po e unapredak i jedva jednom dođe u grad zmajev. Kad u e u zmajeve dvore, na e svoju ljubiu, i oboje se

vrlo obraduju kad se sastanu, pa se stanu razgovarati šta
je sad, kako će se izbaviti. Najposle se dogovore da beže.
Brižnije spremaju se na put, sednu na konje pa beže. Kako
oni umaknu iz dvora, a zmaj na konju dođe; kad uđu u
dvor, ali carice nema; onda on stane govoriti konju: "Šta
je o sad? ili je o jesti i piti ili je o terati?" Konj mu
odgovori: "Jedi i pij, stidi se o ih, ne staraj se." Kad zmaj
uđe, onda sedne na konja pa teraj za njim a, i za tili ih
stigao. Kako ih stigne, caricu otme od carevoga sina pa
mu reče: "Tidi si Bogom, sad ti praštam za ono što si mi
u podrumu dao vode; ali se više ne vraćaj ako ti je život
milio." On siromah pome malo, ali ne mogavši srcu odoljeti,
vrati se natrag, pa su tradan opet uzmajev dvor, i nađe
caricu a ona sedi sama u dvoru i suze roni. Kad se nanovo
videše i sastaše, poče se opet razgovarati kako bi
pobegli. Onda reče carev sin njozi: "Kad dođe zmaj, pitaj
ti njega gde je dobio onoga konja, pa ćeš mi kazati, da i ja
tražim onakoga, ne bismo li mi kako utekli." Sotim otide
iz dvora. Kad zmaj dođe kući, ona mu se stane umiljavati i
previjati se oko njega, i od svašta se s njim razgovarati;
pa mu najposle reče: "Ala im aš brza konja! Gde ga dobi?
tako ti Boga!" A on joj odgovori: "E gde sam ja dobio,
onde nemoe svak dobiti. U toj i u toj planini ima jedna
baba, pa ima dvanaest konja za jaslam a da ne znaš koji je
od koga lepši. A ima jedan u budaku konj kao da je
gubav, tako se čini, ali je on najbolji; on je brat moga
konja, njega ko dobije, moe u nebesa i i. A liko hoće da
dobije od babe konja, valja da slušuje tri dana: u babe
ima jedna kobila i drebe, pa tu kobilu i drebe valja
slušati tri noći, ko za tri noći sa uva kobilu i drebe, baba
mu da konja da bira kojega hoće. Ako se u babe najmi, pa
za tri dana ne sa uva kobile i drebeta, on je izgubio
glavu." Su tradan kad zmaj otide od kuće, carev sin dođe,
pa mu ona kaže sve šta je čula od zmaja. Onda on otide u
onu planinu k babi, i došavši k njoj reče joj: "Pomози Bog
bako!" A ona mu prihvati Boga: "Bog ti pomogao, sinko;
a koje dobro?" On joj reče: "Rad bih u tebe slušati." Onda
mu baba reče: "Dobro sinko. Za tri dana ako mi sa uvaš

kobilu, da u ti konja koga god ho eš; ako li ne sa uvaš, uze u ti glavu." Pa ga onda izvede nasred dvora, oko kojega je bio sve kolac do koca, i na svakome kocu po ljudska glava, samo na jednome nije bila, i ovaj je kolac sve jednako vikao: "Daj baba glavu." Baba mu ovo sve poka e, pa m u re e: "V idiš, ovi su svi bili u mene u najm u, pa nisu mog li kobile sa uvati." A li se carev sin od toga ne poplaši, nego ostane kod babe da slu i. Kad bude u ve e usedne on na kobilu la u polje a drebe tr i uz kobilu." Tako je sedeo na kobili jednako, a kad bude oko pono i on zadrema na kobili i zaspi, a kad se probudi, a on opkora io nekaku kladu pa sedi na njoj i dr i ular u rukam a. K ako to vidi, prepadne se pa sko i da tra i kobilu, i tako tra e i je udari na nekaku vodu. Kad je vidi, onda se seti one ribice što je iz lokve u vodu bacio, pa izvadivši iz m aram e onu njezinu ljusku, pro tre je m alo m e u prstim a, a ribica m u se u jedan put jav i iz vode: "Š ta je pobratime?" A on joj odgovori: "Utekla mi babina kobila, pa ne znam gde je." A ribica m u re e: "E vo je m e u nam a, stvorila se riba a drebe ribi ; nego udri ularom po vodi i reci: dura babina kobila!" Onda on udari ularom po vodi govore i: "D ura babina kobila!" A ona odmah postane kobila kao što je i bila i izi e sa drebetom na obalu. O nda je on zau lari i uzjaše pa ku i, a drebe uz kobilu. Kad do e ku i, baba njem u da jesti, a kobilu uvede u konjušnicu, pa sve ara em : "U ribe kurvo!" A kobila joj odgovori: "Ja sam bila u ribama, ali su njemu ribe prijatelji pa m e prokazaše." O nda opet baba: "A ti u lisice!" K ad bude pred no , on usedne na kobilu, pa u polje a drebe tr i uz kobilu. Tako je sedeo jednako na kobili, a kad bude oko pono i, on zadrem a na kobili i zaspi, a kad se prene, a on opkora io nekaku kladu pa sedi na njoj i dr i ular u rukam a. K ad to vidi prepadne se pa sko i da tra i kobilu. A li m u odmah padne na pam et što je baba kobili govorila, pa izvadi iz m aram e onu lisi ju dlaku, i pro tre je, a lisica u jedan put te predanj: "Š ta je pobratime?" A on odgovori: "Utekla mi babina kobila, pa ne znam gde je." A lisica mu odgovori: "E vo je m e u

nam a, stvorila se lisica a drebe lisi i ;nego udri u larom o zemlju pa reci: dura babina kobila!" On onda udari u larom o zem lju govore i: "D ura babina kobila!" a kobila postane kobila kao što je i bila i u jedan put se sa drebetom obri pred njim .O nda je on zau lari i uzjaše pa ku i a drebe uz kobilu .K ad do e ku i, baba m u iznese ru ak , a kobilu odmah uvede u konjušnicu , pa sve ara em govore i: "U lisice kurvo!" A ona joj odgovori: "Bila sam u lisicama, ali su lisice njemu prijatelji, pa me prokazaše." O nda opet baba: "A ti u kurjake!" K ad bude pred no , carev sin usedne na kobilu pa hajde u polje , a drebe tr i uz kobilu . Tako je sedeo na kobili jednako , a kad bude oko pono i, on zadrem a i zasp i na kobili, a kad se prene, a on opkora io nekaku kladu pa sedi na njoj i u lar dr i u rukam a. K ad to vidi, prepadne se posko i da tra i kobilu ; ali m u odmah padne na pam et što je baba kobili govorila, pa izvadi iz m aram e kurja ju dlaku , i protre je, a kurjak u jedan put te predanj: "Š ta je pobratim e?" A on m u re e: "U tekla m i babina kobila, pa ne znam gde je." A kurjak m u re e: "Evo je m e u nam a, stvorila se kurja ica a drebe kurja i ;nego udri u larom o zemlju, pa reci: dura babina kobila!" On onda udari u larem o zem lju govore i: "D ura babina kobila!" a kobila postane kobila kao što je i bila i u jedan put se sa drebetom obri pred njim .O nda je carev sin zau lari i uzjaše pa ku i, a drebe uz kobilu .K ad do e ku i, baba m u da ru ak , a kobilu uvede u konjušnicu pa sve ara em govore i: "U kurjaka kurvo!" A kobila joj odgovori: "Bila sam u kurjacima, ali su kurjaci njemu prijatelji pa me prokazaše." O nda baba iza e na polje a carev joj sin re e: "E baba, ja sam tebe slu io pošteno , sad m i daj što sm o pogodili." B aba m u odgovori: "S inko , što je pogo eno ono valja da bude. Eto od dvanaest konja biraj kojega ho eš." A on re e babi: "Ta šta u birati, daj m i onoga iz bud aka, gubavog , za m ene nisu lepi." O nda ga baba stane odvra ati: "K ako bi ti uzeo onoga gubavog kod takih krasnih konja!" Ali on jednako ostane na svom e govore i: "D aj ti m eni koga ja ho u , tako je pogo eno." B aba ne

imaju ikud kam o, da mu gubavoga konja, a on se onda s njom oprostipa po vode i konja na ularu. Kad ga odvede u jednu šumu, otre ga i uredi, a konj sine kao da mu je zlatna dlaka. Onda on usedne na njega pa ga potri, a on poleti baš kao tica, i za tili as donese ga pred zmajeve dvore. Carev sin kako u e unutra, odmah re e carici: "Spremaj se što br e." I tako se brzo sprema, sednu oboje na onoga konja, pa hajde s Bogom putovati. Posle malo kad zmaj do e i vidi da carice nema, rekne svome konju: "Šta em o sad? ili em o jesti i piti ili em o terati?" A konj mu odgovori: "Jeo ne jeo, pio ne pio, terao ne terao, ne eš ga sti i." Kad to zmaj uje, odmah sedne na konja pa poteraj. A njih dvoje kad opaze za sobom zmaja gde ih tera, prepadnu se, te stanu nagoniti konja da br e tr i, ali im konj odgovori: "Ne bojte se, ne treba be ati." Kad jedan put, ali zmaj ve da ih stigne, onda konj pod zmajem povi e konju pod carevim sinom i caricom: "Za Boga brate, pri ekaj me, ho u da crknem tebe vijaju i." A ovaj mu odgovori: "A što si lud te nosiš tu alu. Nogama uvreten, te njega o kamen pa hajde sam nom ." Kad to uje konj pod zmajem, a on mahne glavom i snagom, a nogama uvreten te zmaja o kamen; zmaj sav prsne na komade, a konj se s njim a udru i. Onda carica usedne na ovoga konja, i tako otidu sretno u njezino carstvo i onde ostanu caruju i do svoga veka.

5.

Stojša i Mladen.

Bio jedan car pa imao tri keri, i jednako ih dr ao u potaji da nisu nikad na polje izlazile. Kad narastu za udaju, pusti ih otac prvi put u kolo. A li tek što se uhvate u kolo, dune nekakav vihar i sve tri odnese. Car se prepadne kad vidi da ih nestade, pa br e pošlje sluge na sve strane da ih tra e, a pošto se sluge vrate i ka u da ih nigde nisu mogle na i, car se razboli i od alosti umre. Iza cara ostane

carica trudna, i kad dođe vreme da se breme ima, ona rodi muško dete, i nadene mu ime Stojša. Kad Stojša malo poodraste, on nastane junak da je malo onakih bilo. Kad mu bude osamnaest; godina, zapita mater svoju: "Za Boga, majko, kako ti nisi više dece rodila do sam o mene?" A ona uzdahne i zaplače se, ali mu ne smedne kazati da je imala tri keri pa da ih je nestalo, bojeći se da ne bi Stojša tumario u svet da ih traži; i tako da ne bi njega izgubila. Ali on kad vidi majku gde plače, navali još veći i stane je zaklinjati da mu kaže što je. Onda mu mata pripovedi sve po redu kako je imala tri keri kao tri ručice, i kako ih je nestalo, i kako su ih tražili uzalud na sve strane. Stojša kad sasluša mater svoju, reče joj: "Ne moj plakati, majko. Idem ja da ih tražim." Matori kad to čuje, udara se rukama u prsi: "Kuku mene kukavici! zar da majka ostane i bez sina!" pa ga stane odvrati i moliti da ne ide, kazujući mu kako je to bilo davno i Bog zna jesu li veći i veći. Ali se on nije dao odvratiti, nego joj reče: "Kad je moj otac bio car, gde mu je oružje što je pasao, gde li mu je konj što ga je jahao." Onda matori vide i da se Stojša okaniti neće, reče mu da mu je otac kad je video to liku alost, pustio konja u ergelu a oružje na tavan bacio. Stojša odmah na tavanu oružje sve prašno i zarulo, ali ga on lepo oisti i uredi te sine kao novo kovano; pa onda otide u ergelu i na tavanu konja, pa ga dovede kući i uvede u podrum i stane ga hraniti i timariti, te za mesec dana opravi se konj kao kaka tica, a i onako je bio krilat i zmajevit. Kad se Stojša već spremi da ide, reče materi: "Imaš li, majko, kakav znak od mojih sestara da ponesem: ako da Bog te ih na em, da bi mi verovala da sam im brat?" Matori mu plaču i odgovori: "Ima, hrano moja, tri marame što su one svojim rukama vezle," pa mu iznese marame i da. Onda on poljubi majku u ruku, pa usedne na konja i otide u svet da traži svoje sestre. Idući tako po svetu dugo vreme, dođe jedan put pod jedan velik grad. Pred onim gradom bila je jedna esma s koje je sav grad nosio vodu. Stojša kad dođe na onu esmu, napije se vode pa legne malo u hlad da se odmori pokrivši se po licu jednom od one tri

maram e da ga muhe ne biklale. U tom e do e jedna gospa po vodu i opazi Stojšu kraj esme u hladu. Kako opazi njega imaram u, a ona uzdahne, po tom to e ivodu jednako je unj gledala, i pošto nato ivodu nikako nije mogla da se odande otrgne nego je sve unj gledala. Stojša to opazi pa je zapita: "Što je, snaho, što me tako glediš? Ili davno nisi videla oveka ili se u što upoznaješ?" A ona mu odgovori: "Brate, poznajem u tebe maram u što sam je svojom rukom vezla." Onda Stojša ustane pa je zapita otkuda je ikoga je roda, a ona mu ka e da je carska k iz toga i iz toga grada i da su bile njih tri sestre pa ih vihar odneo sve tri. Kad to uje Stojša odmah joj se poka e: "Jasam tvoj brat. Mo eš li se setiti da je mati bila trudna kad je vas vihor odneo?" A ona se odmah seti i brzne plakati pa njemu oko vrata: "Slatki brate! mi smo sve tri u zmajevskim rukama. Ima njih tri brata zmaja, oni su nas odneli pa nas dr e svaki u svome dvoru." Onda se uzm u za ruke, pa u zmajev dvor; u dvoru sestra brata lepo do eka i ugosti, a kad bude pred no , ona mu re e: "Brate, sad e do i lju tit zm aj ognjev iti, sve vatra iz njega sila, rada bih te zakloniti da te ona sila ne opali, hodi sakrij se." A Stojša joj odgovori: "Sestro moja, ka i ti meni šta je njegov obrok." Onda ga sestra odvede u drugu sobu, kad tam o, ali vo pe en, pe ka hleba i akov vina," eto to mu je obrok" re e sestra, a Stojša kad to vidi, prekrsti noge pa sve opucka do m rve, pa onda sko ina noge i re e: "A ha, sestro, da bijaše još!" Kad Stojša tako ve era, re em u sestra: "Sad e zm aj baciti buzdovan pred ku u da se zna da ide ku i." Tek što ona to re e, a buzdovan zauji više ku e, a Stojša br e istr i pred ku u pa mu ne dadne ni na zem lju pasti nego ga do eka u ruke pa ga zavitla preko zmaja ak na drug i hatar. Kad zm aj to vidi, za udi se: "Kakva to sila goni od mojega dvora!" pa se vrati natrag i uzm e buzdovan pa snjim ku i. Kad do e pred dvor, izi e careva k i predanj, a on se prodere na nju: "K o ti je u dvoru?" A ona mu odgovori: "Moj brat". Zmaj je opet zapita: "A šta je došao?" A ona mu odgovori: "Došao da me vidi." Onda zm aj srdito re e: "Bre nije on došao da te

vidi, nego da te vodi." Uju i Stojša iz dvora ovaj razgovor iziše ion pred zmaja, a zmaj kako ga vidi stisne se na njega, a Stojša ga dočeka te se uhvate u koštac pa se ponesi. Jedan put Stojša obori zmaja i pripuši ga, pa mu reče: "Šta ćeš sad?" A zmaj mu odgovori: "Da si ti meni pod kolenima kao ja tebi, ja bih znao šta bih." A Stojša mu reče: "Ja tebine uništa," pa ga pusti. Onda ga zmaj uzme za ruku, pa ga uvede u dvorište i veselje za nedelju dana. Kad prođe nedelja dana, zapita Stojša zmaja za druga dva zeta, zmaja ognjevita, i zmaj ga uputi kuda će i idok ne nađe grad, gde su dvori drugoga zmaja, a onde reče mu da se utiže za trećega. Posle toga opravi se Stojša na put, oprostio se sa sestrom i zetom, pa pođe k drugom zmaju. Tako putuju i dođu pod jedan grad, i pred gradom naše jednu esmu, s koje je sav grad vodu nosio. Stojša se onde napije vode pa legne malo u hlad da se odmori pokrivši se po licu jednom od onih trimarama da ga muhe ne bi klale. Malo vreme postoji, al' eto ti jedne gospe po vodu; kako ugleda Stojšu i trimaramu, a ona uzdahne, po tom to e i vodu jednako je unjgledala, i pošto nato i vodu, nikako nije mogla da se otkine odande nego je sve unjgledala. Stojša to opazi pa je zapita: "Što je, snaho, što me tako glediš? Ili davno nisi videla oveka ili se u što upoznaješ?" A ona mu odgovori: "Brate, poznajem u tebe trimaramu što sam je svojom rukom vezla." Onda Stojša skoči na noge pa joj se odmah pokazuje da je njezin brat, i pripovedi joj kako je bio i u druge sestre. A ona kad vidi brata, brizne plakati, pa njemu oko vrata. Posle se uzmu za ruke pa u zmajev dvor; u dvoru sestra brata lepo dočeka i ugosti, a kad bude pred noć, ona mu reče: "Brate, sad se dočeli ljutiti zmaj ognjeviti, sve vatra iz njega sipa, rada bih te zakloniti da te onom silom ne opali, hodi sakrij se." A Stojša joj odgovori: "Sestro moja, kako ti meni šta je njegov obrok?" Onda ga onda odvede u drugu sobu, kad tamo, a to dva volapeena, dve peke hleba i dva akova vina, "eto to mi je obrok" reče sestra Stojši, a on kad to vidi, prekrsti noge pa sve opucka do mrve, pa onda skoči na noge i reče: "A ha, sestro, da bijaše još!"

Kad Stojša tako ve era, re e m u sestra: "Sad e pasti buzdovan pred ku u ak iz drugoga hatara, da se zna da ide zm aj." Tek što ona to re e, a buzdovan zauji više ku e, a Stojša br e istr i pred ku u pa m u ne dadne ni na zem lju pasti, nego ga do eka u ruke pa zavitla njim ak na tre i hatar. Zmaj kad to vidi, za udi se: "Kakva to sila goni od mojega dvora!" pa se vrati natrag i uzme buzdovan pa s njim ku i. Kad do e pred ku u, izi e careva k i predanj, a on se prodere na nju: "K o ti je u ku i?" A ona m u odgovori: "Moj brat." Zmaj je opet zapita: "A šta je došao?" A ona odgovori: "Došao da m e vidi." Onda zm aj srdito re e: "Nije on došao da te vidi, nego da te vodi." Uju i Stojša iz dvora ovaj razgovor, izi e i on pred zm aja, a zm aj kako ga vidi, stisne se na njega, a Stojša ga do eka pa se uhvate u koštac te se ponesi. Najposle Stojša obori zm aja i pripuši ga, pa m u re e: "Šta eš sad?" A zm aj m u odgovori: "Da si ti m eni pod kol en im a kao što sam ja tebi, ja bih znao šta bih radio " A Stojša m u re e: "Ja tebi ne u ništa", pa ga pusti, a zm aj ga onda uzme za ruku pa s njim u dvor, te se stanu veseliti za nedelju dana. Kad pro e nedelja dana, zapita Stojša zm aja i za tre ega zeta, i zm aj ga uputi kud e i i dok ne na e grad gde su dvori i tre ega zeta. Posle toga opravi se Stojša na put, oprost i se sa sestrom i zetom , pa po e da tra i tre ega zm aja. Idu i tako dugo vrem ena, do e opet pod jedan grad i pred gradom na e jednu esm u, s koje je sav grad vodu nosio. Stojša se onde napije vode pa legne u hlad da se malo odm ori pokrivši se po licu jednom od one tri maram e da ga muhe ne bi klale. Malo vremena za tim pro e, a le to ti jedne gospe po vodu. K ako ugleda Stojšu i m aram u, a ona uzdahne, po tom to e i vodu jednako je unj gledala, i pošto nato i vodu, nikako nije mogla da se otkine odande nego je sve unj gledala. Stojša to opazi pak je zapita: "Što je, snaho, što m e tako glediš? Ili davno nisi videla oveka, ili se u što upoznaješ?" A ona m u odgovori: "B rate, poznajem u tebe m aram u što sam je svojom rukom vezla." Stojša kad to uje, sko i na noge, pa joj se odm ah poka e da je njezin brat, i pripovedi joj

kako je već bio u drugih sestara. Ona kad vidi brata, brizne plakati pa njemu oko vrata. Posle se uzmu za ruke pa u dvor. U dvoru sestra brata lepo dočeka i ugosti, a kad bude pred noć, onda mu reče: "Brate, sad će doći ljućiti zmaj ognjeviti, sve vatra iz njega sipa, rada bih te zakloniti, da te onom silom ne opali, hodi sakrij se." A Stojša joj odgovori: "Sestro moja, kaži ti meni šta je njegov obrok." Ona ga onda odvede u drugu sobu; kad tam o, a to tri vola pečena, tri pečke hleba i tri akova vina, "eto to mu je obrok" reče sestra Stojši, a on kad to vidi, prekrsti noge pa sve opucka do mrvе, pa onda skočiva noge i reče: "Aha, sestro, da bijaše još!" Kad Stojša tako većera, reče mu sestra: "Sad će pasti buzdovan pred kuću ak iz trećegahatar, to je znak da ide zmaj." Tek što ona to reče, a buzdovan zauji više kuće, a Stojša breristri pred kuću pa mu ne dadne ni na zemlju pasti, nego ga dočeka u ruke pa zavitlana njim ak na četvrtihatar. Kad zmaj to vidi, zaudi se: "Kakva to sila goni od mog dvora!" Pa se vrati natrag i uzme buzdovan pa snjim kući. Kad dođe pred dvor, iziće careva kćipredanj, a on se prodere na nju: "Koji si u dvoru?" A ona mu odgovori: "Moj brat." Zmaj je opet zapita: "A šta je došao?" A ona mu odgovori: "Došao da me vidi." Onda zmaj srdito reče: "Nije on došao da te vidi, nego da te vodi." Uju i Stojša iz dvora ovaj razgovor, iziće i on pred zmaja, a zmaj kako ga opazi, stisne se na njega, a Stojša ga dočeka te se uhvate u koštac pa se ponesi. Jedan put Stojša obori zmaja i pripuši na zemlju, pa mu reče: "Šta ćeš sad?" A zmaj mu odgovori: "Da si ti pod mojim koljenima kao ja što sam pod tvojim, ja bih znao šta bih radio." Onda mu Stojša reče: "Ja tebi neću ništa," pa ga pusti. Onda ga zmaj uzme za ruku pa ga uvede u dvor i stanu se veseliti za nedelju dana. Jedan put iziće u ušetnju, i šegaju i se opazi Stojša u avliji jednu veliku jazbinu – otišla pod zemlju, pa onda reče: "A šta je to, zete? Kako moću svome dvoru trpeti toliku propast? Zašto to ne zaroniš?" Zmaj mu odgovori: "Emojšura, ne mogu ti od sramote nikazati šta je to. Imamo jedan zmajevski car, pa snama esto imarat, i sad

skoro imamo rok da se udarimo; pa kad se god pobijemo, svu nas trojicu nadbije, i što u te e u ovu jazbinu ono ostane." Onda mu re e Stojša: "Hajde zete, da udarim o nanj, dok sam i ja ovde da vam pomognem, eda bismo ga kako satrli." A zmaj odgovori: "Ja ne sm em nipo što pre roka." Kad Stojša vidi da oni ne sm eju da udare, onda se on sam digne da tra icara zmajevskoga. Pošto jedva jedan put napita, do e pred dvore i opazi navrh dvora zeca gde stoji. Onda zapita dvorane šta onaj zec navrh dvora radi. A dvorani mu odgovore: "Da se ko na e da skine onoga zeca, zec bi se sam zaklao, sam oderao, sam isekao, sam pristavio, pa se sam skuvao; ali to ne sm e niko u initi za svoju glavu." Stojša kad to uje, on uzleti na konju pa skine zeca, a zec se sam odmah zakolje, sam se odere, sam ise e i sam se pristavi k vatri. Onda Stojša izi e na zmajev ardak pa legne u hlad, a dvorani kad vide šta u inii, stanu mu govoriti da be i: "Be i, juna e, kud te dvoje o ivode, dok nije došao zmaj, jer eš zlo pro i ako te zate e." A Stojša im odgovori: "Šta ja m arim za vašega zmaja, neka do e nek se najede zeca." Kad malo as, eto ti zmaja; kako do e odmah opazi da zeca nema pa povi e na dvorane: "K o je to uradio?" A onim u ka u: "Došao jedan delija te skinuo zeca, i eno ga gore na ardaku." Onda im zmaj re e: "Idite i ka ite mu nek mi ide iz dvora, jer ako mu do em , ne em u nikosts koš u ostati." Dvorani izi u na ardak k Stojši pa mu ka u šta veli zmaj, a Stojša se ose e na njih: "Idite ka ite zmaju, ako mu je ao zeca, neka mi izi e na mejdan." Kad oni to ka u zmaju, a zmaj cikne, sve vatra sipa iz njega, pa poleti s na ardak, a Stojša ga do eka, pa se ponesi: niti se Stojša daje oboriti, niti mo e zmaja da obori; najposle re e Stojša zmaju: "Kako ti je im e?" A zmaj mu odgovori: "M o je je im e M laden." Onda mu Stojša rekne: "I ja sam najm la i u oca i majke;" pa se onda puste i zbrate, i tvrdu veru dadu jedan drugom e da e bratinski iveti. Posle nekoga vrem ena re e Stojša zmaju: "Šta ekaš one zmajeve što be e u onu jazbinu? Hajde ti da m i udarim o na njih i prije roka." Zmajevski car pristane, i tako po u

njih dvojica, da udare na zmajeve. Kad ona tri brata zmaja uju da se Stojša udružio i zbratio sa zmajevskim carem, i da sad obadvojica idu na njih, oni se uplaše pa skupe silnu vojsku, te izi u svojskom preda njih, a ovi udare na celu vojsku, i sve razbiju i rasteraju, samo ona tri zmaja uteku u onu jazbinu. Onda ova dvojica br e vuci slam u, pa guraju u onu jazbinu, pa onda zapale, i tako sva tri zmaja onde propadnu. Posle toga Stojša opravi sve tri sestre, i krene sve blago iza sva tri zmaja, a zmaju pobratimu ostavi njihove dvore i svu njihovu dr avu, pa se digne sa svojim sestrama u svoje carstvo, i sretno do u k m ateri, pa m u mati preda carstvo, te je carovao do svoga veka.

6. avo i njegov šegrt.

Bio jedan ovek pa imao jedinca sina. Ovaj sin re e jedan put ocu: "Babo, šta em o raditi? Ja ovako ne mogu iveti; nego idem u svet da u im kakav zanat. Vidiš kako je danas: koji zna najmanje zanata, taj svaki bolje ivi od svakoga te aka." Otac ga je dugo odvrtao govore i m u da i u zanatu ima brige i truda, i kako bi ostavio oca sama! Ali kad se sin nikako ne dadne odvratiti, najposle mu dopusti otac da ide da u i zanat. Onda se on digne u svet da tra i zanata. Putuju i tako udari na jednu vodu, i idu i pokraj te vode sreće se s jednim ovekom u zelenim haljinama, pa ga ovek zapita kuda ide, a on m u odgovori: "Idem u svet da tra im majstora kakvog da u im zanat." Onda m u re e onaj ovek u zelenim haljinama: "Ja sam majstor, hodi k m eni pa u i zanat kad ti tako srce ište." Dete jedva do eka ipo e s njim. Idu i oni tako pokraj one vode, na jedan put majstor sko i u vodu i stane plivati govore i detetu: "Hajde za m nom ska i u vodu, i u i plivati." Dete se stane odgovarati da ne sme, jer ga je strah da se ne utopi; a majstor m u odgovori: "Ne boj se ništa, nego ska i." Dete sko i u vodu i stane plivati s majstom

uporedi. Kad su bili nasred vode, uzme majstor dete za vrat pa s njim u vodu na dno. To je bio avo. On odvede dete u svoje dvore i preda ga jednoj staroj babi da ga uči, pa se opet vrati na ovaj svet. Pošto se on vrati i baba ostane sama s detetom, onda mu stane govoriti: "Moj sinko, ti misliš da je ovaj ovek kakav majstor kao što su majstori na onom svetu. Nije on onaki majstor, nego je avo. Ime je tako prevario i dovukao amo s onoga sveta, a i ja sam krštena duša. Nego poslušaj me što ti kazati. Ja u tebe uiti svemu njegovu zanatu, i on kad god dođe, pita te jesi li što naučio, a ti mu svagda kaži da nisi ništa, ako si rad da ga se kurtališeš i da se opet vratiš na ovaj svet." Posle nekoga vremena dođe avo i zapita dete: "Šta si naučio?" A ono odgovori: "Nisam još ništa." I tako prođe tri godine dana, i kad bi god majstor zapitao dete šta je naučilo, ono bi mu svagda odgovorilo da nije ništa. Najposle ga zapita avo još jednom: "Jesi li što god naučio?" A dete mu odgovori: "Nisam ništa, nego sam zaboravio i ono što sam pre znao." Onda se avo rasrdi pa mu reče: "Kad ti do sad nisi ništa naučio, ne ćeš nikad ništa ni naučiti, nego idi bez traga kud te otiče i noge nose." Dete koje je veđ dobro avolski zanat izučilo bilo, odmah skoči na vodu i stane plivati ka kraju i isplivavši izađe na breg i otiče kopu svome. Otac kako ga ugleda, daleko istrupredan govoreći: "Gde si, sine, za Boga!" A sin mu odgovori: "Učio sam zanat." Iza toga prođe neko vreme i dođe vašaru oblićnjem u jednom selu. Tada reče sin ocu: "Babo! hajdemo na vašar." Otac mu odgovori: "Asimemo, sinko, kad nemamo nigde ništa?" – "Ti za to nemaš brige," odgovori mu sin, i pođe na vašar. Idući tako putem sin reče ocu: "Kad budem obliću vašara, ja u se stvoriti lep konj, što ga neće biti u celom vašaru. Sav vašar udićem u se. A moj majstor dođi da kupi konja, i što god zaceniš on će dati. A li se nemoj šaliti da mu daš ular, nego kad novce primiš, odmah mi ular skinis glave pa udri njime o zemlju." Kad dođe u blizu vašara dete se pretvori u konja što ga nigde nema. Starac povede konja po vašaru, a sav se vašar sleće oko njega, pa se svi stadoše

zgleđati, jer niko ne smeni da zapita po što je. Kad ali eto tim ajstora: stvorio se Turin pa zavio almu oko glave a spustio haljine do zemlje. Kako dođe a on reče: "Ja u toga konja kupiti. Govori staro po što je." Što je god starac zaiskao, Turin mu odmah izvadi gotove novce bez reči. Starac kad primi novce, skinu s konja ular, pa njime o zemlju. U taj mah nestane i konja i kupca. Starac došavši kući s novcima, zateče i sina kod kuće. Kad posle nekog vremena dođe drugi vašar, onda sin opet reče ocu: "Hajdemo, babo, na vašar." Otac mu veći nije htio ništa govoriti, nego odmah poe snjim. Kad su bili blizu vašara, sin reče ocu: "Ja u se sad stvoriti jedna trgovina: šatra puna robe, što je na vašaru neće biti lepše i bogatije. Ni nju neće moći niko kupiti, a majstor ćemo doći, i platiće što god zaceniš. A li ne šalji se ne daj mi u ključeve u ruke, nego kad novce primiš, udri ključevima o zemlju." Tako i bude: kad se on stvori lepa trgovina, sav se vašar stane diviti. Ali eto tim ajstora, opet se stvorio Turin kao i pre, pa pita starca: "Po što?" Koliko je god starac zacenio, toliko je Turin odmah platio, a starac kad primi novce, udari ključevima o zemlju. U taj mah nestane i trgovine i kupca, nego od trgovine stvori se golub, a od Turina stvori se kobac, pa poteraj goluba! Dok su se oni tako vijali ovamo onamo, careva kći bila izišla pred dvor pa ih gledala, a golub u jedan put strelimke devojci na ruku, pa joj se pretvori prsten na rupu. Onda kobac padne na zemlju pa se stvori ovek, te otide k caru i ponudi mu se da ga primi u službu: slušiće ga tri godine dana, a ništa na svetu neće ište, ni hrane ni pića ni odela, samo da mu car da onaj prsten s devojčine ruke. Car ga primi i obeća se da će mu dati. Tako je onaj slušio a devojka prsten nosila, i vrlo joj je bio mio, jer je danju bio prsten a noću lepšomak, pak joj govorio: "Kad dođe vreme da me uzmu od tebe, ne daj me nikome u ruke, nego udri mnome o zemlju." Kad se navršu tri godine dana, dođe car ka kćeri svojoj, pak je stane moliti da mu da prsten. Onda ona kao srdito baci prsten na zemlju; prsten prsne, a od njega se prospe sitna proja, i jedno zrno otkotrlja se pod carevu

izmu; a sluga se u jedan put stvori vrapac, pa na vrat na nos stane proju zobati, i kad sva zrna pozoblje, pođe da i ono poslednje ispod careve izme kljune, ali od zrna u jedan put postane mačak pa vrapca za vrat.

7.

Prava se muka ne da sakriti.

Bio jedan siromahovek, pa se pribije u nekakva bogata oveka da služi bez pogodbe. Tako je služio godinu dana, a kad se navršila godina, on dođe gospodarstvu i zaštetu da mu plati što misli da je zaslužio. Gospodar izvadi jedan novipamure: "Na, to ti je služba." Sluga uzme onaj novi, i zahvali gospodarstvu, pa onda otide na jedan potok gde je voda bila vrlo brza. Kad dođe na potok reče samusebi: "Bojemilostivi! šta je to da sam zaslužio samo jedan novi za celu godinu dana? Ali Bog zna jesam li i toliko zaslužio. Evo u sad da ogledam: baci u ovaj novi u vodu, pa ako ne potone, onda sam ga zaslužio, ako li potone, nisam ga zaslužio." Pa se onda prekrstio govoreći: "Bojemilostivi! ako sam zaslužio ovaj novi, neka pliva povrh vode, ako li nisam, neka potone na dno." To rekavši baci novi u potok, a novi odmah potone na dno. Onda se on sagne te izvadi novi iz vode, pa ga odnese gospodarstvu natrag govoreći: "Gospodaru! evo ti novi natrag, ja ga još nisam zaslužio, nego u te služiti još jednu godinu dana." I tako stane na novo služiti, i kad se opet navršila godina dana, on dođe gospodarstvu i zaštetu, da mu plati što misli da je zaslužio. Gospodar opet izvadi novi pamure: "Na, to ti je služba." On uzme novi i zahvali gospodarstvu, pa opet otide na onaj potok, prekrsti se i baci novi u potok govoreći: "Bojemilostivi! ako sam ga pravo zaslužio, neka pliva povrh vode, ako li nisam, neka potone na dno." Kako ga baci u vodu, a novi odmah padne na dno, a on se sagne, te ga izvadi pa opet odnese gospodarstvu govoreći: "Evo ti,

gospodaru, novi natrag, još ga nisam zaslužio, nego u još jednu godinu da te slušim." Tako opet po ne slušiti, pa kad iziše i treća godina, on otiđe gospodaru i zaišće da mu plati što misli da je zaslužio. Gospodar mu opet da novi, a on ga uzme i zahvali, pa otiđe opet na potok da vidi jeli ga sad zaslužio. Kad dođe na potok, prekrsti se pa baci novi u vodu govoreći: "Bogem ilostivi! ako sam zaslužio ovaj novi, neka pliva povrh vode, ako li nisam, neka potone na dno." Kad novi padne u vodu, po ne plivati povrh vode. Onda on veseo uzme iz vode novi, i metne ga u dno, pa otiđe u šumu u najnižu kolebinu, i onde stane živeti. Posle nekoga vremena uje on da se stari njegov gospodar spremaju na galiju preko mora ka drugo carstvo, pa otiđe sa svojim novim knjecom, i stane ga moliti da bi mu kupio što u drugome carstvu za njegov novi. Gospodar se obaja i uzme njegov novi, pa pođe na put. Putuju tako na kraj mora nekaku decu koja su bila iznela ma ka da ga ubiju u more bace. Kad on to vidi, pritrk njima, pa ih zapita: "Šta je to deco?" A oni mu odgovore: "Ništa, pa hoćemo da ga ubijemo." Onda on izvadionajnovi svojega negdašnjega sluge, pa im pružidamudamu ma ka. Deca to jedva do ekaju, pa uzmu novi a trgovcu dadumu ma ka. On odnese ma ka na galiju pa pođe dalje putovati; i tako putuju i jedan put dune jaki vetar te odnese galiju Bog zna kuda, da za tri meseca nije mogla izaći na svoj pravi put. Kad vetar stane, gospodar od galije nije znao gde je, i pošavši još malo dalje, dođe pod jedan grad. Kad se uje u gradu da je došla galija iz nepoznate zemlje, navale mnogi da je gledaju, i jedan od onih ljudi koji je bio vrlo bogat, pozove gospodara od galije na veče. Kad tam o, ali gospodar od galije ima šta i videti: miševi i pacovi trčena sve strane i sluge s batinama stoje te brane da ne natrčena sto. Onda on reče domaćinu: "Za Boga, brate, šta je to?" A domaćin mu odgovori: "Tako je, brate, uvek kod nas, da ne možemo od toga zverinja namirunirati niverati. Još kad spavam o svaki imam o svoj sanduk, pa se u sanduk zatvorim o, da nam ne bi uši poizodgrizalo." Onda

se gospodar od galije seti svoga za nov i kupljenoga ma ka, pa re e dom a inu: "Ja im am u galiji zverku koja bi to sve zatrla za dva tri dana." D om a in na to odgovori: "B rate, ako im aš taku zverku, daj je ovam o, ja u ti napuniti galiju samoga srebra i zlata, samo ako je istina što ka eš." Posle ve ere otide gospodar od galije te donese svoga m a ka, i re e dom a inu da le u bez sanduka, ali oni opet ne sm ednu ni po što, nego on sam ostane tako da spava. Onda on pusti m a ka, a m a ak kad opazi to like m iše i pacove po ne ih hvatati i daviti pa sve na gom ilu svla iti, a im iši i pacovi poznavši ko je tu, stanu be ati kud koji. Kad u jutru dan osvane, i oni poustaju, ali nasred sobe velika gom ila m rtvih m iševa i pacova, a po sobi slabo je koji još tr ao, nego su izvirivali iz jam a. A posle tri dana nije se m ogao ni jedan ni videti. O nda dom a in za m a ka napuni putniku galiju punu srebra i zlata. Po tom naš putnik po e s galijom ku i. Kad do e ku i svojoj, do e m u stari sluga njegov da ga pita šta m u je doneo za onaj nov i . G ospodar m u iznese jedan m erm er kam en, lepo otesan na etiri ugla, pa m u da: "N a, to sam ti kupio za nov i ." S luga se tom e vrlo obraduje, pa uzme kam en i odnese u svoju kolebu te na in i od njega sto. Sutradan otide sluga u drva, pa kad se vrati ku i, a to se onaj kam en pretvorio u zlato te sija kao sunce, sva se koleba od njega svetli. Kad on to vidi, uplaši se pa otr i svom e gospodaru i ka e m u: "G ospodaru, šta si ono ti m eni dao? O no nije moje, hodi da vidiš." G ospodar do e, i kad vidi kakvo je B og u do u inio, onda m u re e: "N ije fajde, m ojsinko! kome B og tome i svi sveti; hodi ovamo evo tvoga blaga." Pa m u da sve što je god doneo na galiji, i da m u k er svoju te se o en i n jom e.

8. A ždaja i carev sin .

B io jedan car pa im ao tri sina. Jednom najstariji sin po e u lov, pa kako izi e iza grada, sko i zec iza gm a a on za

njim, te ovamo te onamo dok ute e zec u jednu rekavicu , a carev sin za njim , kad tamo , a to ne bio zec , nego a daja , pa do eka careva sina te ga pro dere . Kad posle toga pro e nekoliko dana a carev sin ne dolazi ku i , stanu se u diti šta bi to bilo da ga nema . Onda po e srednji sin u lov , pa kako izi e iza grada , a zec sko i iza grma a carev sin za njim , te ovamo te onamo dok ute e zec u onu rekavicu , a carev sin za njim , kad tamo , a to ne bio zec nego a daja , pa ga do eka te pro dere . Kad posle toga pro e nekoliko dana a carevi sinovi ne dolaze natrag nijedan , zabrine se sav dvor . Onda i tre i sin po e u lov , ne bi li i bra u našao . Kako izi e iza grada , opet sko i zec iza grma a carev sin za njim , te ovamo te onamo dok ute e zec u onu rekavicu . A carev sin ne htetne i i za njim , nego po e da tra i drugoga lova govore i u sebi : "Kad se vratim , na i u ja tebe ." Po tom hodaju idugo po planini , ne na e ništa , pa se onda vrati u onu rekavicu , kad tamo , ali u rekavici jedna baba . Carev sin joj nazove Boga : "Pomozi Bog , bako !" A baba mu prihvati : "Bog ti pomogao , sinko !" Onda je zapita carev sin : "Gde je , bako , moj zec ?" A ona mu odgovori : "Moj sinko , nije ono zec , nego je ono a daja . Tolik i svet pom ori i zatomi ." uju i to carev sin , malo se zabrine , pa re e babi : "Šta em o sad ? tu su valja da i moja dva brata propala ." Baba mu odgovori : "Jesu bogme ali nije fajde , nego sinko idiku i , dok nisi i ti za njim a ." Onda joj on re e : "Bako , znaš li šta je ? Ja znam da si i ti rada da se oprostiš te napasti ." A baba mu se ute e u re : "O moj sinko , kako ne bih ! I mene je tako uhvatila , ali sad se nema kud ." Onda on nastavi : "Slušaj dobro što u ti kazati . Kad do e a daja , pitaj je kuda ide i gde je njezina snaga , pa sve ljubi ono mesto gde ti ka e da joj je snaga , kao od m iline , dokle je iskušoš , pa eš m i posle kazati kad do em ." Posle carev sin otide u dvor , a baba ostane u rekavici . Kad do e a daja , stane je baba pitati : "Ta gde si za Boga ? Kuda tako daleko ideš ? N ikad ne eš da m i ka eš kuda ideš ." A a daja joj odgovori : "E moja bako , daleko ja idem ." Onda joj se baba stane um iljavati : "A za što tako daleko ideš ? Ka i m i

gde je tvoja snaga. Ja da znam gde je tvoja snaga, ja ne znam šta bih radila od miline, sve bih ono mesto ljubila." Na to se a daja nasmije, pa joj reče: "Onde je moja snaga u onom ognjištu." Onda baba pritisne grliti i ljubiti ognjište, a a daja kad to vidi, udari u smeh da joj reče: "Luda eno! nije tu moja snaga. Moja je snaga u onom drvetu pred kućom." Onda baba opet pritisne grliti i ljubiti drvo, a a daja opet u smeh pa joj reče: "Pro i se luda eno, nije tu moja snaga." Onda baba zapita: "D a gde je?" A a daja stane kazivati: "Moja je snaga daleko, ne mo eš ti tam o ti i. ak u drugom e carstvu kod careva grada ima jedno jezero, u onom jezeru ima jedna a daja, a u a daji vepar, a u vepru zec, a u zecu golub, a u golubu vrabac, u onom e je vrapcu moja snaga." Baba kad to uje, reče a daji: "To je bogme daleko, to ja ne mogu ljubiti." Su tradan kad a daja otide iz rekavice, carev sin do e k babi, pa mu baba kaže sve što je ula od a daje. Onda on otide kući, pa se preruši: obu e pastirske haljine i uzme pastirski štap u ruke, te se na inipastir pa po e u svet. Idu i tako od sela do sela i od grada do grada najposle do e u drugo carstvo i u carev grad, pod kojim je u jezeru bila a daja. Došavši u onaj grad stane raspitivati kom e treba pastir. Gra anim u ka u da treba caru. Onda on upravo k caru. Pošto ga prijave, pusti ga car preda se, pa ga zapita: "Ho eš li uvati ovce?" A on odgovori: "Ho u, svetla kruno!" Onda ga car primi i stane ga svetovati i u iti: "Im a ovde jedno jezero, i dokraj jezera vrlo lepa paša, pa kako izjaviš ovce, one odmah idu onamo te se razvale oko jezera, ali koji god oban tam o otide, onaj se više ne vra a natrag za to, sinko, ka em ti, ne daj ovcam a na volju kud one ho e nego dr i kuda ti ho eš." Carev sin zahvali caru, pa se opravi i izjavi ovce, i uzme sa sobom još dva hrta što mogu zeca u polju sti i, i jednoga sokola što mo e svaku ticu uhvatiti, i ponese gajde. Kako on izjavi ovce, odmah ih pusti k jezeru, a ovce kako do u na jezero, odmah se razvale oko jezera, a carev sin metne sokola na jednu kladu a hrte i gajde pod kladu, pa zasue ga e i rukave te zagazi u jezero pa stane vikati: "O a dajo,

o a dajo! ta izi im i danas na m ejdan da se ogledam o , ako ena nisi." A daja se odzove: "Sad u , carev sine , sad ." M alo as , eto ti a daje , velika je , strašna je , gadna je! K ako a daja izi e , uhvati se s njim popojaske , pa se ponesi letni dan do podne. A kad podne prigrjeje , onda re e a daja: "T a pusti m e , carev sine , da zam o im svoju pustu glavu u jezero , pa da te bacim u nebeske visine." A carev joj sin odgovori: "B re a dajo , ne kopaj trica ; da je m eni careva devojka da m e poljubi u elo , još bih te više bacio ." A daja se na to odm ah otpusti od njega i otide u jezero . K ad bude pred ve e , on se lepo um ije i opravi , sokola mete na rame a hrte uza se i gajde pod pazuhu pa krene ovce i po e u grad sviraju i gajde . K ad do e u grad , sav se grad slegne kao na udo gde on do e a pre nijedan oban nije m ogao do i s onoga jezera . Sutradan carev sin opravi se opet , i po e s ovcam a upravo k jezeru . A car pošlje za njim dva konjanika da idu kradom da vide šta on radi , te se oni popnu na jednu visoku planinu otkuda e dobro videti . A oban kako do e , m etne hrte i gajde pod kladu onu , a sokola na nju , pa zasu e ga e i rukave te zagazi u jezero pa povi e: "O a dajo , o a dajo ! izi im ika m ejdan da se još ogledam o , ako ena nisi ." A daja m u se odzove: "Sad u , carev sine , sad ." M alo as , eto ti a daje , velika je , strašna je , gadna je ! pa se uhvate popojaske te se ponesi letni dan do podne . A kad podne prigrjeje , onda re e a daja: "T a pusti m e , carev sine , da zam o im svoju pustu glavu u jezero , pa da te bacim u nebeske visine ." A carev joj sin odgovori: "B re a dajo , ne kopaj trica ; da je m eni careva devojka da m e poljubi u elo , još bih te više bacio ." A daja se na to odm ah otpusti od njega i otide u jezero . K ad bude pred no , carev sin : krene ovce kao i pre , pa ku i sviraju i u gajde . K ad u e u grad , sav se grad usko leba i stane se uditigde oban dolazi ku i svako ve e , što pre nijedan nije m ogao . O na dva konjanika još su pre od carevoga sina bila došla u dvor i pripovedila caru sve po redu šta su uli i videli . Sad kad car vide obana gde se vrati ku i , odm ah dozove k sebi svoju k er ika e i joj sve šta je i kako je , "nego " veli "su tra da ideš s

obaninom na jezero, da ga poljubiš u oelo." Onda kad to uje, brizne plakati i stane se moliti ocu: "Nigde nikoga ne maš do mene jedinu pa i za mene ne mariš da poginem." Tada je otac uzme sloboditi i hrabriti: "Ne boji se, kerim oja, vidiš, mi promenismo tolike obane, pa koji god izi e na jezero, ni jedan se ne vrati, a on evo dva dana kako se sa dajom bori, pa mu ništa ne naudi. Ja se uzdam u Boga da on mo e tu a daju svladati, samo idi sutra s njim e, e da bi nas oprostio te napasti što to liki svet pomori." Kad ujutru beo dan osvanu, dan osvanu i sunce ogranu, usta oban, usta i devojka, pa se staše opremati na jezero. obanin je veseo, veseliji nego igda, a devojka careva tu na, suze proliva, pa je oban teši: "Gospo o seko, ja te molim ne mo j plakati, samo u ini što re em, kad bude vreme, ti pritr i im ene poljubi pa se ne boji." Kad po oše i kretoše ovce, oban putem jednako veseo, svira u gajde veselo, a devojka ide pokraj njega pa jednako pla e, a on kašto pusti dulac pa se okrene njojzi: "Ne pla i zlato, ne boji se ništa." Kad do u na jezero, ovce se odmah razvale oko jezera, a carev sin metne sokola na kladu a hrte i gajde podanju, pa zasu e ga e i rukave pa zagazi u vodu i povi e: "O a dajo, o a dajo! izi im ina me jdan da se još ogledam o, ako ena nisi." A daja se odzove: "Sad u, carev sine, sad." Malo as, eto ti a daje, velika je, strašna je, gadna je! Kako izi e, uhvate se popojaske pa se ponesi letni dan do podne. A kad podne prigrjeje, tada besedi a daja: "Ta pusti me carev sine da zam o im svoju pustu glavu u jezero, pa da te bacim u nebeske visine." A carev joj sin odgovori: "Bre a dajo, ne kopaj trica; da je meni careva devojka da me poljubi u oelo, još bih te više bacio." Kako on to re e, a careva devojka pritr i i poljubi ga u obraz, u oko i u oelo. Onda on mahne a dajom i baci je u nebeske visine, te a daja kad padne na zemlju sva se na komade razbije, a kako se ona na komade razbije, sko i iz nje divlji vepar, pa nagne begati, a carev sin vikne na obanske pse: "Dr i! ne daj!" a psi sko e te za njim, pa ga stignu, i odmah ga rastrgnu, ali iz vepra sko i zec, pa nagne preko polja, a carev sin

pusti hrte: "D r i! ne daj!" a hrti za zecom te ga uhvate i odmah rastrgnu, ali iz zeca poleti golub, a carev sin pusti sokola te soko uhvati goluba i donese carevome sinu u ruke. Carev sin uzme goluba te ga raspori, a to u golubu vrabac, a on dr vrapca. Kad uhvati vrapca, re e m u: "Sad da m i ka eš gde su m oja bra a." A vrabac m u odgovori: "H o u, sam o m inem ojništa u initi. O dm ah iza grada tvojega oca ima jedna rekavica, i u onoj rekavici imaju tri šib ljike; podseci one tri šib ljike, pa udri njim a po korenu;odm ah e se otvoriti gvozdена vrata od velikoga podruma, u onome podrumu ima toliko ljudi i starih i m ladih, i bogatih i sirom aha, i m alih i velikih, i ena i devojaka, da m o eš naseliti itavo carstvo; onde su i tvoja bra a." Kad vrabac to sve iska e, carev ga sin odmah za vrat te udavi. C ar glavom bijaše izišao i popeo se na onu planinu od kuda su oni konjanici gledali obana, te i on gledao sve što je bilo. Pošto oban tako do e glave a daji, po ne se i suton hvatati, i on se lepo um ije, uzm e sokola na ram e a hrte uza se, a gajde pod pazuhu, pa sviraju i krene ovce i po e dvoru carevu, a devojka pored njega još u strahu. Kad do e u grad, sav se grad slegne kao na udo. C ar koji je sve njegovo junaštvo gledao s planine, dozove ga preda se pa m u da svoju k er, te s m esta u crkvu pa ih ven aju i u ine veselje za nedelju dana. Po tom se carev sin ka e ko je on i od kud je, a car se onda i sav grad još ve m a obraduje, pa pošto carev sin navali da ide svojoj ku i, car m u da m noge pratioce i oprav i ga na put. Kad budu kod one rekavice, carev sin zaustavi sve pratioce pa u e unutra te podse e one tri šibljike, i udari njima po korenu, a gvozdена se vrata odmah otvore, kad tamo, a to u podrum u svet B o ij. O nda carev sin zapovedi da svi izlaze jedan po jedan i da idu kud je kome drago, a on stane na vrata. Izlaze i tako jedan za drugim ,eto ta i bra e njegove; on se s njim a zagrl i i ljubi. Kad ve sav narod izi e, zahvale m u što ih je popuštao i izbavio i otidu svaki svojojku i. A on sa svojom bra om i m ladom otide ku i svom e ocu, i onde je liveo i carovao do svoga veka.

9.

Zmija m ladoženja.

Bila jedna sirota ena koja nije imala od srca poroda pak se molila Bogu da joj da da zatrudni makar zmiju rodila. Bog joj da te zatrudni, i kad do e vreme, rodi zmiju. Zmija kako se rodi od majke odmah u te e u travu i nestane je. Sirota ena jednako je alila za zmijom i plakala gde joj Bog ispuni elju te rodi, pa joj porod pobe e neznano nikud je nikako je. Kad tako pro e dvadeset godina onda zmija do e i progovori materi: "Ja sam ova tvoja zmijica što si me rodila pa sam od tebe u travu pobjegla; sad sam , majko, došla k tebi da mi prosiš u cara devojku te da me eniš." Mati se obraduje iznajpre kad vidi svoj porod, ali se odmah zabrine kako bi smela ona za zmiju i u svojoj sirotinji prositi u cara devojku! A zmija joj opet re e: "Idi mati, ne prem išljaj ništa, jer znaš da su svakoj devojci vrata otvorena; a ako ti je baš car ne da, ne e ti glave uzeti. Makar ti šta car kazao, kad se vratiš ne osvr i se dok našojku i ne do eš." Na to se ona skloni pa po e k paru. Kad do e u carev dvor, sluge je ne htenu odmah pustiti pred cara, a ona se stane moliti i tako je jedva puste. Kad izi e pred cara, re e mu: "Svetli care! Eto tvoje sablje, a evo moje glave. Ja nisam dugo vreme imala od srca poroda, pak sam se molila Bogu da mi da da zatrudnim makar zmiju rodila, i on mi da te zatrudnim, a kad do e vreme, rodi se zmija, i kako se rodi, pobjegne u travu i nestane je. Sad pošto je prošlo dvadeset godina, zmija do e k meni i poslame k tebi da prosim u tebe za nju devojku." Car se na to nasmeja pa joj re e: "Da u ja za tvoga sina devojku, ako na ini upriju od moga dvora do svoga od bisera i dragoga kamenja." Onda se mati vrati ku i ne obziru i se, i kako je išla od careva dvora, sve se za njom uprija gradila od bisera i dragoga kamenja do pred njezinu ku u. Kad mati ka e zmiji šta joj je car rekao, onda joj ona opet rekne: "Idi mati sad da vidiš ho e

li mi car dati devojku, tak šta ti god odgovori, kad se vratiš, opet se ne osvr i do naše ku e." M ati se opet podigne, i kad izi e pred cara, zapita ga, eda li e joj sad za sina dati devojku, a car joj odgovori: "Ako tvoj sin na in i dvore bolje od m ojih, da u m u devojku." O nda se m ati vrati ku i i idu i putem nije se osvr tala, a kad do e svojoj ku i, a to m esto njezine ku e dvori bolji od carevih. K ad m ati ka e zm iji šta je car rekao, onda joj zm ija opet rekne: "Id i m ati da vidiš ho e li m i car sad dati devojku pa šta car rekao da rekao, kad od njega po eš ne osvr i se do naše ku e." K ad m ati do e pred cara ona m u ka e da su u njena sina dvori bolji od carevih i zapita ga ho e li joj ve dati devojku, a car joj odgovori: "Ako tvoj sin uzima u svom e dvoru svašta bolje nego što je u m om e, da u m u devojku." O nda m ati po e ku i, i idu i nije se osvr tala, a kad do e ku i, ali u njenoj ku i triput bolje nego u carevom dvoru: sve zlatni jeleni, košute, tice, kvo ke, pili i, zecovi, sve zlatno. K ad m ati ka e zm iji šta je car rekao, zm ija joj rekne: "Id i m ati opet caru, te ga pitaj ho e li m i sad dati devojku." K ad m ati o tide k caru i ka e m u da u dvoru njena sina im a svašta bolje nego u njegovu, onda car rekne svojoj k eri: "K eri m oja! Tebi sad valja po i za ovu zm ijicu, jer on svašta im a bolje od nas." Tako zm ijica skupi svatove i odvede carevu k er te se ven a s njom e. Posle nekoga vrem ena zm ijina ena zatrudni. Onda je stane pitati mati, stanu je pitati sestre i svi njezini: "Kako ti sa zm ijom ostade trudna?" A ona se nije htela izdati, nego je sve govorila: "Tako mi je Bog dao te sam trudna ostala." Najposle uzme je svekrva pitati: "Snaho moja, kako je to? K ako ti sa zm ijom spavaš?" O na se onda izda svekrvi govore i: "M ati m oja! on nije zm ija, ve je on m om ak da lepšega nem a. Svako ve e on izlazi iz one zm ijin je košu lje, a u ju tru se opet u nju zavla i." K ad m ati zm ijina to u je, vrlo se obraduje i za eli videti svoga sina kad izi e iz zm ijin je košu lje, pa zapita snahu kako bi ga m og la videti, a snaha joj re e: "K ad po em o legati, ja u izvaditi k lju iz vrata, pa kad se stane skidati, onda eš ga videti kroz rupu." Kad mati tako vidi svoga sina, onda

stane misliti kako bi učinila da on onak i ostane do veka. Jednom reče snasi svojoj: "Hajde, snaho, da mi njegov svlak izgorim o: ja u u aritipe i u vatru ga baciti neka izgori." A snaha joj odgovori:

"Bojim se, majko, da mi u što ne bude." A mati reče: "Ne enjem u biti ništa, nego kako ga vrućina obuzme, a ti uzmi hladne vode pa ga pomalo polivaj dok svlak ne izgori." I tako se dogovore, te mati u aritipe, pa kad uveče iziđe m o m ak iz zm ijin je ko e i legne spavati, one nekako ukradu onaj svlak pa ga bace u pe . Kako svlak stane goreti, odmah njega stane vrućina obuzimati, a one ga sve vodom polivaj i tako ostane živ. A kad ga popusti vrućina i prene se od sna, on oseti smrad od svlaka, pa skoćina noge i poviče: "Šta uradiste da od Boga naete? Kuda u ovaki?" A mati i ena salete ga: "Pa bolje da si taki, i bolje da si me u ljudima." I tako ga jedva utišaju. Kad to uje tast njegov, odmah mu još za svoga ivota preda carstvo, i tako on postane car, te je carovao sretno do svoga veka.

10.

0 pet zm ija m ladoženja .

Bila jedna carica koja nije imala od srca poroda, pa se jednako m o lila B ogu da joj da da rodi. Jedno veče m o le i se tako uzdahne i reče: "Tadaj mi, B o e, od srca poroda, da bi i ljuta zmija bila!" Posle nekoga vremena ona se oseti trudna, i kad bude na tom doba, rodi zmiju, pa je stane negovati, hraniti, dojiti, kao svaka mati svoje dete. Ta zmija za dvadeset i dve godine nije od sebe pustila nikakva glasa, d kad joj se navršše dvadeset i dve godine, ona progovori i reče ocu i m ateri: "Sad ho u da me enite." A oni joj odgovore: "K o e dati za zm iju devojku, koja li e devojka po i za zm iju?" "E," odgovori im zm ija, "vi ne gledajte od carskoga ili gospodskog roda, nego onu koje e do i u carstvo da i vi." Na to m u reku otac i mati

da bi on sam sebi izabrao koju hoće. Onda ona je sam jednu sirotu i pošlje oca da mu je prosi. Otac otiđe i devojku zaprosi, a ona onako u sirotinji poe rado i veselo. Posle je prstenuju, dovedu je i venaju ih, i zmija stane iveti sa svojom nevestom, te ti ona bogme zatrudni. Onda ree svekrva snasi: "Kako, erko, za Boga, ostade trudna sa zmijom?" A ona joj nehtedne odmah kazati, ali kad je svekrva zaokupi nekoliko dana jednako za to pitati, najposle joj ree da on nije zmija nego momak da ga lepšeg u svetu nema, "preko dan je" veli "zmija, ali kako ve e do e, on svu e sa sebe onu zmijinju košulju te izi e momak, lepota na svetu. Kad bi samo i danju onakav bio kao što no u biva, ali kako zora zabeli, on se opet uvu e u svoju košulju i postane zmija." Svekrva kad to uje, vrlo se obraduje, pa ree snasi: "E kad je tako, to em om i uiniti da on takav ostane kakav je no u s tobom." Pa se onda dogovore šta e raditi. Kad bude uve e, a on svu e košulju zmijinju sa sebe, te je kao iprije metne pod uzglavlje, pa legne spavati. Kad ga prvi san uhvati, ena mu polako izvu e košulju ispod glave, i materi kroz pend er doda, a mati je odmah baci u vatru. Kako košulja po ne goreti a on sko i od sna pa povi e: "Šta to uradi, da od Boga na eš! Sad me vidiš, pa me više ne eš videti dok ne podereš gvozdene opanke i ne satreš gvozden šap tra e ime, niti eš se s tim detetom što ti je pod srcem prastati dok le ruku preko tebe ne prebacim." To izre e pa ga nestane. Ona je posle nosila ono dete pune tri godine, i na posletku joj do tu i pa naumi tra iti svoga mu a. I tako na ini gvozdene opanke i gvozden šap pa po e u svet. Idu i tako i tra e iga svuda, do ek sun evojm ajci ina e je gde pe ari i golim rukama vatru izgr e. A ona kad to vidi, br e bolje odre e svoj skut pa joj ruke njim umota, a sun eva je majka zapita: "Odkud ti ovde, rajska dušice?" Ona joj odgovori: "Nevolja me, majko, naterala," pa joj pripovedi kako je stradala, kako je mu prokleo i kako ide po svetu te ga tra i, "pa sam " veli "došla pitati tvoga sina, ne bi li mi mogao on zanjga što kazati, nije li ga gde video, jer on preko svega sveta prelazi " Sun evoj se

majci na to vrlo ra ali, pa joj re e da se skloni malo za vrata: "E to ide sunce umorno, a mo e biti da su ga i oblaci naljutili, pak ti u lju tinim o e što u in iti, ve se pritaji dok se ono ne odmori." I ona se skloni za vrata, ali eto ti sunca, pa nazvavši m ateridobar ve e, re e joj: "M ajko! tu m iriše rajska dušica." A m ajka m u odgovori: "N em a tu, sinko, nikoga; ta ne m o e ovam o ni tica doleteti, a kako bi rajska dušica došla?" Sunce joj odgovori: "Im a, im a, m ajko, nego neka izi e slobodno, ne u joj ništa." O na onda izi e, pak m u pripovedi svu svoju nevolju, najposle m u re e: "Jarko sunce! ti sijaš po celom e svetu, nisi li gdegod videlo takoga i takoga oveka." Sunce joj odgovori da ga ono nije danju nigde videlo, i pošalje je k m esecu da pita njega nije li ga on gde video no u. Na pohodu odande pokloni joj sun eva m ajka zlatnu preslicu sa zlatnom kudeljom i sa zlatnim vretenom. Kad ona otide k m esecu, na e m ese evu m ajku kod ku e, pa je poljubi u ruku i nazove: "Pom ozi Bog, m ese eva m ajko!" A ona joj odgovori: "Bog ti pom ogao, rajska dušice. A od kud ti ovde?" O nda joj ona ka e svu nevolju svoju, i kako je bila kod sunca, i poka e joj što joj je njegova m ajka poklonila, i re e kako je sunce poslalo da pita m eseca nije li on gde video njezina m u a. M ese eva joj m ajka odgovori da se malo skloni za vrata, jer e sad do i m esec ljutiti umoran, i ona se skloni, kad ali eto ti meseca, kako do e, nazva m ateridobro jutro, pa joj re e: "O vde m iriše rajska dušica." A m ati m u odgovori: "N em a, sinko, nikoga; ta ovam o ne m o e ni tica doleteti, a kako e rajska dušica do i?" M esec joj opet re e: "Im a, m ajko, im a, nego neka izi e slobodno, ne u joj ništa." O nda ona izi e, pa m u pripovedi sve što je i kako je, pa m u najposle re e: "S jajni m ese e! ti sjaš celu no po svem u svetu, nisi li gdegod video takoga i takog oveka?" A m esec joj odgovori: "Rajska dušice, ja ga no u na zem lji nisam nigde video, nego idi ti k vetru, te njega zapitaj nije li ga gde video, on prevr e drvlje i kam enje i zavla i se svuda." Kad ona odande po e, pokloni joj m ese eva m ajka zlatnu kvo ku s pili im a. Po tom e ona do e k vetrovoj m ajci, te joj

pripovedi sve kako je stradala, i kako je došla da pita njenoga sina vetra nije li on gdegod video takoga i takog oveka. Vetrova joj majka na to reče: "Ukloni se malo za vrata, rajska dušice, jer će sad moj sin srđiti do i, pa te može svu izdrapati." I ona se skloni za vrata, kad ali eto ti vetra, duva, ruši, krši, prevrće gdegod što na nje, sav izguben i poderan, pa kako dođe, nazva materu pomozi Bog! pa joj reče: "Majko! ovde miriše rajska dušica." A ona mu odgovori: "Bog s tobom sinko! ovamo ne može niti tica doleteti, a kako će rajska dušica doći?" Vetar joj odgovori: "Ima, majko, ima, ve neka iziće slobodno, neću joj ništa." I tako ona iziće pred vetra, i pripovedi mu nevolju svoju; a vetar joj odgovori: "Ja sam ga video, on je čak u drugom carstvu, tamo se oženio i caruje. Nego moja je ti majka dati zlatan razboj sa zlatnom prekom i ekrkom, pa kad dođeš u onaj grad, a ti nam esti prema carevom dvoru taj razboj, pa tkaj, i pusti kvo ku i piliće pak ih hrani, i iznesi preslicu." Ona tako i učini. Kad dođe u onaj grad, i opanci joj se poderu i štap prebije; ona prema carevom dvoru nam esti razboj, pusti kvo ku i pilićima, i iznese preslicu, pa stane tkati. A li je carica ugleda s dvora, pa stane govoriti sama sebi: "O Bože moj! ja sam carica, pak nemam zlatnog razboja ni preslice, ni zlatne kvoke ni pilića", i pošlje svoga slugu kreni da je pita hoće li prodati te stvari. Ona odgovori: "Ja neću prodavati, nego da me pusti carica da prenošim jednu noć s carem njenim, pa ujoj dati preslicu." Carica obenu i carica dopusti joj prenošiti s njim. Car kako legne u postelju, on se zanese i kao mrtav utiša se, a ona kad ostane sama s njim, stane mu govoriti: "Svetli care, sunce ogrejalo! baci desnu ruku preko mene, ne bih li se rastala s tvojim detetom." A li car niti što viditi ne može. Sutradan ona da carici zlatnu preslicu sa zlatnim povescmom i zlatnim vretenom, a carica zaište i kvo ku i pilićima, a ona joj rekne da je joj dati ako je pusti još jednu noć da prenošim s njenim carem. Carica pristane i na to, pa carica opet obenu i, i tako se car opet zanese i ne može kad ona stane vikati: "Svetli care, sunce ogrejalo! baci desnu

ruku preko mene, ne bih li se rastala s tvojim detetom." Kad bude ujutru, strašna pripovedi caru kako veđno i ona ena snjime spava, i jednako viđe da prebaci desnu ruku preko nje, ne bi li se rastala s njegovim detetom. Kad carica primikvo ku spili ima, zaište i razbojsa zlatnom preom i ekrkom, i ena joj obe ako joj dopusti još jednu no snjenim mu em da preno i. Ona dopusti u misli da mu a opet opoji, ali on doznavši od slugu šta je i kako je, metne u veđe pod bradu sunđer, te unjaspe ono pi e koje mu carica donese, i tako ostane pri sebi. Kad legnu u krevet, on se uinikao da spava, a ona povi e: "Svetli care, sunce ogrejalo! prebaci ruku preko mene, ne bih li se rastala s tvojim detetom." A car kad to uje, odmah ruku preko nje prebaci, i onaj aspo ne se ona truditi, i rodimu muško edo zlatoruko izlatokoso. Potom on ostavionu zemlju i caricu a sprvom se enom i detetom vrati u preašn je carstvo svoje.

11.

Kom e Bog pom aže, niko m u naud itine m ože.

Bio ovek i ena, pa im ali tri sina. Najm la i bio najlepší i odve dobar, pa su ga druga bra a dr ala za budalu. Sva trojica ve dorastu za enidbu, a otac ih ne enini jednoga, jer je bio sirom ah. On da re e najstariji k ocu: "Babo, ho u da m e eniš." A kad to uje srednji, re e ion: "Im ene, babo, i ja sam za enidbu." A kad uje i najm la i, ion re e: "Im ene, babo, i ja sam za enidbu." Sad se otac na e u nevolji pa se stane dogovarati sa svojom enom šta e raditi. Najposle se dogovore, te otac dozove sinove preda se pa im re e: "Idite u kakvu varoš te zaslu ite po m aramu, pa koji donese najlepší m aramu, onoga u eniti." Potom oni po u sva trojica zajedno, ali starija dvojica stanu pu tem jednako ru iti najm la ega i smejati mu se, ia ga najposle oteraju od sebe, te on udari drugim pu tem m ole i se Bogu da m u da dobru sre u. I

tako idu i do e na jednu vodu. Na onoj vodi s druge strane bio je veliki grad i u gradu carski dvor. Car je od onoga grada bio vrlo zao i opak, pa je um rüo pre vrem ena i u dvoru m u ostala jedinica k i. Onu su carsku k er m nog i prosili, ali ko je god od prosilaca došao u dvor i onde zano io, onaj više nije iv osvanuo, jer se car bio povam pirio pa dolazio no u te davio. Kad najm la i brat do e na onu vodu i stane hodati pokraj nje m isle i kako bi prešao na onu stranu, ugleda ga kroz pend er careva k i, pa zapovedi momcima te ga prevezu i dovedu preda nju. On kad izi e pred carsku k er, malo se zbuni i poplaš i; ali careva k i kako ga vidi, zagleda se u njega pa ga zapita otkuda je i kuda je naum io; a on joj ka e otkuda je i pripovedi joj sve po redu kako im a još dva brata i kako sva trojica ho e da se ene, a otac im sirom ah, pa im rekao da donese svaki po jednu m aram u ku i pa koji donese najlepšu da e onoga eniti. Kad to uje careva k i, rekne m u: "Ti eš ve eras ovde ostati kod m ene i no iti, pak em o u ju tru gledati za m aram u." Kad bude pred no , nahrani ga lepo i napoji, pa ga odvede u jednu sobu svu zelenu, i re e m u: "Nem o j da se plaš iš , tu e no as dolaziti i lupati oko tebe da te plaše, ali ti se ne boj." On kao prostak nije m ogao ni zaspati od uda, nego se jednako udio gde je došao, kad ali oko pono i stane lupa po sobi i vika: "O vaj je došao da prim i carstvo; ovom e nem o em o ništa u initi." On se B ogu m o lio jednako i tako ta no pro e i on ostane iv i zdrav. Kad zora zabeli, on ustane pa sedne. Svi su u dvoru mislili da e ga izvu i m rtva iz sobe kao i druge prosioce. Kad careva k i pošlje jednoga od dvorana da vidi jeli on iv, i ako je iv, da ga dovede preda nju, dvoran in se za udi kad ga na e u sobi gde sedi iv i zdrav, pa m u onda re e: "H ajde, zove te naša carica." Kad on izi e preda nju, i ona se sam a za udi kako je ostao iv, pa m u da doru ak, i pošto doru ku je, da m u u hartiji zavijenu svilenu m aram u, zlatom vezenu, pa mu rekne: "Evo nosi svome ocu, i ako ti još što ka e, opet do i ovam o k m eni." On joj zahvali na m aram i i na konaku, pa po e ku i; kad tam o, a to ve

došla i druga dva brata. Onda oni izvade svaki svoju maramu: njihove bile kojekakve, a kad on svoju izvadi, svi se zaude, pa ona dva brata skoče na njega: "Otkuda ti to? Ti si to negde ukrao." Najposle otac da bi ih umirio, rekao im: "Znate li šta? Idite još jedan put u svet, pa koji donese lanac da se devet puta obavije oko naše kuće, onoga ueniti." Tako se brata umire i starija dvojica otkudakuda su znali, a najmlađi upravo k carevoj kćeri, pa kad iziđe pred nju, ona ga zapita: "Šta ti je sad otac kazao?" A on joj odgovori: "Kazao da donesem lanac koji se može obaviti devet puta oko naše kuće." Ona ga opet lepo nahrani i napoji pa ga uvede u svoju sobu i rekne mu: "Ne boji se ništa, opet će dolaziti noćas da te plaše; a ujutru ćemo gledati za lanac." Tako su i onuno dolazile aveti i pravile stravu kojekakvu oko njega, ali on ostane zdrav i živ. Kad bude ujutru, opet dođe dvoranin po njega, i odvede ga pred caricu. Ona mu opet da doručak, i pošto doručkuje, da mu malu kutijicu i rekne mu: "Evo nosi ocu, ali ni pošto ne otvaraj dok ne dođeš kući, pa ako ti otac još šta kaže, a ti opet dođi ovamo." On joj lepo zahvali, pa pođe kući i nađe brata kod kuće. Starija brata donela polanac koji se nije mogao ni jedan put omotati oko kuće; onda najmlađi da ocu kutiju, a kad je otac otvori i izvadi iz nje zlatan lanac, oni se svi udive, pa starija brata skoče na nj, gotovo da ga ubiju: "Ti ćeš našu kuću oboriti, ti si to negde ukrao." Otac ih stane opet umirivati i tiškatiti, pa im najposle rekao: "Idite, dovedite svaki devojkupau vas svutrojicu ueniti." Onda starija brata otkudakuda su znali, a najmlađi upravo k carevoj devojci, pa joj kaže šta im je otac sad kazao. Carica mu na to rekne: "Sad treba još u jednoj sobi da prenočiš, pa ćemo onda i za to gledati." Pošto ga opet nahrani i napoji, odvede ga u crvenu sobu da prenoči. Onda je onuno još veustravu pretrpeo nego prethodno: tu je bila strašna lapa, vika, zvekananaca i strašni glasovi: "Taj hoćemo je carstvo da primimo!" vukli su s njega i haljine, ali se njega nisu smeli taknuti, a on se jednako Bogu molio, i Bog ga sačuva zdrav i onuno. Ujutru kad ga izvedu živa i zdrava pred carevu kćer,

ona odmah dovede berbere te ga obriju i umiju, pa onda iznese gosposke haljine te ga preobuku, pa sedne s njim na ko ije i otide u crkvu te se s njim even a. Posle toga ostanu u njezinu dvoru još tri dana u veselju, pa onda po u k ocu njegovom e, i udese te no u do u u njegovo selo. Kad do u pred ku u, uju viku i vide da je veselje: ene se ona dva brata; onda on povi e ispred ku e: "O dom a ine!" Kad otac to uje, on istr i pred ku u i za udi se kad vidi takove goste pred svojom ku om . Onda ga sin zapita: "M o em o lino iti ovde?" A otac m u odgovori: "D rage volje, ali im am o veselje u ku i, a nem am o mnogo soba, pa e vam prosti ljudi zaglušati i vikom dosa ivati." Na to on odgovori: "N išta za to; ja sam to rad, n isam nikad uo; a im oja ena još više je rada." I tako u u unutra u jednu sobu, a u drugoj veselje. Kad u u u sobu i nameste se, pokloni im se mati njegova kao gospodi, a oni joj reku: "B lago tebi kad im aš dva veselja u jedan put!" A ona im odgovori: "E moja gospodo! jedno mi je veselje, a drugo alost: im ala sam još jednoga sina pa otišao u svet i propao, B og zna kako je i gde je." Posle malo iza e on na polje, pa preko onoga gosposkoga odela obu e svoje stare sirom aške haljine i poklopi se šeširom pa u e u onu sobu gde je bilo veselje i stane za vrata. Kad ga vide bra a, povi u na oca i m ater: "K am o te se da vidite svoga hvaljenog sina što ide i krade koješta!" Kad ga otac opazi, re e m u: "N esre o, gde si bio do sad? kam o tebi devojka?" A mati opet stane naricati: "Kuku mene kukavici, za što m e tako ubijaš!" Kad on to vidi i uje, re e im : "N em ojte m e tako huliti; dobro e biti, ako B og da", pa onda zbac i sa sebe sirom aške haljine i ostane u onim a gosposkim a; a oni kad to vide, bra a se upropaste i poplaše i stanu ga m oliti da im oprosti, a otac ga i m ati zagrle i stanu ga ljubiti. Sad se nanovo u in i veselje za neko liko dana. Posle najm la i sin odvede oca i m ater sa sobom , a bra i svojoj dade spahiluke, te su od ono doba gosposki iveli.

12.

Zlatoruni ovan.

Bio jedan lovac, pa kad jednom otide u lov u planinu, izi e predan jovan sa zlatnom vunom . Lovac kad ga opazi potegne iz puške da ga ubije, a ovan se zatr i te njega pre rogovim a ubije. Lovac padne na m esto m rtav , i društvo njegovo kad ga posle na e, ne znaju i ko ga je ubio, odnese ga ku i i ukopa. Posle toga ena ovoga lovca obesi njegovu pušku o klin. Kad joj se sin opaše snagom, on zaište od m atere onu pušku da ide s njom u lov, a m ati m u je ne htedne dati govore i: "N ipo što, sinko! otac je tvoj poginuo s tom puškom pa ho eš i tebi glave da do e?" Jednom on ukrade pušku i otide u lov. Kad do e u šum u, onaj ovan sa zlatnom vunom izi e i predan j, pa m u re e: "T voga sam oca ubio, pa u i tebe." A on se uplaši pa rekne: "Pom ozi B o e!" i nategne pušku te ubije ovna. Sad se obraduje gde je ubio zlatoruna ovna, što ga u carstvu nem a, pa zdere ko u s njega i odnese ku i. M alo po malo pro uje se to do cara, i car zapovedi da m u se donese ta ko a da vidi kakvih još zverova im a u njegovu carstvu. Kad onaj m om ak odnese ko u i caru poka e, car m u re e: "Išti šta ho eš da ti dam za tu ko u." A on m u odgovori: "N e u je prodati n ipo što." U onoga cara bio je doglavnik stric onoga momka, pa svome sinovcu nije bio prijatelj, ve zlotvor. On re e caru: "K ad on ne e tu ko u tebi da da, gledaj da mu skrhamo vrat, zapovedi mu da u ini što ne m o e biti." I tako nau i cara te dozove m om e i re e m u da posadi vinograd i da za sedam dana donese s njega nova vina. M om e kad to uje, stane plakati i m oliti se da on to ne m o e u initi, niti to m o e biti; a car m u opet re e: "A ko za sedam dana to ne uradiš, nije na tebi glave." On onda pla u i otide ku i i ka e m ateri šta je i kako je, a m ati kad uje, odgovori m u: "Jesam li ti kazala, sinko, da e tebi ona puška do i glave kao i ocu tvom e." Pla u i tako m om e i m isle i šta e raditi i kuda e, da bi ga nestalo, izi e iza sela i podobro se od njega udalji. Kad

na jedan put jedno devoj e izi e predanj, i zapita ga: "Za što, brate, pla eš?" A on joj srdito odgovori: "Idi s Bogom, kad m ipom o ine m o eš", ipo e dalje, a devoj e pristane za njim i stane ga m oliti da joj ka e, "m o e biti" veli "da u ti pom o i". O nda on stane pa joj re e: "K aza u ti, ali sam Bog da m ipom ogne, drugim iniko ne m o e pom o i", i pripovedi joj sve šta ga je snašlo i šta m u je car zapovedio. O na kad ga sasluša, re e m u: "N e boj se, brate, nego idi i išti u cara na kom e m estu da bude vinograd, pa neka ti ipšartaju, a ti uzm i torbu i u nju struk bosiljka, pa idi na ono mesto i lezi te spavaj, a za sedam dana im a eš gro a zrela." O n se na to vrati ku i i ka e m ateri kao od m uke kako se s devoj etom našao i šta m u je kazalo. A mati kad uje, re e m u: "Idi, sinko, idi ogledaj, i onako si propao." O nda on otide k caru i zaište m esto za vinograd i da m u se išparta gde e biti brazde. C ar m u da sve i u inikako je iskao; a on uzm e torbu o ram e i u nju struk bosiljka, pa neveseo legne onde spavati. Kad ujutru ustane, a to vinograd posa en; drugo jutro – listao, – do sedam dana bilo ve gro e zrelo u njem u, a to je bilo vrem e kad nigde nem a gro a. O n nabere gro a, izm ulja i odnese caru slatka vina i u m aram i gro a. K ad car to vidi vrlo se za udi i svi u dvoru. O nda stric onoga m om ka re e caru: "Sad e m o m u zapovediti drugo što zaista ne e m o i u initi." Pa nau i cara te dozove ono m om e i re e m u: "O d viljevskih zuba da m ina iniš dvor." O n kad to uje, otide ku i pla u i i pripovedi m ateri šta m u je sad car zapovedio, i re e joj: "O vo, m ajko, niti m o e biti, niti ja m ogu svršiti." A m ati m u odgovori: "Idi, sinko, opet: iza sela, ne bi li te Bog nam erio na onu devoj icu." O n izi e iza sela, i kad do e na ono isto m esto gde je pre onu devojku našao, ona izi e opet predanj pa m u re e: "O pet si, brate, neveseo i pla an." A on joj se stane tu iti šta m u je sad zapove eno. O na kad ga sasluša, re e m u: "Lako e biti i to; nego idi k caru i išti la u i u njoj trista akova, vina i trista akova rakije, i uz to još dvadeset dun era, pa kad do eš na la i tu i tu izm e u dve planine, zagradi vodu što je onde, pa uspi u nju sve vino i rakiju. V iljevi e

onam odo i da piju vodu, pa e se opiti i popadati, a
dun eri onda neka im sve zube izre u pa ih nosi na ono
m esto gde car ho e da m u se grad sagradi, pa lezi te
spavaj, a za sedam dana bi e grad gotov." Onda se on
vrati ku i i pripovedi m ateri kako je bio opet s devojkom i
šta m u je ona kazala. A m ati m u opet re e: "Idi, sinko, ne
bi li Bog dao da ti opet pomogne." O n o tide k caru i izište
sve, pa onda o tide i svrši kako m u je devojka kazala:
viljevi do u te se opiju i popadaju, a dun eri im iseku
zube i donesu na ono m esto gde e se grad zidati; on u
ve e m etne u torbu struk bosiljka, pa o tide onam o i legne
spavati, i tako za sedam dana bude grad gotov. Kad car
vidi gotov grad, vrlo se udivi pa re e stricu onoga deteta,
svom e doglavniku: "E sad šta da m u radim ? O vo nije
ovek, B og zna šta je." A on m u odgovori: "Još jedno da
m u zapovediš, pa ako i to svrši, zaista je nešto više od
oveka;" i tako opet nagovori cara, te dozove m om e i
re e m u: "Sad još da m i dovedeš carsku devojku iz
drugoga carstva iz toga i iz toga grada. Ako mi je ne
dovedeš, na tebi nem a glave." M om e kad to uje, o tide
materi svojoj i ka e joj šta je car zapovedio; a ona m u
re e: "Idi, sinko, tra i opet onu devojku, ne bi li B og dao
da te opet izbavi." O n o tide iza sela i na e onu devojku,
pa joj pripovedi šta m u je opet zapove eno. D evojk a kad
ga sasluša, re e m u: "Idi išti u cara galiju, i u njoj da se
na in i dvadeset du ana, i u svakom e du anu da bude trg
od druge ruke, sve bolji od boljega; i išti da se izberu
najlepši m om ci, pa neka ih lepo obuku i nam este za kalfe,
u svaki du an po jedan. Pa eš onda ti po i na toj galiji i
sreš eš prvo i prvo oveka a on nosi ivu orlušinu, pa ga
pitaj ho e li je prodati, on e kazati da ho e, a ti m u podaj
što god zaište. Posle eš sresti drugoga gde nosi šarana u
unu, sve su m u zlatne kraljušti, i toga šarana kupi po što
po to. T re ega eš sresti a on nosi iva goluba, i za goluba
podaj što god zaište. O d orla eš iz repa iš upati jedno
pero, od šarana kraljušt, a od goluba iz levoga krila jedno
pero, pa eš ih pustiti sve. K ad o tideš u drugo carstvo pod
onaj grad, a ti o tvori sve du ane i naredi neka svaki

m om ak pred svojim du anom stoji. O nda e do isvi gra ani igleda e trg idivi e se, a devojke koje do u po vodu, govori e po gradu: G ovore ljudi: od kako je ovoga grada, još ovake galije nije bilo ni ovaka trga. To e za uti i careva devojka, pa e se iskati u oca da je pusti da iona vidi. K ad ona do e sa svojim drugaricama u galiju, ti je vodi sve iz du ana u du an, i iznosi trg svako jak i preda nju sve lepši i lepši, i sve je zabav ljaj dok se malo posum ra i, pa kad se posum ra i, a ti kreni galiju, – u taj e m ah pasti tam a da se ništa ne vidi. U devojke e biti tica na ram enu što je uvek kod sebe im a, pa kad vidi da la a ide, ona e pustiti onu ticu s ram ena svoga da obznani u dvoru šta je i kako je. A ti onda zapali perce od orla, te e ti orao odm ah do i, a tim u ka ineka uhvati ticu, i orao e je uhvatiti. Posle e devojka baciti jedan kam i ak u vodu, te e galija odm ah stati, a ti onda uzm i kraljušt od šarana i zapali je, i šaran e ti odm ah do i, a ti m u ka ida na e i proguta onaj kam i ak, šaran e ga na i i progutati, a galija e odm ah po i. Posle ete dugo putovati na m iru, pa ete najposle do i izm e u dve planine, onde e se galija okam eniti i veliki ete strah pretrpeti, i devojka e te terati da joj doneseš ive vode, a ti onda od goluba perce zapali, i golub e ti odm ah do i, a tim u podaj staklence i on e ti doneti ive vode; po tom e se odm ah galija krenuti i do i eš sretno ku i s carskom devojkom ." Pošto m om e sasluša devojku, o tide ku i i ka e m ateri sve, pa onda o tide k caru i zašte sve što m u je trebalo; car m u nije m ogao odre i, nego m u da, i tako se on krene s galijom . Pu tu ju i tako svrš i na pu tu sve kao što m u je re eno, i do e pod onaj grad u drugom e carstvu, i kao što m u je devojka kazala, on u ini sve, do epa se carske k eri i sretno snjom e do e natrag. U gradu car i njegov dog lavnik s carevih pend era ugledaju galiju izdaleka gde ide, pak re e dog lavnik caru: "Sad ga pogubi kako izi e iz galije, druk ije m u ne m o eš dosaditi." K ad galija ve stane u kraj, onda stanu izlaziti na breg svi redom, najpre devojka sa svojim drugaricama pa onda m om ci a najposle on, a car nam esti d elata te kako se

pomoli iz galije, odse em u glavu. Car je mislio onu carsku ker za sebe uzeti, te kako ona izi e iz galije, on prisko i k njoj te je stane milovati, a ona se okrene od njega pa re e: "K am o onaj što se trudio za mene?" A kad vidi da m u je glava odse ena, odmah uzme ivu vodu, te ga prelije i sastavi glavu, i on opet o ivikao i bio. Kad car i njegov doglavnik opaze da je on o ivo, re e doglavnik caru: "Taj e sad još više znati nego što je znao, jer je bio i mrtav pa opet o ivo." Car za eli doznati da li se zaista više zna kad se nanovo pro ivi, pa zapovedi da injem u odseku glavu, i da ga devojka ivom vodom pro ivi. Pošto caru odseku glavu, carska k ine htjedne ni da zna za njega, nego odmah napiše ocu knjigu i ka e sve kako je bilo i da ona ho e da po e za ono m om e, a otac njezin otpiše da narod prim iono m om e za cara, ako line e da e on dignuti krajinu na njih. Narod odmah prizna da je pravo da on uzme carevu ker i da caruje. I tako ono m om e o eni se carevom devojkom i postane car, a ostali m om ci što su s njim išli i ene se onim devojkama što su bile pored carske k eri i postanu velika gospoda.

13.

Usud.

Bila dva brata zajedno u ku i, pa jedan sve radio, a drugi jednako besposli io i gotovo jeo i pio. I Bog im da te steku u sva em u: u govedim a, u konjma, u ovcam a, u svinjam a, u elama i u svemu drugome. Onaj koji je radio jednom pomisli u sebi: "Š to bih ja i za ovoga lenivca radio? Bolje da se odelim, pa da za sebe radim, a njemu što drago!" I tako jedan put re e svome bratu: "Brate, nije pravo, ja sve radim a ti ni u em u ne pom a eš, nego sam o gotovo jedeš i piješ. Ja sam naum io da se podelimo." Ovaj ga stane odvrati: "Nem oj brate, ta dobro nam je obojici, ti im aš sve u rukama i svoje im oje, a ja sam zadovoljan kakogod ti uradiš." Onaj drugi ostane pri svome, i tako se

privoli i ovaj pamure: "Kad je tako, da ti je prosto, eto deli sam kako znaš." Onda onaj podeli sve po redu pa svak svoje uzme preda se: neradin uzme za stoku govedara, za konje konjušara, za ovce ovčara, za koze kozara, za svinje svinjara, za čelekovandiju, pa im reče: "Ostavljam sve svoje dobro na vama i na Bogu;" pak stane i veti kod kuće kao i pre. A onaj drugi brat trudio se oko svoga dobra sam kao i pre, uvao i nadgledao, ali napretka nikakva nije video, nego sve propast, od dana na dan sve gore dokle tako ne osirom ašidave nije imao ni opanaka nego išao bos. Onda reče u sebi: "Idem k bratu svome da vidim kako je u njega." I tako idu i nai na livadi na stado ovaca; kad tam ota kod ovaca nema obana nego jedna prelepa devojka sedi pa prede zlatnu vlicu. On nazvavši joj "Pomози Bog," zapita je gije su joj ovce, a ona mu odgovori: "Gija sam ja onoga suio vce." A on je zapita: "A gija si ti?" Ona mu odgovori: "Ja sam tvoga brata sreća." Onda se on račljuje da joj reče: "A da gde je m oja sreća?" Devojka mu odgovori: "Tvoja je sreća daleko od tebe." "A mogu li je naći?" zapita on, a ona mu odgovori: "Mo eš, potra gije." Kad on to uje i vidi da su ovce brata njegova dobre da ne mogu bolje biti, ne htedne dalje ni i da gleda drugu stoku, nego odande upravo otide k bratu. Kad ga brat ugleda, račli mu se i zaplače: "Kamo se od toliko vremenena?" Pa vide igagola i bosa, odmah mu da jedre opanke i novaca. Posle toga pošto su se neko liko dana proastili, digne se onaj brat da ide kući svojoj. Kako do e kući, uzme torbu na ram e i u nju hleba, i štap u ruke, pa po e u svet da tra i svoju sreću. Putuju i tako do e u jednu veliku šumu i idu i kroz nju na e jednu sedu matoru devojuru pod jednim grom gde spava, pa izmahne štapom te je opali po stranjici, a ona se jedva digne i jedva otvori o i od krm elji, pa mu progovori: "M o li se Bogu što sam zaspala, a da sam budna bila, ne bi ti dobio ni tih opanaka." Onda joj on reče: "A ko si ti da ja ne bih dobio ni ovih opanaka?" A ona mu odgovori: "Ja sam tvoja sreća". Kad on to uje stane se busati: "I ti li si m oja sreća, Bog te ubio! Ko tebe meni dade?" A ona se

odmah ute: "Mene je U sud tebi dao." On je onda zapita: "A gde je taj U sud?" A ona mu odgovori: "Idi pa ga traži." I u taj je mah nestane. Onda ovek po e da traži U suda. Idu i tako do e do jednoga sela, i vidi u selu veliku gazdinsku ku u i u njoj veliku vatru, pa pomisli u sebi: "Ovde valja da je kako veselje ili slava," pa po e unutra; kad on unutra, a to na vatri veliki kazan, kuva se u njemu ve era, a pored vatre sedi dom a in. Ovek onajušavši u ku u, nazove dom a inu: "Dobar ve e!" A dom a in mu prihvati: "Bog ti dobro dao!" pa mu re e da sedne do njega, pa ga stave pitati otkuda je i kuda ide, a on mu sve pripovedi kako je bio gazda, i kako je osiromašio, pa kako sad ide U sudu da ga pita za što je sirom ah. Po tom zapita dom a ina za što on toliko silno jelo gotovi, a dom a in mu re e: "E moj brate, ja sam gazda i svega im am dosta, ali svoje dru ine nikako ne mogu nasititi, sve kao da ala iz njih zija; sam o eš videti kad stanem o ve erati šta e raditi." A kad sednu ve erati, sve je grabilo jedno od drugoga, i onaj veliki kazan s jelom za tili as pro e. Posle ve ere do e reduša te pokupi sve kosti na jedru gom ilu pa ih baci za pe , a on se stane u diti gde m lada baci kosti za pe , dok u jedan put izi u dve stare oklepane vešti, suhe kao aveta i po nu sisati one kosti. Onda on upita dom a ina: "Šta ti je ono za pe kom , brate?" A on mu odgovori: "Ono je, brate, moj otac i mati, kao da su se okovali na ovom e svetu, ne hteše cr i jedan put ovoga sveta." Su tradan na pohodu re e m u dom a in: "Brate, opomeni se i mene, ako gde na eš U suda, i zapitaj ga kakva je ovo nesre a, te ne mogu svoje dru ine nikako da zasitim , i za što m i otac i m ati nikako ne um iru." On se obe a da e ga pitati pa se oprostis njim e i po e dalje da traži U suda. Idu i tako posle dugoga vrem ena jedno ve e do e u drugo selo, pa se zam oli u jednoj ku i da ga prim e na konak. Oni ga prim e i upitaju ga kuda ide, a on im ka e sve po redu što je i kako je. Onda mu oni po nu govoriti: "Za Boga, brate, kad tam o ideš, pitaj i za nas za što nam se goveda ne dadu nego sve natraške idu." On im se obre e da e pitati U suda, pak su tradan po e dalje. Idu i

tako dođe na jednu vodu, pa po ne vikati: "O vodo! o vodo! prenesi me!" A voda ga upita: "Kuda ideš?" A on joj kaže kuda ide. Onda ga voda prenese, pa mu reče: "Molim te, brate, pitaj U suda za što ja nemam rodu sebi." O n obe a vodi da se pitati, pa onda pođe dalje. Idu i tako za dugo, najposle dođe u jednu šumu, i onde nađe jednoga pustinika, pa ga upita ne bi li mu mogao kazati što za U suda. Pustinik mu odgovori: "Idi ovud preko planine pa ćeš doći baš pred njegov dvor, ali kad iziđeš pred U suda, ništa ne govori, nego što god on radi ono radi i ti, dokle te god on sam ne zapita." Oveć zahvali pustniku da pođe preko planine. Kad dođe u U sudove dvore, ima šta i videti: u dvoru kao da je carevina, tu su sluge i sluškinje, sve se u urbalo, a U sud sedi sam za gotovom sofrom pave era. Kad oveć to vidi, sedne ion za sofru pa stane verati. Posle vere legne U sud spavati, legne ion. Kad bude oko ponoći, stane strašno tužniti i iz tužnjave za uje se glas: "O U sude! o U sude! rodilo se danas toliko i toliko duša, podaj im šta ćeš." Onda U sud ustane, pa otvori sanduk s novcima, i stane bacati po sobi sve sam e dukate, govoreći: "Kako meni danas, tako njima do veka." Kad ujutru dan osvane, ali nema onih dvorova velikih, već mesto njih srednja kuća; ali i u njoj opet ima svega dosta. Kad bude predveče, sedne U sud za veru, sedne ion snjim, a niko ne govori ni reči. Posle vere legnu spavati. Kad bude oko ponoći, po ne strašno tužniti, i iz tužnjave za uje se glas: "O U sude! o U sude! rodilo se danas toliko i toliko duša, nego daj im šta ćeš." Onda U sud ustane, i otvori sanduk s novcima, ali nema dukata, nego srebrni novci i gdekoji dukat. U sud stane prosipati novce po sobi govoreći: "Kako meni danas, tako njima do veka." Kad ujutru dan osvane, ali nema ni one kuće, nego mesto nje stoji manja, i tako je U sud svaku noć radio, a kuća mu se svako jutro smanjivala, dok najposle od nje postane mala kolibica, te U sud uzme motiku i stane kopati, onda ionaj oveć uzme motiku te stane kopati, i tako su kopali vas dan. Kad bude uveče, uzme U sud komad hleba, pa odlomio od njega

polovinu te da injem u. Tako ve eraju, i posle ve ere legnu spavati. Kad bude oko pono i, opet po ne strašno tu tnjiti, i iz tu tnjave za uje se glas: "O U sude! o U sude! danas se rodilo to liko i to liko duša, podaj im šta eš." Onda Usud ustane i otvori sanduk, pa stane prosipati sve sam e d id e igde koji m arjaš nadni arskivi u i: "K ako meni danas, tako njima do veka." Kad ujutru svane, a koleba se pretvori u velike dvore kao što su bili prvi dan. Onda ga U sud zapita: "Š ta si došao?" O n m u ka e sve po redu svoju nevolju i da je došao da ga pita za što m u je dao zlu sre u. Onda m u U sud re e: "T i si video kako sam prvu no dukate prosipao, i šta je posle bilo. K ako je m eni bilo onu no kad se ko rodio, onom e e onako biti do veka. T i si se rodio sirotinjske no i, ti eš biti sirom ah do veka. A tvoj se brat rodio sretno i, on e biti sretan do veka. N ego kad si se zakanio i toliko si se trudio, kaza u ti kako eš se pom o i. Im a u tvoga brata k i M ilica; ona je sre na kao i otac joj. K ad otideš ku i, a ti uzmi k sebi M ilicu, pa štogod ste eš sve ka i da je njezino." Onda on zahvali U sudu, pa m u opet re e: "U tom e i u tom e selu ima jedan bogat seljak i svega ima dosta, samo je nesretan u tom e što m u se eljad nikad ne m ogu da nasite: izjedu na jedan obrok pun kazan jela, pa im je i to još m alo. A otac i mati onoga seljaka kao da su se okovali na ovome svetu, ostareli i pocmeli i osušili se kao aveti, a ne m ogu da umru. On me je molio, U sude, kad sam kod njega bio na konaku, da te pitam šta bi to bilo." Onda m u U sud odgovori: "T o je sve za to što ne poštuje oca i m atere; njima baci iza pe ke da jedu, a da ih m etne u za elje, pa prvu ašu rakije i prvu ašu vina njim a da da, on i ne bi ni polak onoga jeli, i duše bi se one oprostile." Po tom on opet zapita U suda: "U tom e i u tom e selu kad sam no io u jednojku i, tu io m i se dom a in kako mu se goveda ne dadu nego sve natraške idu; pa m e m olio da te pitam šta bi to bilo." A U sud m u odgovori: "T o je za to što on o krsnom im enu najgore zakolje, a da zakolje što najbolje im a, sve bi se štrkljala goveda." Onda ga on zapita i za vodu: "Š ta bi to bilo da ona voda nema roda?" A Usud mu

odgovori: "Za to nema što nije ovek a nikad udavila; ali ne šali se, ne kazuj joj dok te ne prenese, jer ako joj ka eš, odmah e te udaviti." Onda on zahvali U sudu, pa po e ku i. Kad do e na onu vodu, voda ga zapita: "Šta je kod U suda?" A on joj odgovori: "Prenesi me, pak u ti onda kazati." Po što ga voda prenese, on potr i, pa kad odmahne podaleko, a on se osvrne pa povi e: "O vodo! o vodo! nisi nikad ovek a udavila, za to roda nemaš." Kad voda to uje, a ona se razlije preko obale, pa za njim, a on be i, te jedva ute e. Kad do e u ono selo k onom e ovek u što m u se goveda nisu dala, on ga jedva do eka: "Šta je, brate, za Boga! Jesi li pitao U suda?" On mu odgovori: "Jesam, i U sud ka e: kad slaviš krsno im e, a ti zakolješ najgore, a da zakolješ što najbolje im aš, sve bi ti se štrkljala goveda." Kad on to uje, re e m u: "O stani, brate, u nas, eto do našega krsnog im ena nema tri dana; pa ako bude istina, da ti dam jabuku." On ostane onde do krsnoga im ena. Kad do e krsno im e, dom a in ubije najboljega junca, i od onoga asa m arva se stane štrkljati. Posle toga dom a in m u pokloni petoro goveda, a on m u zahvali i po e dalje. Kad do e u ono selo k onom e dom a in u što je im ao nesitu eljad, dom a in ga jedva do eka: "Kako je, brate, za Boga! šta veli U sud?" A on m u odgovori: "U sud veli: oca i m atere ne poštuješ, nego im bacaš za pe ku da jedu; a da ih m etneš u za elje, pa prvu ašu rakije i prvu ašu vina njim a da dati, ne bi ti eljad ni pola toliko jela, a otac i mati bi ti se upokojili." Kad dom a in to uje, ka e eni, a ona odmah um ije i o ešlja svekra i svekru, pa ih lepo preobu e, a kad do e ve e, dom a in ih posadi u za elje i prvu ašu rakije i prvu ašu vina njim a daš. O d toga asa ne m ogoše eljad ni polak jesti koliko su donde jela, a sutradan i otac i mati prestave se. Onda mu dom a in da dva junca, a on m u zahvali pa po e ku i. Kad do e u svoj zav i aj, stanu ga sretati poznanici i pitati: "ija su ti to goveda?" A on svakom e odgovaraše: "Bra o, Milice moje sinovice." Kako do e ku i, odmah otide bratu svome, pa ga stane moliti: "Daj mi, brate, Milicu da je m oja. Vidiš da nem am nikoga." A brat m u odgovori:

"Dobro, brate, evo ti Milice." On uzme Milicu pa je odvede kući, i posle toga steme mnogo, ali je za sve govorio da je Milicino. Jedan put iziđe na njivu da običe i to, a i to lepo, ne može lepše biti. Na to udarionuda jedan putnik pa ga zapita: "Kije je to i to?" a on se prevari pa reče: "Moje." U kojimaha on to reče, i to se upali i stane goreti, a on kad to vidi, potriza ovekome: "Stani, brate, nije moje, nego je Milice moje sinovice". I tako se i to odmah ugasi, i on s Milicom ostane srećan.

14. Komanje ište, više mu se daje.

Bila tri brata, pa na belome svetu ništa više nisu imali do jednu krušku, te bi tu krušku redom uvali: jedan bi ostao kod kruške, a druga dvojica išla bi na nadnicu. Jedno Bog pošlje anđela da vidi kako ova braćave, pa ako zlo i ve da im da bolju hranu. Kad anđeo Bojisi e na zemlju, pretvori se u prosjaka, pa došavši konome što uva krušku zamoli ga da mu da jednu krušku. On uzbere od svojih krušaka, pa mu da i reče: "Evo ti od mojih krušaka, od bratinskih ne mogu ti dati." Anđeo mu zahvali i otide. Kad su tradan ostane drugi brat da uva krušku, do e opet anđeo pa ga zamoli da mu da jednu krušku. I on mu uzbere od svojih krušaka pa mu da i reče: "Evo ti od mojih krušaka, od bratinskih ne mogu ti dati." Anđeo i njemu zahvali i otide. Kad bude red na trećeg brata da uva krušku, opet do e anđeo i zamoli i njega da mu da jednu krušku. I on mu uzbere od svojih krušaka pa mu da i reče: "Evo od mojih krušaka, od bratinskih ne mogu ti dati." Kad bude četvrti dan, anđeo se na inikaluter, pa do e rano ujutru izate e ih svu trojicu kod kuće, pa im reče: "Hajdete za mnom da vam dam bolju hranu." Oni po u za njim bez reči. Kad do u na jedan veliki potok, voda teče, sve uji, onda zapita anđeo najstarijega brata: "Šta bi ti da ti je?" Anđeo odgovori: "Da je sve vino od ove vode, pa da je moje." Anđeo prekrsti štapom, a to mesto

vode pote e vino: tu se burad opravljaju, tu se vino sipa, ljudi rade, selo itavo. Onda ga aneo onde ostavi i re em u: "E to ti što si eleo, sad ivi." Pa uzme onu dvojicu i poe snjim a dalje. Kad do u na jedno polje, a tu golub prekrilio polje. Onda zapita aneo srednjega brata: "Šta bi ti sad eleo?" A on mu odgovori: "Da su to sve ovce, pa da su moje." Boij aneo prekrsti polje štapom, a to sve mesto golubova ovce: tu su stanovi, jedne ene stoku muzu, jedne mleko razlivaju, jedne skorup skidaju, jedne sir sire, jedne maslo tope; tu se na ini i kozara, jedni seku, jedni mere, jedni novce primaju, ljudi rade, selo itavo. Onda mu ree aneo: "E to ti što si eleo." Pa uzme najmlaega brata i poe snjim preko polja pa ga zapita: "A šta bi ti hteo?" On mu odgovori: "Ja ne bih ništa drugo, ve da mi Bog da enu od prave krvi Hrišanske." Onda mu aneo ree: "O! to je teško dobiti; u svemu svetu sam otri imaju: dve su ene a jedna je devojka, i nju prose dvoji prosioci." Idu i tako za dugo, do u u jedan grad gde je bio car i u njega k i od prave krvi Hrišanske. Kako do u u grad odmah otidu k caru da prose u njega devojku. Kad oni tam o, a dva cara došla da je prose i metnu li jabuke nasto. Onda i oni svoju jabuku metnu pored onih. Kad ih car sagleda, ree svim a koji su se onde desili: "Šta em o sad: ono su carevi, a ovo su kao prosjaci prema njima?" Onda e aneo ree i: "Znate li šta? O vako da uredim o: neka uzme devojka tri loze, pa neka posadi u baš i nam enjuju i koju kom e ho e, pa na ijoj lozi su tra bude gro e, za onoga neka poe devojka." Oni svina to pristanu: devojka posadi tri loze u baš i i svakom e nam eni po jednu. Kad uju tru, a to na lozi onoga sirom aha gro e. Onda car nemadne kud, nego da k eronom e bratu najmla em u, pa odmah u crkvu te se venaju. Pošto se venaju, aneo ih odvede u šumu pa ih ostavi onde i onistanu ivetiu šumi za godinu dana. A kad se navršio godina, ree Bog opet an elu: "Idi i d i kako one sirote ive. Ako teško ive, podaj im bolju hranu." Kad aneo si e na zemlju, opet se pretvori u prosjaka pa otide k onom e što mu potok te e vinom i zam oli u njega ašu vina, a on ga odbije govore i:

"D a ja dajem svakom e po ašu vina, ne bi toga bilo." Kad to uje an eo, prekrsti štakom , a potok pote e vodom kao i pre, pa onda re e onom e bratu: "N ije to za tebe; idi ti pod krušku , pa uvaj krušku." Po tom otide an eo odande i do e k onom e drugom što su m u ovce polje prekrilile, i zam oli se da m u udeli krišku sira, a on ga odbije govore i: "D a ja delim svakom e po krišku sira, ne bi toga bilo." Kad to uje an eo, prekrsti štakom , a to od ovaca pmu golubovi, pa onda re e onom e bratu: "N ije to za tebe; idi ti pod krušku , pa uvaj krušku." N ajposle otide an eo i najm la em u da vidikako ion ivi, kad tam o, a on sa svojom enom u šum i ivi sirom aški u jednoj kolebi. On se zam oli da ga prim e da preno i, a on i ga sa svim srcem prim e i stanu se m oliti da im oprosti što ga ne m ogu do ekati kako bi eleli, "m i sm o" veli "sirom asi ljudi." An eo im odgovori: "N išta za to, ja sam zadovoljan onim što im a." On i onda šta e da rade? ita nisu im ali da m ese pravi hleb, nego su tukli koru od kojekaka drve a i od toga hleb m esili. Takovi hleb um esi ena i sad za gosta i m etne ga pod crepnju da se pe e. Pak stanu razgovarati gosta. Kad posle oni ogledaju jeli im taj hleb pe en, a to pod crepnjom pravi hleb, narastao, ništa ti lepše, i digao crepnju nad sobom. Kad oni to vide, dignu ruke Bogu: "H vala ti, B o e, te m o em o gosta ugostiti!" Pošto iznesu hlebac pred gosta, donesu tikvu s vodom, pa kad stanu piti, a to u tikvi vino. On da an eo prekrsti štakom kolebu, i na onome mestu stvore se carski dvori i u njima svega dosta. Tada ih blagoslovi an eo i ostavi onde, te su sretno iveli do svoga veka.

15.

Milostiva snaha i nemilostiva svekrva.

B ila snaha i svekrva. Svekrva bijaše lukava i nem ilostiva na sirote, a snaha dobra kao dobar dan u godini: kad bi došla kakva siro ta pred ku u, svekrva bi je obravnicom

oterala, a snaha bi svoj zalogaj siroti udelila; kad bi mleko od ovaca nosila kući, ona gde bi god videla rupicu na putu, odmah bi rekla: "Ovde mora biti kaka bubica," pak bi joj usula mleka. Što je ona tako milostiva bila, svekrva je mrvila na nju, te bi je igla u patila: zatvarala bi hleb od nje, i tako bi do dva po tri dava sirota gladovala. Jedan put svekrva se teško razboli, i le e imolila je Boga: kad umre da je pušta opet na ovaj svet, da ne da snasi kojekakim bitangama deliti. Kad umre i sahrane je, svet je jeo i pio na da i, a kad se razide, snaha opere sudove, pa odnese pomije u valov svinjama, te uspe, pa onda ode te pusti svinje. Kad svinje do tr e valovu, grde, obilaze oko njega, a ne e da piju pomija. Ona se stane uđiti što im je, kad tamo, a to pomija ni kapi, a oko valova zemlja suha, nisu istekle! Sutradan uve e opet tako, i tako za sedam ve eri. Kad biosm o ve e, ona ka e mu u da on uspe svinjam a da jedu. Kad mu uspe, i pustivši svinje kad vidi kako su izm ršavile, stane enu grđiti što ih nije hranila, ve ih tako upustila da izm ršave. On da mu ona pripovedi šta je i kako je, a on po tr i valovu da vidi jeli prazan, kad tam o prazan! On se stane krstiti i uđiti šta bi to bilo! U tajmah njegova mati ispod valova progovori: "Sine! tamo na onome svetu ja sam ti u mukama: svaka sirota što je uzdahnu la kad sam je s vrata oterala – onaj uzdisaj svaki se pretvorio onde u trn, na tom e trnju le im ; a koja je sirota na mene zaplakala, svaka njezina suza vri u kazanu, u njemu se kuvam . A što sam Boga molila da me šalje sonoga sveta da ku u nadgledam da snaha bitangama ne deli, za to mi je su eno da dolazim na ovaj svet da jedem sa svinjam a. A tvojoj eni postavljene su tri od zlata trpeze, na njim a sam a ru a i bosiljak. Pitaj je ho e li mi dati jednu da se sm irim ." Mu onda otide eni u ku u, te joj ka e sve šta je i kako je, a ona kad to uje, do tr i k valovu da vidi svekrvu, pa kad je vidi kakva je izm u ena, zapla e se, a svekrva je stane zaklinjati da joj da jednu trpezu, jer joj je tako su eno: ako joj snaha uđeli jednu trpezu, onda e joj se pola greha oprostiti, i ne e više m orati na ovaj svet do laziti da sa svinjam a jede. Snaha joj re e: "Ja tebi

poklanjam sve tri trpeze: što sam do sad činila, neka je za tebe, a od sad da mi da Bog za sebe da zaslužim." Onda svekrve nestane, i nikad više nije dolazila.

16. Pravda i krivda.

U jednoga kralja bila dva sina, jedan bješe lukav i nepravedan, a drugi dobar i pravedan. Pošto im otac umre, reče nepravedni pravednom: "Hajde od mene, ne em o više zajedno živjeti, i evo ti trista cekina i jedan konj, to ta je dio od svega što nam je od oca ostalo, više ti nema ništa." On uzme trista cekina i konja, pa po egovore i: "Hvala Bogu! koliko me dopade od cijeloga kraljevstva!" Poslije nekoliko vremena sretoše se ova dva brata u putu jašu i oba na konjima. Pravedni nazva nepravednom: "Pomozi ti Bog, brate!" A onaj mu odgovori: "Jaoh ti Bog dao! Što vazda Boga spominješ? Sad je bolja krivda nego li pravda." Tada mu reče dobri: "Hajde da se okladimo da nije bolja krivda od pravde." I tako se oklad iše u stotinu zlatnijeh cekina, i rekoše koga najprije sreću da im o tome sudi. Idu imalo naprijeda sretoše na konju avola, koji se bješe pretvorio u kaluera, pa ga zapitaše da im ka e ali je bolja pravda ali krivda. avore e: "Krivda", i tako dobri izgubi stotinu cekiva. Ali se opet oklade u drugu stotinu, pak i u treću, i po osudi avola koji se razli no pretvarao i pred njih izlazio, izgubi dobri sve tri stotine cekina, pak po tom i konja. Onda reče: "Hvala Bogu! ve nem am cekina, ali imam svoje o i, okladi u se još jednom i u njih." Tako se okladi u svoje o i da je bolja pravda nego li krivda. Tada njegov brat i ne tra e i drugoga suda izvadi no pak mu izvadi oba oka i reče mu: "Sad neka ti pom o e pravda kad si bez o i." On alostan zahvali Boga, i reče: "Ja nem am o i za pravdu Boga, nego te molim, brate moj, da mi dadeš vode u kakav sud da kvasim usta i da umivam rane, i da me izvedeš i ostaviš pod jelom više izvora." Brat ga posluš a i dade mu u sudu vode, i izvede

ga i ostavi pod jelom više vreća. On e on jedan stoji u u neko doba no i e do oše vile na izvor, i kupaju i se po e jedna drug im a govoriti: "Znate li, druge, da se ogubala u kralja evojka; kralj je sazva o sve ljekare, ali je niko ne m o e izlije iti. A li da zna pak da sad uzm e ove vode iza nas i da je njom e okuplje, u dan ino ostala bi zdrava, a tako i da je ko gluh, slijep, hrom, iscijelio bi se od ove vode." U tom zapjevaše kokoti, i vile po oše. Onda nevoljnik ispod jele dobata na nogama i rukama do vode, pak najprije umije o i i odmah progleda; po tom zahvati u sud vode i po e hitro u onoga kralja što m u bješe š er gubava, pak re e: "Došao sam da izlije im kraljevu š er, ako m e pusti, u dan ino bi e zdrava." Kad kralj razum ije, pušti ga u kam aru ka evojci, a on naredi te je okuplju onom vodom . Kad pro e dan ino , evojka ostade ista i zdrava od gube. K ralj se veom a obraduje, i dade m u pola kraljevstva i š er za enu, i tako on postane kraljev zet i prvi do kralja. To se odmah razglasi po svem u onom e kraljevstvu, te do e u uši i bratu njegovu, koji govoraše da je bolja krivda nego pravda. On pom isli da je onaj našao pod jelom sre u, pa po e i sam da je tra i: najprije uze u sud vode, i o tide pod jelu, pak izvadi no em svoje o i. Kad bi u neko doba no i, do oše vile da se kuplju, i stadoše govoriti kako se izlije i kraljeva š i, "valja da nas je" rekoše, "neko slušao kad sm o govorile da bi se ovom vodom iza nas izlije ila. M o e biti da nas i sad ko sluša, po im o vi eti." Kad one po oše i pod jelu do oše, na oše onoga koji bješe došao tra iti sre u i govoraše da je bolja krivda od pravde, te ga š epaše za etvrti pa ga rastrgoše. I tako m u prokletniku pom o e krivda.

17.

0 ina zakletva .

B io jedan starac pa im ao tri sina i jednu k er. Kad do e

vreme da starac umre, on dozove svoja sva tri sina pa ih zakune da sestru dadu prvom e ko do e da je prosi, m akar ko bio. Kad po sm rti o inoj pro e neko vreme, do e jedan starac na dvokolicama te zaprosi devojkju. Dva starija brata ne htednu mu je odmah dati, gde je star i siromah, ali najm la i navali da je dadu opom inju i ih o ine zakletve na samrti. I tako je dadu za starca i starac je odvede svojoj kju i. Posle nekoga vrem ena otide najstariji brat sestri u pohode, kad tam o , a to ku a velika ne m o e bolja biti. Sestra se vrlo obraduje kad vidi brata, i kad je brat zapita kako i vi, ona m u odgovori: "D obro, ne m o e bolje biti." Kad je brat sestri došao , starca nije bilo kod ku e, ali m alo as do e i on, i vrlo mu milo bude kad vidi šuru pa m u re e: " asti em o se i veseliti, sam o najpre da ideš na m om e konju da m u doneseš trave, ali onde da nakosiš gde konj zakopa nogom , a ne gde je tebi volja." Šura m u re e: "D obro, zete, ho u." Pa onda uzjaše na konja i otide. Idu i tako do e na srebrnu upriju; kad sagleda upriju i vidi da je sva od srebra, polako m i se, pa sjaše s konja, te istrgne jednu srebrnu talpu govore i: "M ogu se pom o i." Po tom nakosi trave gde je njem u volja bila ne ekaju i dokle konj nogom : zakopa, pa uzjaše opet na konja i vrati se natrag. D ošavši ku i nam esti konja u konjušnicu, i m etne travu predanj, pa otide u ku u. Kad do e u ku u, starac ga zapita jeli namirio konja i jede li konj travu, a on odgovori da jeste i da jede. O nda starac re e: "D obro, da vidim i ja." Pa izi e u konjušnicu, kad tam o , a konj nije ni takao. S tarac pozna da trava nije nakošena onako kao što je on kazao; za to odm ah isprati šuru neugoš ena da ide od kuda je i došao. O naj došavši ku i ne ka e bra i svojoj kako je kod zeta prošao, nego rekne srednjem u bratu: "Pozdravio te zet da m u i ti ideš u goste." Posle nekoga vrem ena otide srednji brat sestri u pohode; ali i on pro e kao i onaj prvi: i njega pošlje zet onako po travu, a on kad do e na srebrnu upriju polako m i se kao i onaj, te istrgne jednu srebrnu talpu, i ne nakosi trave kao što m u je zet rekao, nego po svojoj volji. Kad se vrati k zetovoj kju i, zet i njega uhvati

u la i, i pošalje ku i neugoš ena kao i prvoga. Kad i on do e ku i, ne ka e nikom e kako je prošao kod zeta, nego rekne najmla em u bratu: "Pozdravio te zeta da m u ideš u goste." Posle nekoga vremen a otide i najmla i brat, sestra kad ga ugleda, vrlo se obraduje, pa m u re e: "Sam o, brate, nem o j da u iniš kao što su naša bra a u inila." On nije znao šta su oni u inili, a ni sestra m u nije htela više ništa kazati do sam o to. Kad do e zeta ku i, i on se šuri vrlo obraduje, pa m u re e: " asti em o se i veseliti, sam o idi najpre na mome konju te mu donesi trave, ali gde konj nogom zakopa onde da nakosiš, a ne gde je tebi volja." On uzjaše na konja i otide po travu. Kad do e na onu upriju za udi se njenoj krasoti, ali m u isto ao bude što joj nem a i onih dveju talpi, pa kad do e na sredu, pogleda i s jedne i s druge strane, i vidi ispod nje gde u jednome velikom kazanu klju a voda, i u njoj se kuvaju ljudske glave, a orlovi ih odozgo upaju. Za tim prešavši preko uprije do e u jedno selo, i prolaze i krozanj uje sa sviju strana pevanku i veselje, pa se za udi gde sve selo peva i veseli se, te zapita jednoga: "Kako je to, brate, u vas sve veselo?" A onaj m u odgovori: "Za što ne bi bilo, kad nam je svaka godina rodna i svega im am o izobila." Kad izi e iza sela, na e na putu dve ku ke gde se kolju jednako; pa ih stane razva ati, ali ne m ogavši ih razvaditi, okani se i otide dalje. Idu i tako do e u drugo selo i prolaze i krozanj vidi gde je u njem u sve alosno i pla no, pa re e jednom e: "Ja pro oh kroz jedno selo, i videh sve veselo, a za što je u vas sve tako alosno?" Seljak m u odgovori: "K ako ne e biti alosno, kad nas tu a tu e svake godine, pa nem am o ništa." Kad izi e iza onoga sela, na e dva bravca a oni se jednako kose. On ih stane razva ati, ali zaludu, i ne m ogavši ih razvaditi, ostavi ih i po e dalje. Najposle ga konj donese na jednu prekrasnu livadu. Kad budu nasred livade, konj stane pa zakopa nogom, a on sko i s konja i nakosi trave, pa se vme natrag ku i. Kad do e ku i, uvede konja u konjušnicu, pa m u polo i travu i konj odmah stane jesti. Zet kad vidi da m u je šura konja namirio, vrlo mu bude milo, pa mu re e: "T i si m o j šura;

sad em o se veseliti i gostiti." Pa onda sednu za trpezu i stanu ve erati. Za ve erom re em u starac: "Sad da mi ka eš šta si video?" A on m u odgovori: "O m oj zete, iskazati se ne m o e šta sam video. Prvo sam video srebrnu upriju vrlo lepu, ali je nagr ena gde joj nem a dveju talpi. Ko ono uze, ubio ga i vi Bog!" S tarac m u na to rekne: "O no su tvoja bra a ukrala; kako su inili onako su i prošli. N ego m i kazuj šta si drugo video?" Šura odgovori: "N a sredipod uprijom video sam velikikazan gde klju a, i u njem u glave m rtva ke a odozgo ih orlovi upaju." N a to zet re e: "O naka je ve na m uka na onom e svetu. Š ta si još video?" Šura nastavi dalje: "V ideo sam selo sve veselo." Z et m u na to re e: "O no su ljudi B ogu po volji; svakoga rado do ekaju i ugoste i sirom aha ne teraju prazna ispred svojih ku a. K azuj šta si još video." A šura m u dalje ka e: "V ideo sam na putu dve ku ke gde se jednako kolju." Z et na to: "O no su dve jetrve. Š ta si još video?" Šura odgovori: "V ideo sam drugo selo i u njemu sve neveselo." S tarac m u re e: "O nde nem a nikakve pravde i nikakve sloge niti znadu za B oga. Š ta si još video?" Šura odgovori: "V ideo sam dva brava gde se jednako kose." N a to zet: "O no su bra a koja se dobro ne ive. K azuj šta si još video." Šura m u re e: "V ideo sam prekrasnu livadu. O nde bih ti stajao tri dana da se one krasote nag led im ." N a to zet re e: "O naki je raj onoga sveta; ali je teško do njega do i." – Posle toga još su se dugo dana gostili i veselili. N ajposle se šura digne da ide ku i, a zet ga lepo opravi sa velikim darom i re em u da ga je odm ah poznao da je pošten ovek, što je navalio da se ispuni o ina zak letva, i da e biti sretan a bra a njegova nesretna.

18.

Za što u ljudi n ije taban ravan?

Kad su avoli otpali od B oga i u tekli na zem lju, onda su i

sunce odnijeli sa sobom ,pa ga avolski car nabio na koplje i nosio na ramenu. Kad ve zemlja protu i Bogu da hoće sva da izgori od sunca, onda Bog pošlje svetog Aranel, da gleda kako da uzme sunce od avola. Kad si e sveti Aranel na zemlju, a on se udru i s avolskim carem ; ali se avolski car osjeti šta on hoće, pa se dobro uzme u pamet. Hodaju i tako po zemlji njih dvojica zajedno do unamori i stanu da se kupaju; a avo udari koplje sa suncem u zemlju. Pošto se malo prokupaju, onda re e sveti Aranel: "De da ronimo, da gledamo kojim o e dublje." A avo mu odgovori: "Hajde de." Onda sveti Aranel zaroni, i iznese u zubima pijeska morskoga. Sad treba i avo da zaroni, ali se boji da mu sveti Aranel dotle ne odnese sunce. U tom mu padne na um, te pljune na zemlju, i od njegove pljuvanke postane svraka da mu uva sunce dok on zaroni i iznese u zubima morskoga pijeska. Kako avo zaroni, a sveti Aranel prekrsti rukom more, te na njemu postane led od devet aršina debeo; pa onda spopadne sunce i pobjegne k Bogu, a svrake stane kreka. Kad avo uje svra i j glas, onda ve vidi šta je, pa se br e bolje vrati natrag. Kad gore, ali se more zaledilo, ne mo e na polje! Onda se br e bolje vrati opet na dno mora, te uzme kamen i njim probije led, pa onda poteci za svetijem Aranelom! O najbje i, a ovaj za njim! Tam an kad sveti Aranel kora i jednom nogom k Bogu na nebo, onda avo stigne, te mu noktima iz tabana u druge noge išupa velikikom ad mesa. Kad sveti Aranel do e sa suncem onako ranjen pred Boga, onda zapla e: "Što u, Bo e, ovako grdan?" A Bog mu re e: "uti, ne boj se; ja u narediti da svi ljudi imaju tako na tabanu kao malu dolinu." I tako Bog uredi, te u sviju ljudi postane na tabanima u obadvije noge kao mala dolina. I tako ostane i do danas.

avolja maštarija i Božja sila.

Krene jedno jutro carev sin u lov. Gacaju i preko snijega po ne mu to iti krv iz nosa, pa gledaju i kako je krv crljenu po bijelu snijegu lijepo vi etipom isli u sebi: "O h da mi je vjen ati evojk u da je bijela kao snijeg, a rum ena kao krv!" U toj m isli idu i sre te jednu babu i upita je im a li e takijeh evojk a, a ona m u odgovori da im a naprijed u ono j gori jedna ku a bez vrata a sam o jedan prozor na ku i kroz koji se ulazi i izlazi, i u toj ku i da im a taka evojk a, "m a" re e m u "sinko m oj! kogod je tam o hodio da je prosi, nijedan se nije više vratio." – "Bogme ako i ne u" odgovori carev sin, "ja idem , nego jeli ovo put?" Pošto baba to u, sa ali joj se pak se m aši u njedra i izvadi jedan bokuni kruha, i dade ga carevu sinu govore i: "N a ovo kruha, ali ga uvaj kao zjenicu od o i." O n uzm e kruh i krene dalje i do malo sre te opet drugu babu. Ona ga upita kuda e, a on joj ka e da ide prositi evojk u tu i tu, a baba ga stave odvra ati govore im u isto što i ona prva, a on joj re e: "B ogm e, baba, idem da bih se i ne vratio." O nda m u baba da jedan lješnik govore im u: "D r i pri sebi ovi lješnik , jere e ti slu iti." O n uzevši lješnik po e dalje, kad opet do malo na e tre u babu e sjedi ukraj puta, i ona ga upita kud ide, a on joj ka e da ide prositi evojk u tu i tu. K ad baba za u po ne ga pla u i zak linjati da se pro e te evojk e kazuju im u što i one prve, ali on ni n je ne š e poslušati. O ndar m u baba da jedan orah govore i m u: "U zm i ovi orah , uvaj ga do potrebe." O n se za udi ovijem darovim a, pak upita ovu tre u babu što e re ida m u je ona najprva dala malo kruha, po ton ja lješnik a ona orah. B aba m u re e: "K ruh kad do eš pred ku u baci onijem zvjerad m a da te ne izjedu, a kad ti do najve e m uke bude, upitaj najpri e lješnika pa oraha." Po tom carev sin krene dalje dok nabasa u nekaku gustu goru i u gori ugleda onu ku u. K ad do e pred ku u sko i nanj m noštvo svako jake zvjeradi, a on kako m u je rekla ona baba, baci ono kruha pa svako od zvjeradi pošto prim irisa ono kruha pade po trbuške i rep savi poda se. Sad – ku a

vrata nema a prozor visoko – ne može da se pripne, dok na jedan mah vidi i niz prozor nekakva žena spušta svoje kose zlatne, te on pritr i i uhvati se za one kose, te ga izvu e u ku u; kad ko je? ona ista evojka. O beseli se jedno drugom e, pa mu evojka re e: "M oli Boga e se moja mater nije doma nam jerila, nego pošla da bilje kroz goru bere da njim m ladi e zam a ijava i u zvjerad pretvara, kao što je u inila svijem a onijem koji su me prosili i tebe um alo ne rastrgoše da ti Bog ne pom o e; nego bje im o!" O nda oni bje igorom što bolje mogu. B je e i obazru se, kad lin jezina mater za njim a tr i, oni se prepadoše, a baba ve da ih stigne, ali u mucu pade na um carevu sinu oni lješnik, pak ga izvadi i upita: "A h za Boga! šta em o sad?" A lješnik mu odgovori: "O tvori me." Pošto ga otvori, buknuše iz njega estoke rijeke, te m ajci put prekidoše. A li ona ta e štapom u vodu, voda se razdvoji na dvoje: te ona za njim a. Pošto vi eše da e ih opet sti i, izvadi carev sin oni orah pak zavika: "A ti kazuj šta em o!" "R azbij me!" odgovori mu orah, i kako ga razbi, sinu iz njega oganj da se za malo sva gora ne zapali. A li m ajka evoj ina pljune u oganj, te se u oni as udune, pa jednako za njim a u po eru. O ndar carev sin vi e da su ovo avo lja m aštanija, prekrsti se put istoka i kliknu jakoga Boga u pom o , dok pu e m unja iz neba te sa e e evoja ku m ajku, i pod njom se zem lja prosjede, te joj kosti satopi, i tako carev sin s evojkom zdravo doma odbje e, evojkku pokrsti i vjen a je sebi za enu I Bog m i te veselio!

20.

Pobratimski darovi.

Pri aju ljudi da je u stara vrem ena bio nekakav silan oek koji se nikad Bogu ne m oljaše, ni u crkvu idaše, niti se po zakonu ispovijedaše ni pri eš ivaše, nego u svaka bezakonja upadaše, da je cijeli grad od njega na jadim a

bio. Od više sile nije htio oteniti se kao što Gospod Bog zapovijeda, nego naumida vjenaa daju kako e više zloiniti, i uputi se u nekaku pustinju e su strašna jezera, ali ne pogodiputa, i tako ga no stigne te u nekako jpe inizano i. Tek što zaspao bješe, uje u pe iniklopot svakojakijeh veriga, tutnjavinu kao gromovi, dok u tome i probudi se. Kad evo ti na jedan put svanu u pe inikao dan, i tušta i tam a od svake vrste ljudi, cmijeh, crljenijeh i utijeh, u različite haljine obu eni, a pred njim a jedan starac bijele kose i brade kao ovca, na dvije dvorogaste šljake, kojim ure e: "kojisi ti?" A on mu u strahu odgovori: "Putnik iz daleke zemlje, i vaš drug." Na to mu starac odgovori: "Ako si naš, treba da se pobratim iš sam nom, ako eliš sre an da budeš." On na to pristane i pobratim i se sa starcem. Pošto se pobratim iše, re em u starac: "E pobratime, sad da se darujem o, ja u tebe darovati snagu i blago, a ti mene za oba ova dara samo svoju dušu." Ovi ovjek prem da je bio opak, opet prom isli ho e li dati svoju dušu, ali ga strah nagna, te se darovaše. Starac zapahnu njega duhom, te u oni as ste e krila, rep i m ale roš i e na glavi, i dade mu jedan štap dvorogi, crljen kao vatra, govore im u: "Evo ti ovi štap, kad ti go bude potreba od novaca, njime u štogo kucneš ondo le e izlaziti na stotine onake aspre kake ti nam ijen iš." Obraduje se ovi ovjek, te uju tro kad svane odvoji se od pobratim a te onaki kakav je krenu, i idavši za dugo po ine pod jednijem velikijem kamenom, pa po ne da kuša sre u u štapu. Kucne njim u kam govore i: "Sve uti cekini da budu!" I cekini iz kam ena porevaše tako da njega pritiskoše i zam alo ne udaviše, a on zavika: "Pobratim e! pobratim e! pogiboh!" U to dole em u pobratim govore i "Evo me, šta je?" A on mu odgovori: "Evo pritiskoše me cekini, ho e da me udave." A pobratim mu re e: "Reci: ""dosta ve """, pa ne e više izlaziti." Po što on re e: "dosta ve " i cekini prestadoše izlaziti, re em u starac: "Uzm i koliko mo eš, pak hajde od m jesta do m jesta, te kupuj duše za blago." Onda on oprostivši se s pobratim om uputi se te k jednom e gradu. Kad do e na

jednu raskrnicu na jedan put nestade aspri s ple i; on se obazre i ugleda jednoga kalu era na jednom e ošku e sjedi i brojanice u rukama dr i. "H a!" re e sam u sebi "idem onoga kalu era prevariti i ho u da iz njega cek ini izviru." Pa se prim akne kalu eru i kucne ga štapom govore i: "Sve cek ini i talijeri." Ali na mjesto aspri rastopi m u se štap u ruci, a kalu er prekrsti one brojanice pak m u ih nata e na glavu i re e: "D a vaskrsne Bog!" I on se u oni as strese i provr e se ovjekom kakav je i bio O ndar m u kalu er re e: "O H riš anine! H riš anine! pokaj se od svojijeh grijehova, i m oli se Bogu i zahvali m u koji je uo pla roditelja tvojijeh na nebu u oni as kad si dušu svoju prodao, pak se pro i avoljijeh aspri, nego se trudi." oek mu se pokloni, zahvali i u ruku ga poljubi pa ode doma i pokaja se i kao pravi H riš anin do duboke starosti ivlje. I Bog s nama!

21

K alu er i etiri grješ nika.

B io nekakav bogougodni kalu er, bijele brade i glave, koji se vazda Bogu m oljaše. Putuju i jednom notnjo nanese ga put pokraj jedne crkve e se H riš ani kopaju. Kad do e pred vrata od avlije crkovne ugleda tri konja, jednoga crljena kao krv, drugoga crna kao ugalj, a tre ega uta kao afran, e obigravaju tam o am o okolo grobova i okolo crkve. A li kad vi eše kalu era, ne znade im se strva kao da ih zem lja pro drije. Kalu er pošto vi e šta bi, ukloni se malo za jedno drvo, dok evo ti opet ona ista tri konja, do oše na jedan grob i nad njim stadoše nogam a tu i i u svu vrisku drijeti se, dok evo ti iza e iz groba jedan oek sredovije an, no grom oradna stasa, onako prekrštenijeh ruka i noga kao što su ga kad je um rüo u grob vrg li. K onji okolo njega jednako skakahu i vrištijahu, m a ga ne doticahu, niti on njim a što odgovaraše no sve plakaše. Kalu er boje i se da konji što ne u ine oeku,

pritr i k njim a iznenada, i zak le ih nebom izem ljom da svaki stane na svom e m jestu, te konji stadoše. Onda kalu er ta e štapom najpri e oeka, pa konje redom . Tek što kojega taknu, m rtvio ivlje a konji se u ljude provrgoše; pa ih upita: "K oji ste i što ste vi? Jedan po jedan ispovjedite mi se na tajno ili pred svijema, ako m ogoh da vam pom ognem ." Onda re e oni oek: "O e duhovni! ovo su bili moji nesretnji sinovi, i ja sam sva tri jednu ve er kad su spavali zaklao svojom rukom, pak sam tajao i nikad nikomu kazao, pa ni popu na ispovijesti, nego sam m islio ispovi eti pri sm rti, ali m e ugrab i prije nego pop prispje." – "A vam a šta je?" upita kalu er ona tri sina. "M i roditelja svojijeh nijesmo š eli slušati, nego protivu njihove volje sve druk ije radili, a ne pokajali se." Tadar kalu er izvad i iz torbice petrailj i trebn ik, pa najpri e re e onoj trojici: "P itajte ocu svojem u prošten je," a ocu: "Sada ti pokaj se od grijehova;" te tako u in iše, pa potkupi svu etvoricu pod petrailj io ita im oproštenu m olitvu. Po tom oni poljubiše kalu era u ruku i pošto se izm e u sebe izgrliše i i ljubiše suze rone io tidoše svaki u svoj grob, a kalu er svojim putem kazuju inarodu da se kaje i da ne bi koji bez ispovijesti pošao s ovoga svijeta.

22

Kopanje blaga.

N ekakav oek usni blago: do e m u na san jedno dijete krilato i kao snijeg bijelo, govore im u: "H ajde u ono najviše brdo što znaš, tu eš na i velik i bor, i pod borom trorogi kam iz kojega pišti voda kao suza; iskopaj ispod kam ena to liko dubine koliko je on visok, pa e ti se otvoriti obla jedna d ara sa zlatnijem zak lopom puna aspri, digni zak lop i on e ostavi a aspre nosi, i nikom u se vješt ne in i da te ljuta guja ne uvjede." Kad se oek probudi obeseli se, dign e se, obu e se i trkom put onoga m jesta e m u je re eno, i kad ugleda oni bor i pod njim

kam suzoviti i trorogi, onako sam ulo i kopati, i tek što je tre iput kljukom udrio u zemlju, za u ozdol jedan glas kao etinjski: "Pro 'se, ko si, te rabote danas!" Kad on ovo u, od straha pade na zemlju i kao zaklan zaspao. U tamu isti as do e opet na san ono isto dijete govore im u: "Ti si ustanuo, umio si se, obukao si se, krenuo si na put, i rabotu si započeo, a prekrstio se nijesi; a moli Boga za što gamoliš: da ti nije mene bilo, umio bi kazati šta bi ti se dogodilo; nego kad ustaneš, prekrsti se kao što Bog zapovijeda; prije no koju mu drago rabotu započneš, vazda valja da se najprije prekrstiš." Kad se oek probudi i rastrijezni, kad li se ne nalazi na onom emjestu e je bio od straha panuo, nego u nekakvome bostanu punanu cvijeta, pa se prekrsti, uzme svoju kljuku i motiku te opet na ono isto mjesto po e emuje bilo reno, i prije nego po ne rabotati prekrsti se prema suncu, koje u oni trem izlaze, u tri puta govore i: "Sunce na istok a jaki Bog na pom o!" Te ulo ida kopa zemlju, ali s nekim strahom da ne bi opet uo kakav glas ozdol. Kopaju i izgru iz zemlju, kad li – zasja mu se nešto kao da mu sve rake sunane u o i sinuše, kad li što je? zmaj spava na onom e blagu i pošto oek vi e da od njega nikako ne mogaše blago da uzme, u tri maha zakumiga da se mi e. Na to se zmaj probudi i re em u: "Ja se odolene mi em, jer niti je tvoje ni moje blago ovo, ma sa svijem tijem, ako prebrojiš sve izvore koliko ih ima u ovoj planini ida mido eš da ka eš, maknu u ti se smjesta, a drukije nikako." Kad ovo u oni oek, za e od izvora do izvora i po ne ih brojiti redom po gori, ali se pomete i nikako im broja ni kraja nije mogao na i. Onako trudan sjedne ispod jednoga visokoga drveta, da takoga u svijetu nije, i za uje navrh njega e se dvojica u velike degaju, pa pogleda, kad li dole eo vilenik i vila, i vilenik ho aše da mu vila nešto silom ka e, a vila boje i se zakle mu se govore i: "Tako mi sedam deset i sedam izvora što je u ovoj planini, ne znam." Vila neg e pole e, a vilenik upaziovoga oeka i re em u da ide na ono blago ida ga nosi. On po e kad li zmajane nalazi, nego di e oni zaklop od zlata te na d ari

bješe, i po era sve blago što u njoj na e, a zaklop od nje ostavi.

23.

Lijepa haljina m nogo koješta u ine.

Imao nekakav car jedinicu šer, preko mjere lijepu, pa od više sile i nije ljepote proglasi u svijet: koji se mladi na e da pogodi kakav biljeg ima ova evojka i na kojem mjestu, da e je dati njemu za enu i da e mu dati polovinu carstva svoga, a koji ne pogodi da e se provr i u jagnje ili ostanuti bez glave. Ovo se udo razglasi po svijetu tako da je na hiljade prosilaca od svakuda pristupljivo, ali sve zaludu, i to liko sila mladi a u jagnjad se prometnula, a sila vasiljena opet bez glave ostanulo. Ovi glas za u i jedan mladi, siromah no provrtan i domišljat, pa se slakom i na lijepu evojk i na polovinu carstva, te ode k evojc i, ali ne daje prosi, nego samo da je vidi i da je nešto pita. Došavši u carev dvor – šta eš da vidiš? navrvlješe oko njega Bog zna koliko jagnji a od svake vrste i ska u i uzan jstane ih bleka, i to bješe znak kao da ga odvrata od te misli da se ne bi i on jagnjetom provrgao, a one glave što bjehu osje ene i na ko i e pobjene u redu po e svaka suze prolijevati. Kad on to vie, prepade se i ho aše natrag da bje i, no ga do eka nekakav oek vas u krvave haljine obu en, krilat i s jednijem okom u glavi, koji zavika: "Stan! kuda eš? natrag! jere si poginuo." U to se povrati te k carevoj evojc i koja ga do eka i re e mu: "Jesi li došao i ti da me prosiš za enu?" "Ne, estita carice, nego sam uo da se m isliš s dobrijem asom udavati, pak sam došao da te pitam jeli ti treba od kakvih haljina za vjen anje." "Kakvih haljina imaš?" upita ga ona, a on joj odgovori: "Imam ga e od mramora, košulju od rose, faculet u kome su ice rake sun ane a potka zvijezde i mjesec, i crevlje od suhoga zlata nitkate nikovate; sad ako eliš sve ovo

kupiti, zapovjedi da po em donijeti, ma sam o ovo da znaš: kad staneš provati jednu po jednu od ovijeh haljina, ne u niko kod nas da bude, nego nas dvoje, pa ako ti valjaše, lasno em o se pogoditi, ako li ne valjaše, ondar ih nikom u ne u kazivati nego u ih dohraniti svojoj nevjesti." Prevari se careva š er te m u re e da donese sve ovo. I on po e i sve donese, a B og zna od kuda je on ovo dobio i imao. Oni se onda, zatvore u jednu kamaru, i ona po ne najprije obukovati ga e, a on podviruj ne e li joj biljegu vi eti ego na nogam a, dok svojom sre om vi e joj zvijezdu zlatnu na desnom koljenu, pa kad vi e, ništa ne re e, nego sam u sebi pom isli: blago m eni jutros i do vijeka! Po tom stane careva š er provati košu lju i drugo ostalo, ali on ve nije ni pazio im a li kakav drugi biljeg, i sve joj po e kao daje o njoj krojeno. O nda se oni pogode za cijenu i ova plati koliko se pogodiše, i on novce svoje ponese, pa nakon nekoliko dana izo ene se što najljepše m ogaše i po e prositi u cara evojk u K ad izi e pred cara, re e m u: "E estiti care! Ja sam došao da prosim tvoju š er, nego da m i je daš." "D obro" odgovori car, "nego znaš li ti kako se prosi m oja š er? i pazi dobro, ako joj ne pogodiš biljega, ti si poginuo, a ako pogodiš, na poklon ti ona i polovina carstva mojega." On se pokloni caru i re e: "E valaj caru i taste m oj! kad je tako, ona je moja. Ona ima zlatnu zvijezdu na desnome koljenu." Za udi se car udu otkuda on ovo zna, ali m u ne bi ku kamo, nego mu je da i on se s njom e vjen a. K ad je bilo da m u ocijepi polovinu carstva, re e m u zet: "N a poklon ti carstva polovina! sam o da povratiš ove jadne duše kakve su i bile." U to car re e da u njegovoj volji to ne stoji, nego u njegove š ere "a tvoje" re e " ene". O ndar on zam oli svoju enu i ona m u re e: "Puštim i krv ispod ove zvijezde, pa neka svako jagnje od nje samo lizne jezikom a glavu svaku pom a injom e po donjojusni, pa e se jagnje svako provr i opet ovjekom, a glave e o ivjeti i postati ljudi kao što su i prije bili." O n tako i uradi, i pošto se svak provr e kakav je bio, on ih sazva sve u svatove, pak s evojkom dom a Pjevaju i i lubardaju i, i tu ih asti

pi em i jestivom , pa najposlije svaki svojoj ku i, a on sa svojom mladom ostar, i ve Bog zna šta je od njih bilo, a sad se spominjalo.

24

Djevojka brža od konja.

Bila je nekaka djevojka koja nije rođena od oca i majke, nego je nastala od snijega izvađena iz jame bezdanje prema suncu Ilijnskom, vjetar je oživio, rosa je podojila, a gorališće obukla i livada cvijeće nakitila i naresila. Ona je bila bjelija od snijega, rumenija od ružice, sjajnija od sunca, da se take na svijetu rado nije nitko se rado. Ona pusti glas po svijetu da će u taj i u taj dan na tome i na tom mjestu biti trkija, pa koji je mladac na konju preteče da će biti njegov. Ovo se u malo dana razgласi po svemu svijetu, te se prosaca skupi hiljade na konjima da ne znaš koji je od kojega bolji. I sam carev sin dođe na trkiju.

Djevojka stane na biljegu i svi prosioci naredi se na konjima a ona između njih bez konja, nego na svojijem nogama, pa im onda reče: "Ja sam onamo postavila zlatnu jabuku, koji najprije do nje dođe i uzme je, ja u biti njegova, a ako ja prva k njjoj dođem i uzmem je prije vas, znadite da ćete vi svim rtvina onom jesto ostati, nego pazite dobro što činite." Konjanici svi se pogledaju i svaki se u sebe uzdaše da će zadobiti djevojku, pa rekoše između sebe: "Znamo odista da neće ona ni jednom od nas na nogama odbjeći, nego neko od nas, ako, togaj je Bog i sreća danas pomoci." Te tako kad djevojka rukom o ruku pljasnu, svi potekoše u jedan trem. Kad je bilo na putu, bogme djevojka odvojila bježe, jer pusti nekakom ala krila ispod pazuha. U to ukori jedan drugoga, te priošinuše i obodoše konje, i pristigoše djevojku. Kad ona viče, izvadi jednu dlaku iz glave, te baci oni isti čas uzraste strašna gora da ne znadoše prosci i e vikudaće, no tam o am o te za njom, a ona opet daleko im odvojila, a oni obodi

konje i opet je stigoše. A kad devojka vide zlu igoru, pusti jednu suzu, dok – buknuše strašne rijeke, te se za malo svine potopiše, za devojkom niko više ne pristajao do samoga careva sina, te on plij na konju te za njom, ali pošto vide da mu je devojka odmakla, zakle je tri puta imenom Bojim da stane i ona stade na onom emjestu na kojem u se nađe; onda je on uhvati, te za se na konja vru, i prepliva na suho, pa se uputi jednom planinom doma, ali kad dođe u najvisojiju planinu, obazre se, kad li mu devojke nema.

25

Djevojka cara nadmudrila.

Jedan siromah življaše u jednoj pećini i nemao ništa do jednu šer, koja bijaše mnogomudra i išta svuda prošnju, pa i oca svoga ušao kako se prositi i pametno govoriti. Dođe jednom siromah k caru da mu što go udijeli; car ga upita okle je i koga je naučio mudro govoriti. Ovomu odgovori okle je i koga je šer naučila. „A šer tvoja od koga se naučila?“ upita car, a siromah odgovori: „Bog je njum udrio i naša jadna siromastina.“ Tada mu car dade trideset jaja i reče mu: „Ponesi ovo tvojoj šeri i reci joj neka mi iz tih jaja izle i se pilad, pak u je dobro darovati, ako li pak ne izle, hoću te staviti na muke.“ Siromah otide plaću i u pećinu i ka i sve šeri. Ona pozna da su jaja varena, i reče ocu da po i po i nuti a da se ona za sve brinu ti. Otac je poslušao i otide spavati, a ona dohvati pinjatu i nastavila vatru punu vode i boba, i kad svari bob, zovne ujutro oca i reče mu da uzme ralo i volove pak da ide orati pokraj puta kuda se pasati car, i reče mu: „Kad vidiš cara, uzmi i bob pak sij, i viđi: „haj volovi, pomozite Bo e da rodi varen i bob.““ Kad te car zapita kako mo e roditi varen i bob, a ti reci: kao i iz varen ih jaja izle i se pilad.“ Siromah poslušao šer pa otide te stane orati; kad ugleda

car e ide, on stane vikati: "Haj volovi, pomozite Boga da rodi varenibob." Uvši car ove rije i, stane na putu i re e siromahu: "Sirom aše, kako može roditi varenibob?" A on mu odgovori: "Nestati pare, kao i iz varenijeh jaja izle i se pilad." Stavi se car odmah da ga je šernauila, pa zapovjedi slugama te ga uhvate i dovedu predanj, pa mu onda pripovjesmo lana govore i: "Uzmi to, i od toga im aš uiniti guminu i jedra sva što je od potrebe za jedan brod; ako li ne, izgubi eš glavu." Ovi siromah s velikijem strahom uzme povjesmo i plau i otide doma i ka e sve svojoj šeri. Šer ga pošlje da spava obe avaju i da e ona sve to uiniti. Sjutradan uzme mali komad drveta, pak probudi oca i re e mu: "Nati ovo drvo i ponesi ga caru neka mi od njega napravi ku elju i vreteno i stative i ostalo što treba je, pak uja njemu napraviti sve što nare uje." Siromah posluš a šer i iska e caru sve kao što ga je ona nauila. Car uvši ovo za udi se i stane misliti šta einiti, pa onda dohvati jednu malu ašicu i re e mu: "Uzmi ovu ašicu i ponesi tvojoj šerineka minjom preseka more da ostane polje." Siromah posluš a i plau i pones e šerionu ašicu i ka e joj sve što je car rekao.

evojka mu re e da ostavi do sutra i da e ona sve uiniti. A sutradan zovne oca i damu litru stupe i re e "Ponesi ovo caru i reci mu neka ovijem zatisne sve izvore i sva jezera, pak uja preseka ti more." Siromah otide i ovako caru re e. Car vide i da je evojka mnogo mudrija od njega, zapovjedi mu da je dovede pred njega; a kad je dovede i oboje se poklone pred njim, onda je car zapita: "Pogodi, evojko, šta se može najdalje uti?" evojka odgovori "Nestiti care, najdalje se može uti gromila." Tada se car dohvati za bradu i obmuvši se svojoj gospodinu zapita ih: "Pogodite koliko valja moja brada?" Kad jedni stanu govoriti ovo liko drugi onoliko, onda evojka odgovori svijem a da nijesu pogodili, pak re e: "Careva brada valja koliko tri kiše ljetne." Car se za udi pa re e: " evojka je najbolje pogodila." Pa je onda zapita ho e li biti njegova ena, i da druk ije ne može biti nego tako. evojka se pokloni i re e: "Nestiti care! kako ti ho eš

neka bude, sam o m o l i m da m i n a p i š e š n a k a r t i s v o j o m rukom, ako bi se kad go na m e r a s r d i o i m e n e o d s e b e o e r a o, da s a m g o s p o a u z e t i i z t v o g a d v o r a o n o š t o m i j e n a j m i l i j e." C a r j o j o v o o d o b r i i p o t p i š e. P o š t o p a s a n e k o l i k o v r e m e n a, c a r s e n a n j u r a l j u t i i r e e j o j: "N e u t e v i š e z a e n u, n e g o h a j d e i z m o g a d v o r a k u d z n a š." C a r i c a m u o d g o v o r i: "S v i j e t l i c a r e, p o s l u š a u, s a m o m e p u s t i d a p r e n o i m a s j u t r a u p o i." C a r j o j d o p u s t i d a p r e n o i, o n d a c a r i c a k a d s u b i l i p r i v e e r i p o m i j e š a m u u v i n o r a k i j u i n e k a m i r i s n a b i l j a, i n u d e i g a d a p i j e g o v o r a š e m u: "P i j c a r e v e s e l o, j e r e m o s e s j u t r a r a s t a t i, i v j e r u j m i d a u b i t i v e s e l i j a n e g o k a d s a m s e s t o b o m s a s t a l a." C a r s e o p j a n i i z a s p i, a c a r i c a s p r a v i k a r o c u i p o n e s e c a r a u k a m e n u p e i n u. K a d s e c a r u p e i n i p r o b u d i i v i d i e j e, p o v i e: "K o m e o v e d o n e s e?" A c a r i c a m u o d g o v o r i: "J a s a m t e d o n i j e l a." C a r j e u p i t a: "Z a š t o s i t i t o o d m e n e u i n i l a? d a l i t i n i j e s a m r e k a o d a v i š e n i j e s i m o j a e n a?" O n d a m u o n a i z v a d i v š i o n u k a r t u r e e: "I s t i n a j e, e s t i t i c a r e, d a s i m i t o k a z a o, a l i p o g l e d a j š t o s i n a o v o j k a r t i p o t p i s a o: š t o m i b u d e n a j m i l i j e u t v o j e m u d o m u d a p o n e s e m s o b o m k a d o d t e b e p o e m." C a r v i d e i t o, p o l j u b i j e i p o v r a t e s e o p e t u c a r s k i d v o r.

26

udnovata tica.

B i o j e d a n o e k s i r o m a h. J e d n o j u t r o p o e o d k u e d a d o b a v i o t k u d k r u h a s v o j o j e i c i i e n i; i d u i p u t e m v i d i j e d n u t i i c u š a r e n u e k r i l i m a l e p e e a n j e g a g l e d a, t e o n n j u u h v a t i i v r a t i s e s n j o m e d o m a. P o k r i j e j e j e d n o m s i t k o m d a n e b i p o b j e g l a, p a s e o p e t p o v r a t i z a k r u h, a l i n e m o g u i n i g e n i o t k l e d o b a v i t i v r a t i s e j a d a n i a l o s t a n d o m a b e z z a l o g a j a k r u h a. T e k š t o u l j e z e u k u u, e i c a s k o e o k o n j e g a o n a k o g l a d n i i k a u m u d a j e t i c a s n i j e l a d v a j a j a, i j e d n o o d e c e r e e m u d a p o e u p a z a r o v a d v a j a j a d a p r o d a, i š t o o d n j i h u h v a t i d a i m z a o n o k r u h a k u p i.

Nasmije se otac putnjega, no i uzdahne govoreći: "Jadno dijete! što u za ovaka mala dva jaja uhvatiti?" No ono mu odgovori da će mnogo i mnogo uhvati. On pođe su ova dva jaja u pazar, i sreće na vratima od grada nekakva čoveka, koji tek što viđe jaja pritrka k njemu i upita ga šta ište za njih, a on mu odgovori: "Što daš, teke da mogu kupiti za sebe i za svoju eljad kruha." Čovek mu pruži zlatni čekin govoreći: "Evo ti za njih ovicekin, a evo ti ovi drugi da mi kačeš otklen ti ova jaja." On mu sve kaže, i kad ga onaj čovek zapita bi li mu i ticu prodao, on odgovori da bi za dobru cijenu; te oni zajedno natrag. Kad dođu u kuću i ovi čovek vidi ticu, reče: "Evo ti sto zlatnih cekina za nju!" Te mu je on da. Ovi čovek zakolje ticu i okine glavu i izvadi iz nje srce pa reče: "Ispecite mi ovu glavu i ovo srce da izjedem." Oni navrte na raćanj srce i glavu i dadu jednom četu da obrće. Oni se čovek zabavi u razgovoru s ostalom kućnjom eljadi, a čeka oko onoga pećnja skupe se i prije nego se dobro i ispeklo, dva četa – onako gladni – izjedu jedan glavu a drugi srce, pa pobjegnu. Malo poslije evo ti onoga trgovca da vidi jeli pećeno, pa kad vidi šta je, udri se šakom u čelo i zalele e što je više mogao načeliti onijeh sto cekina što je za ticu izbrojio, nego što se prevario i izgubio sreću na ovom i na onom svijetu, i kukaju i otide doma. Sjutradan u jutro ona dva četa probude se, kad li onome što je izio srce osvanulo pod glavom sto zlatnih cekina, a oni što je izio glavu po ne kazivati odu i materalistoga koini u svijetu, pa i što kraljevima isle. I tako svako jutro prvome osvitalo po sto cekina pod glavom, a oni drugi znao što kom isli i čini. Tako oni obogate i potkupe narod da jednoga od njih dva stave za kralja, i dopade onoga što je srce izio. Brat njegov što je glavu izio od zavisti i kao najpametniji čovek na svijetu, po ne mrljeti na svoga brata kralja, te šta e kako li e da ga smakne s ovoga svijeta, naumi da ga ubije, i da on mjesto njega kraljuje, pa jednu večer kad mu brat zaspi ubije ga, pa ga raspore i na e u njemu ono srce od tice, pa ga izjede a utrobu svoga brata opet zašije. Sjutradan glas kroz narod: "umrlo kralj! koga ćemo za

kralja?" Te tam o te am o , te više te ni e , te ura te fura , bogme brata mu, njega te njega. Kad postane kralj, i svako m u jutro po ne pod glavom osvitati po sto cekina, on zaprosi u cara evojkicu i car mu je da i vjen aju se po zakonu. N ova kraljica vide i prvo i drugo jutro da njezinu m u u osvi e ispod glave po sto cekina, za u di se i tre e jutro kridim ice ukrade m u u pedeset a pedeset ostavi m u ; ali kad joj se m u probudi i ne na e punane sto, kidiše joj tako da je pogubi, te ona od straha baci nanj one cekine a on padne u nesvijest i po ne bljuvati te i ono srce izbacij u taj m ah do e nekaka ruka bijela kao na gori snijeg te ugrabi srce i za u se glas e zavika: "O vo je m o je bilo , a sad da vi je prosto ." O vo je bila duša njegova brata, a ruka je bila njegova sjen. Malo po tom povrne se duh u kralja i pošto vi e što je i kako je, po e se kajati od svojijeh grijehova, i do smrti svoje kajao se i siromasima dijelio.

27

Crno jagnje.

B io jedan carev sin koji se bješe zarekao da se ne e o eniti dotlen dotlen go u snu ne vidi evojkicu koja e m u re i: "Ja sam tvoja, ja u ti biti sretnja i rodi u ti sina sa sjajnom zvijezdom na elu." I ovo nikom u ne kazivaše dok jednu no u snu javi m u se nekakva prelijepa ena i re e m u: "Š to juna e iniš te se ne eniš? E no ti tri sirote evojkice bez oca i m ajke u jednojku i pozem ljušij koja je na tro je razdijeljena i pred svakom opleten šarapod , i svaka po sebe razli itu rabotu posluje: jedna veze, druga plete, a tre a pjevaju i pr iju šije. N ego kad se probudiš, hajde u lov , i uputi se k najbli em u selu , na putu eš sresti jedno jagnje crno bez biljega sa zlatnijem roš i im a, i ono e te pred evojkicu ku u dovesti." K ad se u jutro carev sin probudi, obraduje se i kako m u je rekla ona ena tako i u ini. Podranirano te sa slugama u lov krene. K ad na putu sretno ono crno jagnje, re e slugama: "V i hajte a, ili m e

ov en pri ekajte, pa kad m e vidite, tadar m i se nadajte." Po tom on po e za jagnjetom dok ugleda ku icu na tri šarapoda, i u svakom e po evojka e rabotaju kako m u je ona ena bila kazala; i za u en ljepotionijeh evojaka, ne m ogaše razlikovati koja je od koje ljepša, pa im nazove: "Pomoz' bog" Jedna mu od nji, najstarija re e: "B og daj bud i gospodinu!" druga: "D obra ti sre a delijo!" a tre a: "S a sre om došao sretnji i presretnji juna e!" Za u di se carev sin na ovake odgovore, a najviše na ovi najpotonje evojke i prom isli u sebe da e biti sre an i presre an ako ovu uzme, te snimi s desne ruke prsten i stavi joj na ruku govore i joj: "T i si m oja zaru nica." Pa o to len svoj put, te dom a. K azu je ocu sve šta je i kako; o tac m u se vrlo obraduje i veliko veselje u ini. O ne druge dvije sestre pošto vi eše da im se sestra najm la a vjeri preko njih ivijeh i starijih, po nu joj o glav i raditi i dom išljati se kako e je obestrviti, i dogovore se te dozovu jednu vješticu, babu iz sela, koja je znala m a ijati, i obe aju joj sve što im aju ako što u ini da se njihova sestra ne uda; te ova baba da im jednu travu i re e im : "D a ete joj ovu travu da popije u jutro na šte srca u vodi nena etoj, i kako je popije do i e joj pam rak u glavu, te e u goru pobje i, i kad se u gorina e, ve se dom a ne vr e, nego e se sam odaviti u pustinji ili e je zvjerad rastr i; a kada do e oni oek, ono je carev sin, re i ete m u da je sam a pobjeg la." K ako im ova baba re e, tako bezdušnice i u ine; dadu joj onu travu u vodi, pa teke popi, po e tam o am o bje ati te u pustinju kao izvan sebe. S ju tra dan opet do e carev sin da svoju zaru nicu na e, ali m u svasti odgovore da je sam a jutros rano nekud pobjeg la i da ništa ne znadu kuda se strvila, i po nu kao plakati i aliti je pred njim . Carev sin odmah br e bolje za njom u goru da je tra i, kao pom am ljen; kad – u je neg e da neko zavija i pla e, te on po glasu tr i, kad li na e svoju zaru nicu e se pribila pri jednome kamenu na pola mrtva od velikoga straha i pla a; on pretr ik njoj i pla u i je prigrl i i zavie: "H a blago m ene, evo m i je!" O na ga poznade, i teke u njegov glas, i ona njega zagrl i, te od velike radosti i pla a

njem u na ruke ispijenu. Kad to vidi carev sin, izvadi no-
žicu iz pasa, te sam sebe ubije, i oboje mrtvina zemlju padoše.
U ovi isti čas – Boga volja! – car spavaše, i u snu ona ista
ena što je carevu sinu na snu dolazila, pojavi se caru
govoreći: "Ustaj na noge, tvoj je sin mrtav i tvoja snaha;
nego uzmi travu što pod uzglavnicom na ešitru tu i u
tu goru, na i eših oboje jedno do drugoga mrtvo, pa
pomari rane sinu i dobro travu omdama u od nje sok u
ranu ulježe, a snasi srce nam a i, i triput reci: ustanite
nesretniji pa sretniji, ako Bog da." Probudi se car i uplašen
prevrne uzglavnicu i na e pod njom travu utu kao ukovi
cvijet, te poteci na konju putone gore emuje reno.
Kad tamo, na e sina i snahu pru eni jedno pokraj
drugoga, i po ne na imati sok od one trave sinu u rane a
snasi srce m azati njome, i ne izrekao bješe tre u rije :
"ustanite nesretniji pa sretniji, ako Bog da!" oboje ustadoše
na noge kao da im ništa nije bilo. Mrtvi se za ude kako
uskrснуše, a otac raduju i se povede ih u svoj dvor, pa ih
vjen a, i prve godine rodim lada carica sina sa zlatnom
zvijezdom na elu.

28

Careva kio vca.

Imaše nekakav car enu koju preko na inam ilovaše. Oni
od svoga srca nemadijahu ništa drugo do jednu jedinicu
šer, koja ve bješe prispjela za udaju. Ova carica razboli
se i kad vidi da ne e ostati, nego da e umrijeti, zazove
mu a cara, i suze rone i, na etiri oka re mu: "Evo se
približila pošljednja ura moje aše, i ja u umrijeti pri e
no tre i kokoti zapoju, i ja znam da se ti ne mo eš pro i
da se ne eniš, i bila ti sre a! i prosto ti bilo od Boga i od
mene grešnice! ali tako ti ovoga ionoga svijeta, ujme i
poslušaj me što u ti re i: evo ti prsten, i koju evo jku
na eš i isprosiš, nemoj je vjen ati ako joj ovi prsten ne
uzme dobro na prvi prst desne ruke, i zaklinjem te po

tripu t od neba do zem lje, da onu evojk u sebe vjen aš m jesto m ene kojoj pristane najljepše na ruku, a ako m e ne posluš aš, sve što radio i o em u se Bogu m olio sve ti uzalud i naopako obršilo, i od tebe ne ostalo traga." Car joj se obe a izakune da ne e vjen ati nikakve evojke ako joj dobro ne uzide oni prsten, i ako je ne bi našao, da se ne e nio eniti. Carica m u na to odgovori: "N a i eš je, samo ne prestupi kletve da te ljuta zmija ne uvjede," i tek što ovo izre e, izdahnu. Car po sm rti eninoj pošlje sluge po onom e gradu da obiduju sve evojke ho e li kojoj oni prsten dobro i i, ali kad u gradu ne na oše, posla ih po bijelom e svijetu da tra e da bi se po sre i koja našla, ali sve zaludu. Sluge se v muše na kom to liko sile v rem ena i ka u caru da u svijetu evojke ne na oše kojoj ne bi ili prevelik ili preuzak ovi prsten. Car se na udu na e šta e kako li e: htio bi se eniti, a evojke nem a, htio bi kletvu prestupiti, ali ne smije od straha da ga ne postigne, i onako uzm u en u m islim a, bacioni prsten, te e e? nego odsko is do line te njegovo j istoj š eri na skut, a ona vide i zlatni i lijep i prsten, uzm e ga te stavi na prvi prst od desne ruke, i pru aju i ruku put svoga oca re e m u: "V i i tata, kako m i lijepo stoji." Kad vi e car, on esvjesnu od uda, i za cijelo po dana razabрати se nije m ogao, dok njegova š eru to sko i i kao da ga rukam a potkrijep i i zagrl i, po ne od alosti nad njim plakati, dok se na jedan put osvijesti i re e š eri: "T i si m oja ena, tako je zar Bog osudio, i ti eš biti carica m jesto svoje pokojne m atere." Š er m u se stane u diti šta zbori, i kao za luda i nesvjesna oeka cijeniti ga, ali nakon dugoga prepiranja vi e ve da nije ku kam o, te ona šta e, da je otac ne vjen a i da pas pasu kao prikazani je ne kazuje, naumi da ubije sama sebe, te tako i u ini: uzm e o in hand ar te njim e sam a sebe usred srca. Otac pošto vi e poru i za bajalicu te m u ona re e: "Evo ti svirala, pak joj nad glavom sviri od raka do m raka, i o ivlje e ti." Car tako i u ini, i teke stane zvijukati oko lo m rtve š eri, ona sjede, a otac je zagrl i i odmah naredi da se sju tradan pripravi što treba za svadbu. Kad š er ovo do uje, uzm e o inu sablju te sam a sebe

lijevu ruku osije e, a desnu u ognju izgori. U jutru sluge pripravlja ju svadbu, a jedan od njih doka e caru kako mu je vidio šer bez, ruka. Otac joj poto e ikad je vidi, opet br e bolje za bajalicu, te mu ona da nekakve trave, i teke joj ru ne pateljke namaza, iznikoše ruke kakve su i bile. Car ondar stavi šer pod strau da ne bi opet što od svoga života sam a sebi u inila, te tako ne mogu ive ništa, šetaju i se tam o am o kroz kam aru ugleda neg e u nekakvom e ošku od ku e nekakav štap vas od suhoga zlata, na kojem u piše krvavijem slovima: "Ne ti ime." Ona se za udi šta to mo e biti, prihvati štap u ruke, i tek što ga po e prevrtati preko prsta od ruke, u oni isti as ona se prometnu ovca, i po e kroz ku u blejati. Kad vi eše sluge, svi se od straha i od uda prepadoše i pobjegoše kazuju i caru, dok i sam car vi e, i br e bolje opet za bajalicu, a ona mu odgovori da lijeka ne zna nikakoga, nego da druge bajalice dobavlja. Car po tom ho aše na mnoge bajalice, ali mu svaka odgovori da tome lijeka ne zna i tako ne mogu i šeri svoje povratiti, više se ne oeni. Po tom je ovca sve er uz cara skakutala i blejala, a on je njivio i gojio kao svoje dijete, i kad car umre, u onidan umre i ovca.

29

Tri jegulje.

Bijaše jedan ribar, koji jednom za tri dana zasobice ništa drugo ne mogaše uhvatiti u mre u nego samo po jednu jegulju. U hvativši tre idan tre u jegulju, najedi se i re e: "Vrag uzeo i ovako ribanje, kad se ništa drugo ne uhvati nego po jedna jegulja." U to jedna od one tri jegulje progovori i re em u: "Nem o j tako, jadan oe e, proklinjati; ti ne znaš šta si uhvatio; ti si uhvatio za se veliku sre u, nego zakolji jednu od nas tri i prekinina etvero, pa jedan kom ad daj eni da izije, drugiku ki, tre ikobili, a etvrti usadi više ku e: ondar e ti roditi

ena dva blizanca sina, ku ka okotiti dva psa, kobila o drijebiti dva ata, a više ku e izniknu e ti dvije sablje zlatne." Poslušaj ribar jegulju i u inisi sve kako mu je ona rekla, i sve mu se ovo dogodi prve godine: rodi mu ena dva blizanca, ku ka dva hrta, kobila dva ata, a više ku e mu izniknu dvije sablje. Kad mu sinovi prispiju u neka doba godina, jedan od njih dva re e ocu: "Tata! vidim da si ti oek sirom ah i da nas ne mo eš hraniti, nego ja u uzeti jednoga konja, jednoga psa i jednu sablju pa odoh po svijetu: mlad sam, zelen sam, pa em iglava tu mi hrana." Rekavši ovo ocu obrne se k bratu govore i: "Brate s Bogom! ja po oh glavom po svijetu, uvajku u i radio koristi, oca poštuji; i evo ti ova bo ica punana vode, dr i je pri sebi, a kad vidiš da ti se voda u njoj zam uti. znadi ondar da sam ti poginuo." O vo izre e te o tlen svoj put. Hodaju i po svijetu do e u nekakav veliki grad i šetaju i krozan jupaziga careva š er, i unj se sm rtno zaljubi i re e ocu caru da ga zove u ku u, te je on poslušaj. Kada ovi m ladi uljeze u carski dvor, i evojka kade ga dobro sagleda i upazi sablju, psa i konja da je sve m im o i šta na svjetu lijepo, još se ve m a zaljubi i ocu re e: "Tata! ja ho u vjen ati ovoga m ladi a." Na ovo car pristane, a ni m ladi u ne bi ao, te stvar pogo ena: vjen aju se po zakonu. Jedno ve e stoje ion sa enom svojom na prozoru, ugleda ne daleko od ku e nekaku veliku goru e sva u velikom e plam enu plam ti, pa upita enu šta je ono, a ona mu odgovori: "Ne pitaj me, gospodaru! ono je udovita gora, što preko dan sijeva a po no igori, i kogo k njoj po e da vidi što je, ostane u oni trem mutav ina ono m jesto udure en." On nje ne slušaju i uzjaše na svoga konja, pripaše svoju sablju i povede svoga psa, te put ove gore. Kad do e u goru, upazi jednu babu e sjedi na jednom kam enu stancu, i dr i u jednoj ruci štap, a u drugoj nekakvu travu. Tek što babu vidi, upita je što je ova gora ovaka, a ona mu re e da pristupi naprijed pak e znati. On pristupi i baba ga uvede u nekaku avliju ogra enu kostim a juna kijem, a po avliji to lik i ljudi m utavi i udure eni stoje. Tek pošto u ovu avliju uljeze,

ostade i on i konj mu i pas mutav i okameni se na onome
mjestu e se našao. U ta isti trem zamuti se bratu mu
bojica vode, te on javi ocu i majci da je njegov brata
njihov sin mrtav, i da ga ide tražiti; te on od mjestadom
mjestadom, od grada do grada, dok nanese ga sreća u onaj isti
grad i pred carev dvor. Kada ga car ugleda, uhvati
muštu lukšeri govore joj: "Evo ti muštra!" Ona istrži, i
vide i čevera koji bijaše isto kao brat, kao da si jabuku
razrezao po napoli, a vide i istoga konja, istoga psa, istu
sablju, pritrpe oboje i car i šerknjem u iponu ga ljubiti i
uku u voditi misle i car da mu je zetašermu da joj je
muštra. Ovi etiča udi se ovoj njihovoj ljubavi, dosjeti se
da su ga uzeli na mjesto brata, te se i on stane pokazivati
kao da je njezin muštra carev zet. Kad je bilo kveeru,
po u lijegati, i ena ga kao muštra zovne šnjome da le e,
no on tek što le e, izvadi sablju i stavi je izme u sebe i
nje. Ona mu se za udišta mu je, a on joj re e da mu se
razbio san, pak se digne, stane na prozor, pa onu udesnu
goru kad vidi, upita je: "Mama eno moja! ka im i što ona
gora gori." Ona mu odgovori: "Za Boga, da li ti nijesam
još onu ve er kazala kakva je gora." "Kako kakva je?"
upita je on opet, a ona mu odgovori: "Da kogo onamo
po e, ostane mutav i udure en, pak sam se bila prepala da
nijesipom onamo pošao." Uvši on to, dosjeti se jadu,
te jedva do eka doklenmu dan do e. Kad svanu, on
uzjaše na svoga konja, pripaše sablju i povede psa pa se
uputi k onoj gori, te kad opazi onu babu, izvadi sablju i
nasme s konjem, a nadržka psa, ne govore i ni rije i. Baba
se prepane i povi e da je ne posije e. "Brata mi na dvor!"
povi e on. On da mu baba dovede brata i povratim u govor
idušu. Kad se bra a vi eše i za zdravlje raspitaše, krenu
put dom a. U putu re e brat koji bijaše udure en: "Ah brate
za Boga, daj da se povratimo i da izbavimo one ljude koji
su zatravljeni kao što sam i ja bio." Te tako i urade:
povrate se i uhvate babu, te joj otmu onu travu i ponu
mazati one ljude dok svi govore i micati se po eše. Kad
tako svi koji su on e zatravljeni bili oive, ubiju onu
babu, te ova dva brata k carevoj ku i a ostali svaki svojoj;

i la uo, la kazao, i Bog mi te veselio!

30

udotvorninož.

Nekakav mladi u inikletvu da se ne e o eniti drugom no carevom evojkom, te jedan dan stopice krene u cara i zaprosi evojku. Car ne smiju imu re idamu je ne da, re emu: "Dobro sinko, da u ti evojku, ali najdalje do osam dana da mi dobaviš konja jednoga neko ena bijela bez biljege, drugoga nejahana crljena s crnom glavom, i tre ega nepotkivana crna s bijelom glavom i bijelijem nogama i da ih mene daruješ, a mojoj carici onoliko blaga koliko bi mogli ovi tri konja do erati; a ako ovo ne dobaviš, tvoja evojka ne e biti." Mladi kad to u, nagna se na svakojake misli, pak najposlije zahvali caru na evojci i po e s Bogom natrag kako je i došao. Sre om, kad se on s carem razgovarao, sve je slušala careva šer i virjela mladi a, koji joj se ljepši u iniod i kakva na ovom e svijetu oeka, te ona u ta as napiše knjigu poslanicu te je pošlje za njim po jednoj najvjernijoj sluzi, u kojoj mu piše da sutra u jutro rano kradom do nje do e, i da inako ne u iniako elidaju uzme za enu. Kad knjigu opremi, onu istu no ukrade ocu iz potaje jedan udotvornino, pa s njim e sutradan u jutro u susret onom emladi u, koji bješe pošao kako mu je ona pisala. Teke se sastanu, uhvate jedno drugo za ruku dok se poznadu i jedno drugom doka e da se ljube, i zakunu se da ih ne e drugo ništa razdvojiti vako crna zemlja. Tadar careva šer re emu: "Evo ti ovoga konja ispod mene, nanj uzjaši te brzo u vilenu goru put istoka, i kad do eš na jednu trorogu glavicu, obrni se s desne na lijevu dok upaziš jednu bisemu livadu i po njoj pasu svakojak i konji, te odaberi onaka tri konja kakva ti je moj otac narekao, ali ako bi se prepali, a ti izvadi ovaj no i put sunca okreni da se obasja livada, onda e ti svi konji samido i kao

jagnjad padnu ti pred tobom, te eš ih tako pohvatati i sa sobom dovesti. Kad konje pohvataš, pogledaj oko sebe dok ugledaš jedan epariz nasred one livade, korijen mu je mjeden, grane srebrne a perja zlatna; poik njemu iudri no nicom od noau korijen, i otvori e ti se silnovite i od svake si e aspre, te uzmi i natovari one tri konja i s njim a ovam obje i, te eš tako mojega oca cara smiriti i mene e ti on pokloniti." Uvšim ladi ovo obeseli se, te uzjaše na onoga evojinu konja i za ene za pas onaj u dotvorni no pa upravo k onoj gori uputi se, i kad do e na onu glavicu, ugleda livadu i po livadi konja svakojakijeh; kad si e u livadu, konji se po nu plašiti, a on izvadi no i okrenu put sunca, te sinu da se sva livada zasja kao na gori sunce kad ogrije, i evo ti od svakuda svakojakijeh konja k njemu, i kako koji dolazi, tako na prva koljena pred njim pada, a on po ne birati i izabere onaka tri kakva mu je car narudio. Kad konje izabere, ondar stane te tamo amo pogleda i vidi nasred livade oni epariz, te on k njemu, kucne no nicom od onoga noau korijen, dok šta eš vi eti? otvore se i po nu se prosipati iz korijena silne aspre; ondar on napuni vre e i natovari na one tri konja, pa k caru. Kad do e pred cara i kad car vidi konje i aspre, za udi se ive mu inako nije moglo biti, nego mu obe a šer za enu, upita ga kakvu e priju i koliko e prije tra iti, a on mu odgovori: " estiti care! evojku tvoju šer za glavno, a tvojno u dotvorni za dobit." I ovo mu oboje car daruje, te on dom a natrag s evojkom i no em pjevaju i.

31

udnovata dlaka.

Bio je jedan oek, m nogo sirom ah i punan ece tako da ih nikako hraniti nije mogao, i više puta se kanio da ih jedno ju tro pobije da ne gleda jada e mu od gladi umiru, ali mu ena branjaše. Jednu no do e mu u snu jedno dijete i re e

m u: " o e e! vidim da si sum ao dušu da izgubiš i da pokolješ onu jadnu svoju e icu, a znam da ti je nevolja, nego eš ujutru na i pod svojom uzglavnicom jedno ogledalo, jedan faculet crljen, i jednu vezenu maramu, to sve troje uzmi kridimice i ne kazuj nikome pa hajde u tu i u tu goru, u njoj eš na i jednu rijeku, pa hajde uza nju dok joj do eš na izvor, on e eš na i jednu evojk u sjajnu kako sunce, prosu tih kosa niz ple i igolu kao od m ajke ro enu, i uvaj se da te lju ta zm ija ne uvije, nem o j rije i progovoriti, jer ako progovoriš zatravi e te i pretvori e te u ribu ili u što drugo pak e te izjesti; a ako re e da je pob išteš po glavi, ob išti je, pa prebiraju i njezine kose gledaj na i eš jednu dlaku crljenu kao krv, istrgni je i bje i natrag, pa ako se ona dosjeti i za tobom po ne tr ati, baci joj najpri e vezenu m aram u, pa facu let, pa najposlije ogledalo, onda e se ona zabaviti, a ti onu dlaku prodaj kakvu bogatu oeku; nego nem o j da te prevare, jer ova dlaka nebrojeno blago valja; te eš se tako obogatiti i svoju ecu prehraniti." Kad se ovi sirom ah probudina e sve pod uzglavnicom kao što m u je dijete na snu reklo pa onda put one gore, kad u njoj na e rijeku, on pokraj nje hajde, hajde, dok do e na izvor. O bazrevši se da vidi e je evojk a ugleda je nad jezerom e zrake sun ane u iglu udijeva, te po er evu veze na postavu kojem u su ice od juna kijeh per ina. Teke vi e, pokloni joj se, a ona ustade na noge i upita ga: "O tkuda si neznani juna e?" A on m u "! O na ga opet zapita: "K oji si? što si došao?" i m nogo drugo koješta, a on m u i kao kam en, rukam a pokazuju i kao da je nijem i da ište pom o i. O nda m u ona re e da sjede njozi na skut, a on jedva do eka i sjede, a ona m u podvr e glavu da je pob ište. O n prem e u idlake po glavi kao da je b ište, jedva na e ovu dlaku crljenu, pa je odvoji od druge kose, izguli je. ipi joj sa skuta pa bje i natrag što bolje m o e. O na se dosjeti pa sustopice trkom za njim. A on obazrevši se kad vidi da e ga sti i, baci na put m aram u vezenu kako m u je re eno, a ona kad vi e m aram u, sa e se ipo e da je pregleda tam o am o ude i se onom e vezu dok on podobro odm a e. A evojk a stavi

maramu u njedra, te opet za njim . On kad vide da će ga stignuti, baci crljeni faculet, a ona se opet zabavi ude i se izagledaju i, dok oni jadni oek opet podobro odma e, a evojk a se ra lju ti te bacina putim aramu i faculet, te tr ke u po eru za njim . On pet on kad vi e da e ga sti i, baci ogledalo . evojk a kad nabasa na ogledalo kojega još nigda nije vi ela, digne ga pa pošto sebe u njem u vi e, ne znaju i da je ovo ona nego m isle i da je nekaka druga nalik na nju zablenu se u ogledalo, te oek odm akne daleko da ga ve nije mogla sti i. A ona kad vi e da ga sti i ne m o e, vrati se natrag, a oni oek svojojku i zdravo i veselo. Došavši doma poka e enionu dlaku i pripovjedi sve šta m u se prikojasil o, a ona m u se po ne rugati i sm ijati, ali on nju ne slušaju i po e u nekakav grad da proda onu dlaku. Skupi se oko njega svakojijeh ljudi i trgovaca: neko daje cekin, neko dva, te sve više, sve više, dok do u do stotine zlatnijeh cekina, u tom e za ovu dlaku u je i car te dozove ovoga oeka i re e m u da e m u dati za nju hiljadu cekina, i on m u je proda. Kad šta je ta dlaka? Car je rascijepi uzdu s vrha do dna, i u njoj na e zapisano m nogo znatnijeh stvari kad se šta dogalo u stara vrem ena od postanja svijeta. Tako oni oek obogati i pro ivlje sa svojom enom i ecom . A ono dijete što je na snu dolazilo, bio je andio poslan od Gospoda Boga koji je htio da potpom o e ovoga jadnoga oeka, i da se otkriju tajne koje nijesu bile javne do onda.

32

Pepeljuga.

Prele evojk e kod goveda oko jedne duboke jam e, a do e nekakav starac b ijele brade do pojasa, pa im re e: " evojk e! uvajte se vi te jam e, jer da koje od vas upadne vreteno u nju, one bi se mati odmah pretvorila u kravu." Ovo rekavši starac otide, a evojk e onda ude i se njegovijem rije im a priku e se jam i još bli e i stanu se u

nju nadvirivati i razgledati je, dok se jednoj, koja je bila najljepša izme u njih, izmakne vreteno iz ruke i padne u jamu. Kad ona uve e do e ku i, a to joj se mati pretvorila u kravu i stoji pred ku om . Po tom ona stane ovu kravu goniti na pašu s ostalijem govedim a. Poslije nekoga vremena otac se ove evojke oeniudovicom koja dovede jednu svoju ker. Ma eha stane odmah m rziti na svoju pastorku osobito za to što je ona bila mnogo ljepša od njezine k eri: zabranjivala joj je da se umiva, ešlja i preobla i, i svako jako je tra ila uzroke da je kara im u i. Jednom joj dade uju tru punu torbu ku elje pa joj rekne: "A ko ovo sve danas ne opredeš i u kokošku ne sm otaš, ne idim idove e ku i, ubi u te." evojka sirota idu i za govedima prela je koliko je mogla, a kad na podne goveda polije u u plandištu, ona vide i da se na ku elji ne poznaje što je oprela, stane plakati. Kad je vidi ona krava što joj je bila mati e pla e, zapita je što joj je, a ona joj ka e sve redom što je ikako je. Onda krava tješe i je rekne joj da se za to ne brine ni malo: "Ja u" veli "ku elju uzim ati u usta i vakati pa e se na m oje uho pom oliti ica, a ti je uhvati pa odmah m otajna kokošku." Tako i u ine: krava stave ku elju u usta uzim ati i vakati a evojka na uho njezino ica izvla iti i motati, i odmah budu gotove. Kad evojka uve e ma esi da veliku kokošku, ma eha joj se vrlo za udi, pa joj sju tridan da još više ku elje, a kad ona i ovo oprede i sm ota kao i ono prije i uve e donese kokošku gotovu, ona pomisli u sebi da to njoj poma u njezine drugarice, pa joj tre i dan da još više ku elje, ali kradom pošalje za njom i svoju ker da gleda ko to njoj poma e presti i motati. Kad se ova poslana evojka privu e te vidi kako krava ku elju uzim a i va e a pastorka na njezino uho pre u m ota, ona se vrati ku i i ka e sve m ateri svojoj. Po tom ma eha navali na svoga mu a da se krava ona zakolje; mu je iznaprije enu od toga odvra ao, ali najposlije kad se ena nije š ela okaniti, pristane i on na to, i ka e joj da e je u taj i u taj dan zaklati. Kad pastorka za to dozna ona stane jednako plakati, a kad je krava zapita za što pla e i ona joj ka e

sve što je ikako je, reče joj krava: "M u i ti, ne pla i, ve kad m ene zakolju , da ne jedeš od m ene m esa, ve kosti m oje da pokupiš, pa da ih za ku om pod tijem i pod tijem kam enom zakopaš u zem lju , pa kad ti bude kaka nevo lja do ina m oj grob ina i eš pom o ." Kad kravu zakolju i m eso joj stanu jesti, evo jka nije š ela okusiti izgovaraju i se da nije gladna i da ne m o e, nego pokupi sve njezine kosti pa ih zakopa e joj je krava kazala.

evojci je ovo j bilo im e M ara, ali kako je poslije toga najviše radila i slušala u ku i: nosila vodu , gotovila jelo , prala sudove, m ela ku u i radila sve ostale ku evne poslove, i kako se tako najviše oko vatre nalazila, prozovu je m a eha i njezina k i pepeljgom . Jednom u ne elju m a eha oprem ivši se sa svojom k eri u crkvu prospe po ku i punu kopanju prosa pa re e pastarci: "T i pepeljgo! ako ovo sve proso ne pokupiš i ru ak ne zgotoviš dok m i iz crkve do em o, ubi u te." Pošto one otidu u crkvu ,

evojka siro ta stane plakati govore i u sebi: "Z a ru ak m i nije brige, lasno u ga zgotoviti, ali ko e toliko proso pokupiti!" U tom joj padne na um što joj je krava rek la ako kad bude u nevo lji da ide na njezin grob i da e na i pom o , pa otr i od m ah onam o, kad tam o, ali šta da vidi! na grobu stoji velika k i sanduk otvoren pun svako jak ijeh dragocjenijeh haljina, a na zaklopcu njegovu dva bijela goluba, pa joj reku: "Maro! uzmi iz sanduka haljine koje ho eš, pa se obuci i idi u crkvu , a m i em o proso pokupiti i ostalo sve urediti." Ona vesela uzme prve haljine s vrha sve od sam e svile, pak se obu e i otide u crkvu . U crkvi sve se, i ensko i m uško, za udi njezino j ljepoti i njezinijem haljinam a, a najviše što niko nije znao ko je ona i otkuda je, a osobito joj se za udi i oko na nju baci carski sin koji se on e desio . Kad bude ispred svršetka letur ije, ona se iz crkve iskrade pa bje i ku i, pa svukavši svoje haljine ostavi ih u sanduk , a on se sam zatvori i nestane ga, a ona br e k vatri, kad tam o a to proso pokupljeno , ru ak gotov i sve ure eno . M alo postoji, a leto ti joj m a ehe sa k erju svojom iz crkve, i vrlo se za ude kad vide sve ure eno pa i proso

pokupljeno. Kad bude u drugu ne elju, ma eha se sa svojom kerju opet sprem i u crkvu i na pohodu prospe još više prosa po ku i pa ka e pastorc i kao i prije: "A ko to sve proso ne pokupiš: i ru ak ne zgotoviš i ostalo sve ne urediš dok m i do em o iz crkve, ubi u te." Pošto njih dvije otidu u crkvu, pastorka odmah k materinu grobu, kad tamo, a to sanduk opet otvoren kao i prije i na zaklopcu stoje dva bijela goluba, pa joj reku: "Obuci se ti, Maro, pa idi u crkvu, a m i em o proso pokupiti i ostalo sve urediti." Onda ona uzme iz sanduka haljine sve od istoga srebra, pak se obu e i otide u crkvu. U crkvi joj se opet za udi sve još više nego prije, a carev sin o iju ne sm etaše s nje; ali kad bude ispred svršetka letur ije, ona se izm e u naroda nekako ukrade, te bje i ku i, pak se br e bolje svu e i haljine ostavi u sanduk, pa k vatri. Kad joj m a eha sa svojom kerju do e iz crkve, još ve m a se za ude kad vide proso pokupljeno, ru ak gotov i ostalo sve ure eno, i nikako se nijesu m ogle do udit i. Kad bude u tre u ne elju, one se opet sprem e u crkvu, pa na pohodu m a eha prospe još više prosa po ku i i ka e pastorc i kao i prije: "A ko ovo proso sve ne pokupiš, ru ak ne zgotoviš i ostalo sve ne urediš dok m i do em o iz crkve, ubi u te." Pošto one otidu iz ku e, pastorka odmah k m aterinu grobu i na e opet sanduk otvoren i na zaklopcu dva bijela goluba koji joj reku da se obu e i da ide u crkvu a da se ne brine ni za što u ku i. Onda ona uzme iz sanduka haljine sve od suha zlata pak se obu e i otide u crkvu. U crkvi joj se svi za ude još ve m a, a carev je sin bio namislio da je ne pušta kao i prije, ve da je uva da vidi kuda e. Kad bude ispred svršetka letur ije te ona po e da ide, a carev sin za njom ustopice, i tako ona izm e u naroda provla e i se i bje e i nekako joj spadne papu a s desne noge, i ona ne im aju i kad tra iti je pobjegne bosonoga a carev sin uzme joj papu u. Došavši ona ku i svu e se i haljine ostavi u sanduk pa odmah k vatri kao i prije. Carev sin potom za e s onom papu om njezinom da je tra ipo svem u carstvu ogledaju i svako j evo jci papu u na nogu, ali ko joj duga, ko joj kratka, ko joj uska, ko joj široka, ne

mo e ni jednoj da pristane. I tako idu i od ku e do ku e do e i ku in jezina oca. Ma eha n jezina kad je vi ela da e carev sin do i in njihovo jku ida tra ionu evo jku, ona nju pred ku om sakrije pod korito. Kad carev sin do e s papu om izapita im aju li kaku evo jku u ku i, ona m u ka e da im aju i izvede m u svoju k er. Kad joj papu u on ogleda na nogu, ali joj papu a ne mo e ni na prste da se navu e; onda carev sin zapita im aju li u ku i jo š kaku evo jku, a ona m u ka e da nem aju više nikake. U tom pijevac sko i na korito pak zapjeva: "K ukurijeku, evo je pod koritom ." Ma eha povi e: „Iš, orao te odnio!" Carev sin uvši to, potr i br e bolje ka koritu te ga digne, kad tamo, a to pod njim ona ista evo jka što je bila u crkvi i u onijem istijem haljinam a u kojijem je tre i put bila, sam o bez papu e na desnoj nozi. Kad je carev sin ugleda, on se gotovo obeznani od radosti, pa joj br e bolje papu u nazuje na desnu nogu, i vide i da joj je ne samo taman na nogu nego da je upravo ionaka kao iona što joj je na lijevoj nozi, odvede je svom e dvoru i o eni se njom e.

33

Z la m a eha .

B io nekakav oek vrlo bogat i im ao zlu i preopaku enu s kojom se drugi put vjen ao, a im ao je od prve ene sam o jednu š er blagu kao andio, dobru kao kruh, da joju onom e m jestu nije druge bilo, a pri tom bijaše i lijepa kao vila od gore, visoka kao jela, a tanka kao šibika, a rum ena kao jabuka i u licu bijela kao gorski lijer. Ali vrag koji vazda o zlu nastoji, potakne ovu m a eh u da nije mogla svoju pastorku koliko krv na o im a vi eti, i m nogo bi je puta š ela ubiti ili e obestrviti da je od svoga m u a sm jela. Jednom do e zapovijest od cara da svaki ko pušku nosi ide na vojsku, te po e i ovi oek, i kad je htio krenuti dozove svoju enu i zakune je svakijem kletvam a da m u uva š er da joj se ne bi što dogodilo dok len se on s

vojske vrati; i ona mu se kuca zakune i obećava da će je ljubiti i uvati kao svoje dva oka u glavi. Kad mu njezin otac, ona ti bogme u ta isti čas dozove slugu i naredi im da sju tra zorom odvedu ovu sirotu evojkicu kao u prošetnju u jednu obli nju goru, i kad je u goru uvedu, da je zavedu stramputicama i zbande od puta neka je ubiju i njezine dvije ruke osje ene do iza šaka i srce da joj donesu, a ako ovo ne donesu, re e im i zaprijeti da e ona to od njih mjesto pastorke uraditi. Ujutro u prosvitanje ustanu slugu i priprave se na put, i otidu te probude evojkicu kazuju i joj da im je gospo a njezina ma eha naredila da je vode u prošetnju, na koje je ona siro ta ne znaju i šta joj se pripravlja dobrovoljno pristane i šnjim a se uputi. Kad do u u nekaku gustu šumu zavedu je kako im je ona bezdušnica naredila, sve u je za jedno drvo i ho ahu je ubiti, ali je stade piska i vide i da je prevarena po ne moliti, plakati i zaklinjati da je ne ubiju, ali kad joj oni kazaše kako im je zapovjedila gospo a i da druk ije ne smiju vako da obadva glavom plate, onda im ona opet re e: "A h nem ojte m e ubiti, a proste vam m oje ruke, evo ih posijecite, a i srce bih vam svoje dala kad bih znala da bih bez njega mogla ivjeti." Ra ali se slugama te joj sam o ruke osjekoše a za srce dogovoriše se da odgovore gospo i da su ga putem izgubili, i tako se natrag vrata a nju nesretnjicu onako ostave samu u pustinji bez ruka i bez i esove pom o i. Kad dom a do u, jave gospo i kao što su se dogovorili i ona ih obdari. A li Bog kao Bog – hvala njemu i slava! – u oni asu koji su njojzi ruke osje ene, u ini te ocu njezinu do e u snu nekakav oek i re e mu: "V rati se dom a ovaj as, jer je tvoja š erivot izgubila po zapovijesti tvoje bezbo ne ene, nego tra i u vojsci crna konja bez biljega, bijelu bedeviju bez biljega, ata vrana prijed nejahana i drebnu kobilu, i od svakoga uzmi po tri dlake repne, izgori na oganj, pa onijem prahom pospi rane svojoj š eri, te e odmah biti kao što je prijed bila." Kad se probudi nesretnji otac, vas zabunjen na e sve kako je snio i tr i trkom dom a. Kad dom a upita enu za š er, ona mu odgovori da je neg e odbjegla i da

ne zna e je, no on sko i na nju i na sluge govore i ako m u ne ka u e m u je š er da e ih sve sabljom iskom adati. ena aša te aša, a sluge bogm e prepanu se i sve jedno po jedno ka u što je i kako je bilo, te on zapu i pred sobom dvije svoje sluge s golom sabljom u ruci, a oni pred njim kazuju i m u put do u u onu goru, kad li na u evojk u više m rtvu nego i vu, nešto od m uke bez ruka, nešto od gladi i sam otin je a nešto od straha. Pošto je otac vi e zaplaka se pa pade nad njom , i vide i je bez ruka posu je onijem prahom od repova konjskih, te ona o i vlje u oni as i druge joj ruke iznikoše – ne od mesa, nego od suhoga zlata. Tada on svoju zlatn ruku š er odvede dom a, a enu prive e konj m a za repove i naredi svojijem slugam a te je tako odvuku do onoga m jesta e su m u š eri ruke osjek li i on e je konji raskinu, te pasju dušu ispusti.

34

M a eha i pastorka .

B ila jedna devojka koja je im ala m a iju, pa m a ija na nju m rzila da je o im a ne vidi za to što je ona bila lepša od m a ijjine k eri koju je dovela. Pored m a ije om rzne na nju i njezin otac i stane je psovati i biti sam o da bi eni ugodio. Jedan put rekne njem u ena: "H ajde, ove e, da m i ovu tvoju devojku pošljem o u svetneka sebi sre u tra i." A on joj odgovori: "A kuda je znam o, eno, poslati? kud je devojka sam a pristala?" O na m u re e: "T i, ove e, ako ne eš to u initi, ja ne u s tobom iveti, nego ti nju su tra od m ah vodi od ku e, pa je zavedi gde u šum u, odakle sam a ne e znati ku i do i, a ti se ukradi od nje pa be i ku i." O n siromah pristane na to i rekne joj. "Barem sprem i joj što na put, da ne um re prvi dan u šum i od gladi." M a ija joj um esi poga u, pa su tradan kako svane, zavede je otac daleko u šum u, pa se ukrade od nje i vrati se ku i. O na sirota ostavši sam a tum arala je itav dan po šum i, ali iz nje nikako nije m ogl a izi i. U tom e prispe i

m rak i ona se popne na jedno drvo da preno i, da je na zem lji ne bi izelo kako zverinje. I celu no su kurjaci po zem lji ispod nje urlikali da je sirota od straha jedva iva ostala. Kad u ju tru svane, ona si e s drveta i po e opet po šum i ne bi li kako iz nje izišla, ali šum a sve guš a a kraja nikako. Kad se priku i opet ve e, i ona stane tra iti zgodno drvo za no ište, dok u jedan put opazi gde se nešto kroz pom r inu u šum i belasa. O na pom isli ne e li to sre om biti kakva ku a, pa po e onam o. I zaista na e ku u lepu i veliku; vrata su bila otvorena, ona u e unutra, kad tam o, sobe ne m o e lepše biti, i na astalu u jednoj sobi sve a gori. O na pom isli da je to ku a kakvih pustaija, ali se nije strašila m isle i u sebi: "Pustaija se boje sam o bogati, ljudi, a ja ih se nem am za što bojati; kaza u im da u ih svašta slušati i raditi za onu koru hleba što e m i dati." Pa izvadivši svoju poga u iz torbe prekrsti se i stane jesti. Tek po ne jesti, al eto ti jednoga petla, koji stane skakati za poga om , a ona m u stane po malo m rviti. Ne postaja m alo do e i jedna m ala vaš ica, stane se oko nje um iljavati, a ona joj od lom i par ence poga e pa je uzme na krilo, po ne je m ilovati, i hraniti iz ruke. Za tim do e i m a ka, ona i m a ki od lom i poga e pa joj da. Na jedan put u je velik i bat i m um lanje, sva pro trne kad vidi lava gde u sobu u e, ali lav od m ah stade m ahati repom , i oko nje se um iljavati; ona se m alo oslobodi, pa pru i i njem u poga e, i lav uzme, pa joj stane ruku lizati i ona se sa svim oslobodi pa po ne lava m ilovati i hraniti poga om , dok u jedan put u je zveku od oru ja, i htede od straha pasti, dok eto ti u sobu u e nekako stvorenje u m edve ojko i; petao, vaška, m a ka i lav otr e od m ah predanj, i stanu se oko njega um iljavati i ci ati od radosti. O na sirota ni pom islila nije da je to ovek, nego je m islila da je B og zna kaka zverka i ekala je sam o kad e je spopasti i rastrgnuti. A l to strašno stvorenje skide sa lica m edve u ko u, i zbacim edve inu sa sebe, i sinu sva soba od njegov ih zlatnih haljina. D evojka iza velikoga straha isto se obeznani kad vidi u gosposkim haljinama prekrasnoga m ladi a. A li on pristupi k njojzi, i re e joj: "N e boj se,

draga dušo, ništa; ja nisam nikakav r av ovek, ja sam carski sin, pa kad ho u da lovim, do em ovam o, a ovu medve inu nosim da m e ko ne bi poznao, niti i ko zna da sam ja ovek, do ti sad, nego ko m e god vidi, m isli da sam kaka avet i be i od m ene; i u ovu ku u ne sm e niko da u e, ni blizu nje pro e, jer vide i znadu da ja ovde stojim, a ti jedna nisi se plašila ovam o do i, valjda si znala da ja avet nisam?" Ona mu stane pripovedati da ona o njemu i njegovoj ku i ništa nije znala, ve da je m a ija oterala, i sve redom iska e kako je bilo. Kad on sve uje, ra ali m u se zdravo, pa joj re e: "M a ija je na tebe m rzila, a B og te m iluje; ja ho u da te uz m em ; ho eš li po i za m ene?" "H o u" rekne ona. Sutradan on je odvede svom e ocu u dvor, i tam o se ven aju. Posle nekoga vrem ena izm oli se ona da ide da vidi svoga oca, m u je pusti, i ona se obu e sva u zlato, pa do e k ocu. O tac joj nije bio kod ku e, ve m a ija koja kad je vidi, uplaši se da nije pastorka došla da joj se osveti, i potr i pred nju govore i: "V idiš, ja sam te na tu sre u uputila." Pastorka je zagrl i poljubi se s njome i s njenom k erju. Zdravo joj ao bude što oca nije našla kod ku e, ali polaze i dade im a iji dosta novaca. M a ija za njom prete i pesnicom rekne: " ekaj nesre o! ne eš ti sam a tako i i, od m ah sutra i m oja e k i." Kad u ve e do e joj m u, a ona po ne m u govoriti: "Z naš šta je, ove e! ja velim neka ide i ova m oja devojka u svet da tra i sre u, vidiš, onu sm o poslali, pa se ne vra a, m o e biti da do sad zlato na njoj trepti." ovek uzdahne pa pristane i na to. Sutradan ona spremi svojoj k eri kola a i pe enja pa je opravi sa ocem u šum u. O tac je zavede kao i onu prvu, pa ode ku i. O na kad vidi da oca nem a, po ne tra iti put ku i, pa nai e na onu ku u u šum i od m ah; u e unutra, kad vidi da nigde nikog nem a u celoj ku i, zaklju a vrata, govore i: "Sam B og da do e ne u m u otvoriti." Izvadi iz torbe pe enje i kola e pa m etne na astal i po ne ve erati, a le to ti petla, vaške i m a ke, stanu se oko nje um iljavati da bi im što dala, a ona kao besna: "D o avola! nem am ni ja koliko m i treba, a da dam vama." Pa ih po ne tu i, a vaška stane dre ati, a kad lav dreku uje

doleti, pa šepa devojku, i svu rastrgne. Su tradan do e carski sin sa enom u lov, ona odmah pozna svoju sestru po haljini, pokupi svu par ad od nje te odnese ma iji, i na e svoga oca kod ku e, on se vrlo obraduje kad vidi svoju k er za carskim sinom udatu. A kad uje šta je sa eninom k erju bilo, ao m u bude, "ali joj je" re e "m ati to zaslu ila kod B oga, jer je na tebe badava m rzila. A eno je" veli "na bunaru, idem da joj ka em ." Kad ena uje šta je od njene k eri, ona po ne oveku govoriti: "Ja ove e ne mogu tvoje k erio im a gledati, ve hajde da m injih oboje ubijem o, ako ne eš, ja u sad sko iti u bunar." "Pa sko i!" odgovori ovek "ja svoga deteta ubiti ne mogu." "Dobro kad ne eš, i ja je gledati ne mogu." Pa sko i u bunar.

35

O pet m a eha i pastorka.

B io ovek udov i im ao jedno m uško i jedno ensko dete, pa se o enina novo i druga m u ena dovede pastorku. O va ena sve je volela svom e detetu, a na ono dvoje pastor adim rzila i svako jako ih m u ila. Najposle re e m u u: " uješ, ove e; ja ove troje dece više ne mogu gledati, nego ih vodi iz ku e, ili ne em o nina dvoje zajedno hleba jesti." ovek je stane bla iti: "Ta nem o j eno, za B oga! kuda znam s njim a?" "M akar kuda," odgovori ena, "odvedi ih u planinu, pa ih ostavi u planini, što im drago." Najposle navrati m u a te joj re e da e sutra odvesti decu u planinu i onam o ih ostaviti. A to sve slušala njegova k i, pa pla u i ka e bratu svom e, koji je bio m la i od nje: "m oj brate! naš otac ho e sutra da nas odvede u planinu, pa da nas onam o ostavi. N ego znaš šta em o raditi? D a napunim o d epove pepela, pa putem za sobom pomalo da prosipamo, kad u mene nestane, onda ti, pa em o posle iz planine po pepelu m o i do i ku i. Kad bude u ju tru oni se sirote ukradu, te napune

d epove pepela, i kad ih otac zovne da idu s njim , oni po u . Idu i tako zadugo deca su prosipala za sobom pomalo pepela. Kad ih otac dovede usred šum e, re e im : "Sedite ovde malo, sad e tata do i." D eca sednu, i on se tako ukrade od njih i otide ku i, a deca ekaju i onde oca ogladne, i kad bude pred no , ona se po pepelu vrate natrag ku i; ali kad do u tam o, ne sm ednu odm ah u i unutra, nego se pod strehom sakriju kraj pend era da uju šta se u ku i radi i govori. U to vrem e ovek i ena bili su za ve erom , pa pošto ve eraju, rekne ena: "D a je ovde sad ono naše dvoje dece, dali bism o im ovo malo korica, te bi i oni mogli ve erati." A deca onda kroz pend er: "Evo nas m ajko!" pa utr e unutra. Kad ih zapitaju kako su došli, m uškarac ka e upravo da su došli po pepelu. Kad deca po tom ve eraju i legnu spavati, ena opet navali na oveka da ih su tradan odm ah vodi opet, a ona e pepeo sakriti. D eca to uju opet, pa kad uju tru rano ustanu, ne našavši pepela nakupe m ekinja u d epove, pa kad ih otac opet povede u planinu, oni stanu pomalo prosipati m ekinje. Kad ih otac odvede daleko u šum u, on im nalo i vatru, pa uzevši tikvu po e kao na vodu rekavši deci da sede kod vatre, a on e sad do i, i tako se od njih ukrade i otide ku i, a deca ostanu sam a u planini. D eca su dugo sedila kod vatre i ekala oca, a kad vide da njega nema, a no se priku i, ona po u po m ekinjam a ku i, kad tamo, a to nekake zverke naišle te m ekinje sve pojele. D eca kad to vide, briznu plakati pa se vrate k vatri. U tom udare onuda nekaki i vuti, pa kad opaze vatru, do u k deci pa ih zapitaju šta rade ovde, i im aju li još koga onde, a pošto im deca pripovede sve šta je i kako je, reku im i vuti da idu s njim a i da e im u njih dobro biti. D eca pristanu na to i po u s i vutim a, i i vuti ih odvedu svojoj ku i. O nikod ku e nisu nikoga im ali do sam o jednu m ater, pa kad do u ku i, m uško dete zatvore da se goji a devojk u ostave da im m ater sluša. Kad se dete dobro uhrani i ugoji, i vuti polaze i na posao nekakav zapovede m ater i da ga ispe e pa kad do u dove e s posla da ga pojedu. D evoj ica je za ono vrem e što je kod i vuta provela, bila uved bala nešto

ivutski, te je razumela što su ivuti materi kazali za njenoga brata, pa otiđe i ka e bratu: "Brate, danas ivuti odoše nekuda i zapovediše materi da te ispe e; nego m ida gledam o da babu turim o u pe ." Kad bude posle podne, u ari baba pe i izvede dete da ga u nju turi, pa m u re e da sedne na lopatu. Onda devoj ica re e babi: "M ajko! on je još m lad i nejak, pa ne zna kako to treba, nego sedi ti najpre da on vidi." B aba to u ini i sedne, a on i za lopatu te s njom u pe i baba se ispe e. Onda deca be i iz ku e, i be e ido u na jednu vodu i na njoj na u most, te br e pre u na onu stranu ido u u šum u. Kad ivuti u ve e do u gladni ku i, viknu m ater da im donese jesti, ali u ku i nigde nikoga, nego osete m iris od pe enja, kad izvuku pe enje iz pe i, poznadu svoju m ater pa br e bolje za de com u poteru. Kad do u na onu vodu, a to udarila plaha kiša i m ost odnela, i on i ne m ogavši pre i preko vode, vrate se natrag. Deca tum araju i ko jekuda po planini najposle do u na jedan izvor, i kod onoga izvora na u jednu enu, i nazovu joj pomozi Bog! pa se napiju vode i sednu da se odm ore. Onda re e ena devoj ici: " erko! da ti legnem glavom na krilo da m e m alo poišteš." A ona joj odgovori: "D rage volje, m ajko." I tako ena legne devojci glavom na krilo, pa je onda zapita od kuda su njih dvoje. Devoj e joj pla u i pripovedi sve šta je i kako je, pa joj najposle re e: "M ajko! kako ti m iriše glava!" Onda ena ustane s njezina krila, pogledi alosnu i pla nu devoj icu, pa joj re e: "K ud god hodila, sretna bila, kad plakala, biser ti išao iz o iju m esto suza, i kad govorila, ru a ti zlatna iz usta izlazila!" Posle toga ena poka e deci kuda e iza i na put, i deca otidu a ena ostane kod izvora. Deca izišavši na put otidu ku i. Devoj ica kako opazi m a iju i oca, brizne plakati, a m a ija kako vidi da joj m esto suza biser iz o iju ide, raširi ruke, pa je stane grliti i ljubiti: "Blago meni kad si mi došla! A gde si m i tako bila?" Devoj ica kad stane pripovedati, a iz usta sve zlatna ru a. Onda se m a ija još ve m a za udi, pa je zapita: "G de si taku blagodet na sebe dobila?" Devoj ica joj ka e kako su u planini tu i tu našli

enu na izvoru pa je ena blagoslovila. Onda ma ija zapita: "A jeli ta ena još tam o? da i ja svoju erk njoj pošljem da dobije tu blagodet." Devojica joj odgovori da je iza njih onde ostala. I tako ma ija stane govoriti svojoj k eri da ide onamo, a ona se zatezala i suprotila, ele najposle mati je kojekako nam oli i ona otide i na e onu enu na izvoru. Kad do e na izvor, mesto da joj nazove pom ozi Bog, ne re e joj ništa, nego u sebi promrmlja "Eto one enturine, ubio je Bog!" Pa se napije vode i sedne kod izvora kao što su joj kazali. ena odmah pristupi k njoj pa joj re e: "Da ti legnem glavom na krilo da me malo poišteš." A ona joj odgovori: "H o u da, Bog zna kakva ti je glavurina", i stane plakati: "N e bih ja ni došla ovamo, da me nije moja materšina oterala." Onda je ena pogledi, pa joj re e: "Tam o njoj krvave suze iz o iju letele kad plakala, a kad govorila, tamo ona prskala i balila te te ne mog li ljudi slušati." Posle toga devojka se vrati ku i m aji svojoj, a m aja je jedva do eka i raširi ruke pred nju, a kad ona progovori, stane prskati i baliti, da se mati upropasti šta joj je. Devojka onda okrene plakati: "T i si m i kriva," a suze krvave polete joj niz obraze. – Za onu se sirotu devojku posle pro uje do cara, te car pošlje po nju i uzme je za svoga sina, a ona uzme i svoga brata k sebi, te su tako sretno iveli. A ona druga devojka sa svojom materom i o uhom ostane onako.

36

Kako su rad ile onako su i prošle.

B ila jedna devojka pa im ala m a iju, i m a ija im ala k er što je dovela, pa m rzila na pastorku, tukla je i grd ila od kud je god išla, patila je gla u i go lo tinjom da bi je sam o kakogod sa sveta nestalo; al što je ona nju gore dr ala, to je ona sve zdravija i lepša bivala. Kad m a ija vidi da joj ovako dosaditi ne m o e, o tera je od ku e kad joj je otac nekud na put bio otišao. O na išla ne znaju i ni sam a kuda,

najposle zai e u šum i, pa tum arala tam o am o tra e i kud e da iza e, dok smotri na daleko vatru gde se svetli pa onda hajd k onoj strani od kud je vatra svetlila. Kad tamo a to m ala kolebica, nepo iš ena i u njoj vatra raštrkana i ve se zgorela. O na lepo uzme metlu pa po isti kolebu, vatru skloni, i još drva donese te bolju nalo i pa sedne da eka ko e do i. Kad u ve e, Bo e! duva vetrina, krše se drva m isliš sve e iz korena izvaliti. O na se sakrije za kolebu drk u i od strahote, a leto ti ala ide, kako do e u kolebu, stade m irisati la re e: "O vde im a rajska duša; iza i, rajska dušo! ne u ti ništa." D evojka iza e, onda joj ala ka e: "Jesi li ti m oju kolebu po istila i m oju vatru nalo ila?" A ona odgovori: "Jesam ." "D obro," ka e ala, "sad m e m alo po išti." D evojka sedne, ala joj m etne glavu na krilo i po ne da je po ište, kad tam o, ali glava puna crvi, pa smrdi kao buba. "Smrdi li moja glava? devojko!" zapita je ala; a ona odgovori: "N e sm rdi, m ajko! ve m iriše kao sm ilj." Su tradan rano polaze i ala devojci zapovedi da nahran i njenu ivinu i da skuva ve eru. D evojka stane m am iti ivinu, kad al Bo e! skupiše se eje, sovu ljage, vrane, kurjaci, lisice, jazavci, tvorovi, što je god u Boga ivo tinje, sve se skupi na hranu; devojka ih lepo nahrani, i sve se razi e. Kad u ve e opet do e ala, zapita je jeli nahranila njenu ivinu. "Jesam " ka e. Pošto je tako stajala neko vrem e kod ale, rekne joj ala: "A ko ho eš, idi ku i; za to što si m e lepo slu ila uzmi od onih sanduka koji ho eš, pa ponesi ku i." D evojka uzme najlakši sanduk, a ala je zapita za što uzim a najlakši. "Znam " veli "da u njem u najm anje im a; a ja za ovo neko liko dana nisam više ni zaslu ila." I tako otide, kad do e ku i sa sandukom i otvori ga, a to u njem u sve sam i dukati! Kad m a ija to vidi ona odm ah otera i svoju k er da donese sanduk dukata. N jena k i nai e na onu istu kolebu; al niti je htela vatre staknuti, ni sprem iti. Kad u ve e do e ala onako isto s vetrom , zapita je: "R ajska dušo! što nisi m oju vatru stakla i m oju kolebu po istila?" A ona joj odgovori: "N isam nikod svoje ku e istila." "D obro, dobro," ka e ala, "a ti m e m alo po išti." Tek devojka zaviri u glavu,

stane pljuvati: "Pi! udna sm rada! ja te bogme ne mogu poiskati." "Dobro, dobro!" opetka e ala. – Sutradan ala opet ode a njoj zapovedi da ivinu nahrani, kad devojka vidi kakva je ivina, uzme batinu, pa kom nogu, kom glavu, kom krilo odbije, i tako sve rastera. Kad uve e do e ala, zapita je jeli ivina nahranjena. – "Jeste da! kakva ti je ono avolska ivina? Kakva je onako sam je i nahrani, batinom." "Dobro, dobro," ka e joj ala. Kad bude ujutru, ka e joj da ide ku i: "Dosta si me" veli "sluila; eto uzmi koji ho eš od tih sanduka pa nosi ku i." Devojka izbira najte i, pa odnese. Kad ga donese ku i, bre iona ima ija otvore ga da vide silno blago u onako teškom sanduku. Kad se nadvire nad sanduk, a dve guje isko e iz njega pa jedna matera jedna kerza o i, te im ispiju o i. Kako su pravo radile onako su i prošle.

37

Z la žena.

Putovao nekud oek sa enom, pa udare preko livade skoro pokošene, onda oek re e: "Ala eno! lijepo ti je ova livada pokošena!" A ena: "Zar ti je napalo na o i, te ne vidiš da to nije košeno, nego stri eno!" A oek opet: „Bog s tobom, eno! Kako e se livada stri i? to je košeno, eto vidiš otkosa." – I tako oek dokazuju i da je košeno, a ena da je stri eno, svade se, i oek udari enu, pa joj stane vikati da u uti; a ena pristane pored puta uz oeka, pa mu unese dva prsta pod o i, i njim a strigu i kao no icama, stane vikati: "Stri eno! stri eno! stri eno!" Idu i ona tako pored puta, a ne gledaju i preda se nego oeku u o i i u svoje strickanje, nagazi na nekakvu jamu, koja je od ozgo bila pokrivena otkosima, i u nju upadne. Kad vidi oek e se ona strovali i zamkne u jamu, a on re e: "A! tako tebi valja!" Pa otide svojim putem i ne nadviruju i se nad jamu. Poslije nekoliko dana rali se oeku pa stane u sebi govoriti: "Hajde da je izvadim, ako

još bude živa! Kaka je taka je; a mo e biti da e se u napredak što i popraviti;" pa uzme u e iotide nad jam u, pa pusti u e u jam u i stane vikati da se uhvati za u e, da je izvu e na polje. Kad ve opazi da je u e zateglo, a on onda povuci! Kad ve u e prikupi blizu kraja, ali im a šta vi eti: m jesto ene, uhvatio se za njega avo, s jedne strane bijel kao ovca, a s druge crn kao što i jest. oek se uplaši, pa po e da upusti u e, a avo povi e: "D r i, da si mi po Bogu brat! izvuci me na polje, pa me ubij ako mi ne eš ivota pokloniti; sam o m e izbavi odavde." oek prim i za Boga, i izvu e avola na polje. avo odmah zapita oeka kakva ga je tu sre a donijela da ga izbavi, i šta je tra io u toj jam i; a kad m u oek ka e da m u je tu prije nekoliko dana upala ena, i da je došao sad da je izvadi, onda avo povi e: "Š ta pobratim e, ako Boga znaš! Pa to tvoja ena! i ti m ogao s njom ivljjeti! I opet došao da je izvadiš! Ta ja sam u tu jam u upao prije toliko vremen a, pa m i je iz najprije istina bilo teško, a poslije sam se bio kojekako navikao; ali kako ta prokleta ena do e k m eni, malo za ova nekoliko davana ne crkoh od njezina zla: sa erala m e bila u kraj, pa vid iš kako m i je ova strana što je bila od nje, osije ela, sve od njezina zla! – Pro i je se, ako Boga znaš! O stavi je tu e je; a evo ja u tebe u initi estita, što si m e od nje izbavio" pa i š upa iz zem lje jednu travku, i pru i je oeku: "na ti ovu travu, te je ostavi; a ja idem , pa u u i u k er toga i toga cara; iz svega e carstva do i ljekari i popovi i kalu eri da je lije e i da m ene eraju, ali ja ne u izi i dokle go tine do eš; a ti se na ini ljekar, pa i ti do i da je lije iš i sam o je okadi ovom travom , a ja u odmah izi i, po tom e tebi car dati svoju k er, i uze e te da caruješ s njim e." oek uzme travu, te ostavi u torbu, pa se oprosti s pobratimom i rastanu se. Poslije nekoliko dana pukne glas da je bolesna careva k i: ušao avo u nju. Skupe se iz cijeloga carstva ljekari i popovi i kalu eri, ali zaludu, ne m o e niko ništa da u ini. Onda oek uzme torbu s travom , te objesio vratu, i uzme štap u šake, pa zapali pješice u carsku stolicu, i upravo u careve dvore. Kad se priku i sobama e boluje careva k i,

vidi e lete ljekari i ljekarice; popovi, kalu eri i vladike
ate m o litve, sv ještavaju m asla, dr edenija, izovu avola
da izi e, a avo jednako vi e iz evojk e i ruga im se, po e
ion tam o sa svojom torbom , ali ga ne puštaju unu tra;
onda on otide u ku u upravo carici, pa joj ka e da je ion
ljekar, i da im a travu kojom je on do sad iš erao nekoliko
avola. Carica, kao svaka m ati, sko i br e bolje i odvede
ga evojci u sobu. Kako ga avo opazi, on m u progovori:
"Tu si pobratime?" – "Tu sam." – "E dobro! a ti ini svoje,
pa u ja izi i; ali ti više da ne ideš za m nom e se ja
oglasim , jer ne e dobro biti" (ovo su oni tako govorili da
niko drug i nije m ogao u ti ni razum jeti osim njih dvojice).
oek izvadi svoju travu iz torbe, te okadi evojk u, a avo
izi e, i evojk a ostane zdrava kao od m ajke ro ena. Svi
ostali ljekari kao posram ljeni razi u se kud koji, a ovoga
zagrle car i carica kao svoga sina, pa ga uvedu u riznicu,
te ga preobuku i dadu za njega svoju jedinu k er, i pokloni
mu car pola carstva svoga. Poslije nekoga vremena otide
onaj isti avo te u e u k er drugoga ve ega cara, koji je
bio kom šija s ovijem . U dare svud po carstvu tra iti joj
lijeka, a kad ne na u, onda razberu kako je i ovoga cara
k i bila tako bolesna, pa je izlije io nekakav ljekar, koji je
sad njegov zet. Tada onaj car napiše knjigu tvom e
kom šiji, i m oli ga da m u pošlje onoga ljekara što m u je
k er izlije io, da izlije i i njegovu k er od onake bolesti,
pa e m u dati što go ište. Kad to car ka e svom e zetu, a
zet se opom ene što mu je najposlije kazao pobratim na
rastanku, pa ne smije da ide, nego se stane odgovarati da
je on ve pobacio lije enje, i da više ne zna lije iti. Kad to
odgovore onom e caru, a on pošlje drugu knjigu, i ka e da
e dignu ti vojsku i zam etnu ti krajinu ako m u car ne pošlje
svoga ljekara. Kad ovom caru do e takov i glas, on ka e
svom zetu da druk ije biti ne m o e, nego da treba i i. Kad
se carev zet vidi na nevolji, sprem i se i otide. Kad do e
carevojk eri, a avo se za udi, pa povi e: "A ! pobratim e,
šta eš ti ov e? N ijesam li ja tebi kazao, da ti više ne ideš
za m nom?" – "E! moj pobratime!" progovori carev zet,
"ne idem ja da tebe eram iz careve k eri, ve te tra im da

te pitam šta em o sad? izišla moja ena iz jame, pa što tra im ene, kojekako; ali tebe! što mi je nijesi dao izvaditi iz jame." – "Šta naopako! izišla tvoja ena!" povi e avo, pa sko i iz careve k eri, i ute e ak u sinje more, i više se nikad ne vrati me u ljude

38

Divljan

Pop i ak hodili kroz jednu veliku planinu, pa ih on e uhvatio .V ide ionida ve ne mogu taj dan prispjeti kuda su bili naumili, stanu gledati tamo amo kroz planinu e bi preno ili, i ugledaju oganj daleko u jednoj pe in i. Prim aknu se oni blizu i nazovu: "D obar ve e, im a li to tamo?" K ad li šta vide? ni ljudi ni nikoga drugog, do jednog divljeg oeka s jednim okom navrh glave. Zapitaju ga: "H o eš li nas pustiti u ku u?" O n im odgovori da ho e. A li na vrata od pe ine bijaše privaljena velika plo a, koju sto ljidine bi moglo pom a i. Divljan ustane, digne plo u, pusti ih unutra, pa opet plo u na vrata privali; po takne im veliki oganj i sjednu grijati se. Pošto se malo razgriju, po ne ih divljan pipati iza vrata, da vidi koji je pretlji da ga zakolje i ispe e, i napiplje popa pretljega, spopane ga i ubije, navrti na ra anj im etne kraj ognja da se pe e. K ad ak to vidi, dosjeti se i svom e jadu, ali ute i iz pe ine nije mogao nikako. Pošto se pop ispe e, zove divljan aka da snjim jede, a ak jadn i ne š ene, ve mu odgovori da nije gladan. "A ho eš" re e divljan "i na sram otu, ako ne eš pa lijepo." ak šta e? ve sjedne s njim , divljan prokleti jede, a ak m e e u usta pa opet baca u kraj. "Je i" stane vikati divljan, "jer u i tebe sju tra ovako." Pošto se divljan najede, legne kraj ognja, a ak po ne eljati jedan mali šiljak. U pita ga divljan: "Šta eljaš ta šiljak?" ak m u odgovori da se kod ovaca sjede i besposlen nau io vazda tako eljati. pa da ga je i sad ta volja dopala. Divljan zatvori oko i zaspi, a ak jadn i

vide i da se injem u sutra no i pod grlo spravlja, dom isli se te oni šiljak zavrti divljanu u oko i oslijepi ga. Divljan slijep sko i kao mahniti aku re e: "Neka, da je Bogu hvala! izvadi ti mene ovo jedno oko, kad ne umjeh ja tebe obadva, ali mi ute ine eš." Kad ujutru svane, napiplje divljan vrata od pe ine i vide i da su zatvorena po ne po pe inibrbati tamo amo da aka uhvati, ali ga ne mogne na inikako, jer je imao u pe inimnogo stoke, te se ak dom isli i oguli jednog ovna, pa se obu e u onu koju i izmiješa me u ovce. Divljan ve vidida mu od mnoge stoke ne mo eništa, pa po e na vrata od pe ine, otvori jedan kraj od vrata i po ne stoku vabiti da jedno po jedno izbaca. ak u onoj koju ovnujskoj stane se primicati s ovicama ne bi li i njega izbacio, i tako malo po malo primiu i se do e do njega, divljan ga uhvati i izbaci me u ostalijem ovnovim a. Kad se ak dohvati poljane, i vidi svu stoku pred sobom, vikne divljana: "Netra ime" re e, "ja sam ve na polju." Divljan kad vidida mu je utekao, dom isli se što e, otvori vrata sa svijem, i prui mu jedan štap govore i: "Kad si mive utekao, na ti ovi štap da eraš stoku, jer ti bez njega ne enijedna krenuti." ak nesretni prevari se, i po e da uzme štap; ali kako ga se prihvati, prijenu mu jedan prst pri njemu; vi evši da je poginuo stane skakati oko divljana tamo amo da ga ne dohvati, u to padne mu na um britvica koju je pri sebi imao, izvadi je i osije e oni prst što mu pri štapu prijenuo bio i ute e. Onda se po ne divljanu rugati i smijati eraju i pred sobom stoku. Divljan onako slijep pristane za njim, te tako do u do jedne velike vode i ak vidida e ga ve mo i u vodu utopiti, pa po ne zvi eti oko njega rugaju imu se. Divljan primiu i se malo po malo da bi ga uhvatio primakne se uprav nad vodu, a ak mu onda pritr i iza le a i tisne ga u vodu te se divljan utopi. Onda ak smirom is Bogom o era stoku i do e zdravo ku i, ali bez popa.

U cara Trojana kozje uši.

Bio jedan car koji se zvao Trojan. U toga cara bile su uši kozje, pa je redom zvao berbere da ga briju; ali kako je koji išao nije se natrag vraćao, jer kako bi ga koji obrijao, car Trojan bi ga zapitao šta je video na njemu, a berberin bi odgovorio da je video kozje uši; onda bi ga car Trojan odmah posekao. Tako dođe red na jednog berberina, ali se ovaj uini bolestan pa pošlje svoga momka. Kad ovaj iziđe pred cara, zapita ga car, što nije majstor došao, a on odgovori daje bolestan. Onda car Trojan sedne te ga momak obrije. Momak brijući cara opazi da su u njega kozje uši, ali kad ga Trojan zapita šta je u njega video, on odgovori da nije video ništa. Onda mu car da dvanaest dukata i reče mu da od sad uvek dolazi on da ga brije. Kad momak otiđe kući, zapita ga majstor kako je u cara, a on mu odgovori da je dobro i da mu je car kazao da ga svagda on brije i pokaže mu dvanaest dukata što je od cara dobio, ali mu ne kaže da je u cara video kozje uši. O doba ovaj je momak jednako išao i Trojana brijač, i za svako brijanje dobijao po dvanaest dukata, i nije nikome kazivao da car ima kozje uši. Ali ga najposle stane mučiti i gristi gde ne sme nikome da kaže, te se po ne gubiti i venuti. Majstor to opazi pa ga stane pitati šta mu je, a on mu namnog zapitkivanje najposle odgovori da ima nešto na srcu, ali ne sme nikome kazati, "a da mi je" veli "dakome god kašemo, odmah bi mi odlahnulo." Onda mu majstor reče: "Kaj meni, ja ne u nikome kazati; ako li se bojiš meni kazati, a ti idi duhovniku, pa kaš njemu; ako li ne eš njemu, a ti iziđi u polje iza grada, pa iskopaj jamu te zavuci glavu u nju pa u tri puta zemlju kašta znaš, pa onda opet jamu zatrpaj." Momak izbere ovo treće: otiđe iza grada u polje, pa iskopa jamu, te u nju zavuče glavu i u tri puta rekne: "U cara Trojana kozje uši." Pa onda zagrne zemlju, i tako se smiri i otiđe kući. Kad posle toga prođe neko vreme, ali iz one jame nikla

zova, i tri pruta narasla lepa i prava kao sve a. oban ad kad na u zovu, odseku jedan prut i od njega na ine sviralu, ali kad po nu svitati, svirala izdaje glas: "U cara Trojana kozje uši." To se odmah razglasi po svemu gradu, a najposle i car Trojan sam sobom uje kako deca sviraju: "U cara Trojana kozje uši." uvši to car Trojan odmah dozove onoga berberskoga momka, pa ga zapita: "More šta si ti oglasio narodu za mene?" A on se siromah stane pravdati da nije nikome ništa kazao, ali da je video šta on ima. Onda car istrgne sablju da ga posee, a on se prepadne pa sve po redu iskae, kako se zemlji ispovedao, pa kako je sad na onome mestu "narasla zova, od koje svaka svirala izdaje onaki glas. Onda car sedne s njim na kola i poe na ono mesto da vidi jeli istina, kad tam o, ali još sam o jedan prut na u. Car Trojan zapovedi da se na in i svirala od onoga pruta da vidi kako e svirati. Kad oni na ine sviralu i po nu svirati, a svirka izdaje glas: "U cara Trojana kozje uši." Onda se car Trojan uveri da se na zemlji ništa ne moe sakriti, pa onome berberinu oprostiiivot, i posle dopusti da svakim o e dolaziti da ga brije.

40

Car Dukljan.

Bio je jedan car te se zvao car Dukljan. Jedan dan love i on po dubokijem alugama i gustijem grmenima ugleda jedno jezero te se šumke primakne k njemu da bi što ulovio. Nadnesavši se malo nad jezero ugleda krilata konja i na njemu krilata oeka zlatnijeh kosa dugijeh do pete e iz jezera izlazi. Kad ih car vi e, potaja se i stade virke da gleda e e šta li e ovi oek. Kad tek što na suho izide, side s konja i dohvati nekaku sviralu dugu prevjenu i šarenu kao najve a zmija i poe u nju svirjeti da se od mila Boga ne mogaše slušati, i na ovi glas poe se sve kam enje i drve e šikati. Car se uplašipazapne strijelu na ovoga oeka i lju to ga obrani kroz obadva krila. oek

padne s konja i vrisne od muke i žalosti da se do neba
mogaše uti, izavi e: "Moli Boga, oče, te si ti mene
više pri nego ja tebe." Pošto car više obrani oca,
pritr i k njemu s golom sabljom, a on fuk te u jezero
onako ranjen; onda car uhvati onoga konja, uzjaše ga te s
njim bje idom a. Ali teke što ga bješe uzjahao, iznikoše i
kralju krila, a kralj se prepade te si e s njega i uhvativši ga
za fuzdu povede ga, imalo idu i nestade mu krila te tako
doma do e. Došavši doma ka e sve što se zbilo, i konja
vedu u konjušnicu me u ostale konje. Carev sin uju i
za to jezero krene jedno jutro kridimice od oca, te po
kazivanju očinu nabasa na jezero, ali ne do e šumke nego
sa zapetom strijelom, ali pri e nego do e do jezera upazi
izvan jezera jednu enu sredovije nu e raspletenijeh kosa
pla e i njega gleda, te on na onom em jestu pade u
nesvijest kao mrtav. U koji as on tu zakovnu, u ta as
oni krlati konj po ne u carevoj konjušnici vrištati i
krilima udarati da se od velike uke i treske i sav carev
dvor zatrese. Car sko i da vidi šta mu je, dok konj re e
caru: "Ako eliš sina svoga i va vidjeti, vrime na mjesto
oklen si me doveo." Car se prepone onako na konja gola
uzjaše, kad se konj polja dohvati, prele e kao munja do
jezera. Kad tamo, vidi car sina mrtva prostrta i nad njim
onu enu e pla e i emuo i vadi jednom dlakom iz
glave. Cara stade lelek za sinom a konja vriska za onom
enom, dok zavika konj: "Sada m ijenjajmo sina za sina, a
otac damu je prost." Onda ona ena povratio i carevu
sinu i zadune ga, i kad oivlje, dade ga caru a on njozi
konja.

(Daklem se misli da je konj bio sin one ene, a onaj
ovjek što ga je car ranio njegov otac.)

41

evojka, udovica i puštenica.

Bio oek neo enjen, pa ga jedni nudili evojkom, drugi

udovicom , tre i puštenicom . Sad on nije znao koju e uzeti, jer su po sebi sve tri bile dobre i lijepe; nego otide nekakom starcu da ga pita: ili je bolje uzeti evojk u ili udovicu ili puštenicu; a starac mu ka e: "Sinko! ja ti na to ne um ijem ništa kazati, nego idi Prem udrom e (t. j. Solom unu), on e ti znati kazati šta je bolje: pa do i poslije da mi ka eš šta ti je rekao." Onda oek otide Solom unovu dvoru. Kad do e pred dvor, pitaju ga sluge šta e, a on im ka e da ide Prem udrom e. Onda ga uzme jedan sluga, te ga uvede u dvor, pa pru i ruku na jedno dijete, koje b ješe uzjahalo na štap pa tr e po dvoru: "E no ono je Prem udri." oek se za udi, pa pom isli u sebi: "Šta e ono dijete meni znati kazati! A live kad sam došao dovde, hajde da vidim šta e re i!" Pa se onda uputi k Solom unu; a kad do e k njem u, on stane lijepo sa svojim konjem , pa ga zapita šta e, a oek mu ka e sve redom šta je i kako je. Onda mu Prem udri odgovori: "A ko uzmeš evojk u, ti znaš; ako uzmeš udovicu, ona zna; ako li uzmeš puštenicu, uvaj se m oga konja!" pa se onda okrene, i oeka malo predre krajem štapa preko nogu, i stane opet trkati po dvoru. Onda oek pom isli u sebi: "Baš sam prava budala! ja m ator oek, pa sam došao etetu da m e svjetu je kako u se eniti;" pa se vrati natrag, i otide onom starcu da ga pita kome ga je poslao po svjet! Kad do e starcu, i vi u ina njega i srde i se ka e mu sve kako je prošao s Prem udrijem , onda mu starac re e: "E m oj sinko! nije to Prem udri ništa uzalud rekao: ako uzmeš evojk u, ti znaš, to e re i: ona e dr ati da ti sve znaš bolje od nje, pa e te slušati kakogo ti ho eš; ako uzmeš udovicu, ona zna, to e re i: ona je ve jednom bila ena, pa sad m isli sve da zna, za to ne e te š eti slušati, nego e sve š eti da ti zapov ijeda; ako li uzmeš puštenicu, uvaj se m oga konja (pa tebe š tapom preko nogu), to e re i: uvaj se da te ne o e e onako kao što je prvog m u a o e gla."

Jedna gobela u kao a druga iz kala.

ena Prem udroga Solom una zagleda se u nekaka drugoga cara, i namisli da ostavi prvoga m u a i da bjeiovome drugome; ali nikako nije mogla da se ukrade, jer je je Solom un vrlo uvao; za to se dogovori s ovijem drugijem carem te joj pošalje nešto te popije pa se u inikao m rtva. Kad ona tako umre, Solom un joj osije em ali prstu ruke da vidi jeli zaista umrla, i kad vidi da ena ne osje a ništa nego da je mrtva, onda je zakopa. A onaj car naredi svoje ljude, te je no u iskopaju i donesu njemu u ion joj opet nekako povrativot, i uzevši je za enu stane s njom e ivljeti. Kad Prem udri Solom un dozna šta je bilo od njegove ene, on se digne da je tra i, i povede sa sobom podosta naoru anijeh ljudi, pa kad do e blizu stolice onoga cara što m u je enu uzeo, ostavi ljude u šum i kazavši im kad uju truba da zatrubi, onda da idu na njezin glas njemu u u pomo nose i svaki pred sobom po zelenu šum natu granu, a on otide sam u carev dvor. Kad tam o, a to ena sa slugama sam a u dvoru, a car otišao u lov. Kad ena opazi svojega prvog m u a, ona se poplaši, ali ga opet nekako prevari te ga u jednoj sobi zatvori. Kad car do e iz lova, ena m u ka e da je došao Prem udri Solomun, i da je u toj i u toj sobi zatvoren: "nego" veli "idi sad odmah k njemu u sobu te ga posijeci; ali se nemoj šaliti da i što po neš s njim govoriti, jer ako ga pustiš sam o jednu rije da progovori, prevari e te." Car s golom sabljom u rukama otvori vrata, i po ek Prem udrom e Solom unu da m u osije e glavu. Solom un je mirno i bez straha sjedio na jastuku, pa kad vidi ovoga e ide k njemu sa sabljom, a on se nasmije. Kad car to vidi, nije se mogao uzdr ati da ga ne zapita za što se sm ije, a Solomun mu odgovori da se sm ije e car cara ho e da pogubina enskom uzglavlju. Car ga onda upita: "A da kako?" A Solomun m u odgovori: "Ja sam ve u tvojim rukama; sve im e pa izvedina polje iza grada te m e pogubina vidiku, pa prije nego m e pogubiš, zapovjedi da se tri puta zatrubi u trubu da uje svatko iko ho e da m o e do ida

vidi, pa će po i igora da gleda i car cara gubi." Car to poslušao osobito da vidi da li je istina da i igora po i da gleda i car cara gubi. Pa onda sve i Solomuna i metne ga na jedna prosta kola, pa ga sa svojim momcima i dvoranima povede na polje da pogubi. Kad su tako išli Solomun se kroz kola bio zagledao u prednje to kove, što, se u jedan put nasmije. Car koji je pored njega jahao na konju zapita ga što se smije, a on mu odgovori: "Smijem se gledaju i kako jedna gobela u kao a druga iz kala." Onda car okrenuvši glavu od njega rekne: "Hvala Bogu, ljudi govore Premudri Solomun, a on budala!" Kad u tom do u namjesto i ho i da ga pogube, car zapovjedi te se jedan put zatrubi. Kako uju trubu vojnici Solomunovi, oni se krenu. Kad se drugi put zatrubi, oni se stanu primicati, ali se ljudi nijesu vieli nego samo zelene grane pred njima kao gora. Car se tom i vrlo za udi i uvjeri se da je istina što mu je Solomun kazao, pa zapovjedi te se zatrubi i tre i put; u tom Solomunovi vojnici stignu na ono mjesto te Solomuna otmu, a cara i sve njegove momke i dvorane pohvataju i pobiju.

43

Solomuna proklela mati.

Premudri Solomun jedno u razgovoru re i pred materom svojom da se svaka i ena mo i prevariti. Matiga za to vrlo iskara govore i mu da to nije istina. Poslije toga neg i Solomun materi svojoj nekako doka i da je i ona kao i ostale i ene. Mati se njegova za to vrlo rasrdi pa ga prokune da ne umre dok ne vidi morske dubine i nebeske visine. Pošto Solomun ve i ostari i ve i mu se dosadi i v ljeti na ovom i svijetu, stane se starati kako bi se oprostio materine kletve, da bi mogao umrijeti. Najprije sakuje gvozden kov i eg, veliki kako mo i on u njem u sjediti; na zaklopcu ovoga kov i ega u tvrdi jedan kraj od gvozdenijeh veriga koje su bile tako duga ke kao što je od

prilike mislio da je more duboko. Po tom ušavši u kovčeg zapovjedi eni da ga zaklopi pa da baci u more a ona da dr i drugi kraj od veriga, pa pošto kovčeg padne na dno mora, onda da ga izvu e na brijeg. ena kovčeg zatvori i zaklopi i baci u more; ali dokle je još dr ala kraj od veriga i nije mogla kovčega da izvu e, do e neko te je prevari da su Premudroga s njegovijem kovčegom zajedno ve odavno ribe pro drle i da ga ve nikad na suho izvu ine mo e, ve neka pusti kraj od veriga, pa neka ide ku i. Onda ona verige ispusti, te sve sa prevelikom te om svojom pritisnu Premudroga u kovčegu na dnu mora. Poslije toga avoli na u svetoga Jovana štaku i kapu i ode du, pa se svade ne znaju i kako e to podijeliti, i najposlije reku: "Hajdemo k Premudrome da nas on nam iri." I tako doznajući e je Premudri, o tihu k njem u na dno mora, i dozvajući ga ka u mu za što su došli; a on im iz kovčega odgovori: "Kako u vas ja iz kovčega nam iriti, kad niti vidim vas ni onoga oko ega se svate? Nego me iznesite na brijeg pa u vas onda nam iriti." avoli onda odmah uzmu kovčeg s Premudrijem te iznesu na brijeg. Kad Premudri izi e iz kovčega i uzme u ruke od avola ono oko ega su se posva ali kao da vidi šta je i šta koje vrijedi, on prekrsti štakom, a avoli se odmah razbjegnu kud koji, te njem u oстане sve. Tako je Premudri vi eo morske dubine, pa onda stane misliti kako e još vi eti nebeske visine. Za to uhvati dva noja, pa im za nekoliko dana ne da ništa jesti dok dobro ogladne, pa im onda prive e za noge veliku kotaricu u koju on u e i sjedne dr e i rukama više sebe i više nojeva na duga kom ranju pe eno jagnje. Nojevi ele i da bi pecivo dohvatili, po lete u visinu i tako su sve le eli dokle Premudrine udari ranjem u nebo, pa onda obrne ranjanane te ga nojevi snesu na zemlju. Tako je vi eo i nebeske visine i poslije je um rüo.

L a ž za opk ladu .

Poslao otac dijete u vodenicu, pa mu kazao da ne melje nig e u vodenici e na e osa. Kad do e dijete u jednu vodenicu, a to u njoj sjedi oso: "Pom oz 'Bog, oso!" – "Bog ti pomogao, sinko!" – "Bih li ja mogao tu malo samljeti?" – "Bi, za što ne bi, evo e se moje sad izamljeti, pa onda melji koliko ti drago." – A li dijete pom isli šta m u je otac rekao, pa izi e na polje i po e uz potok u drugu vodenicu. A oso br e bolje uzm e malo ita, pa otr i drugim putem prije eteta, te i u onoj vodenici malo zaspe. Kad dijete do e u drugu vodenicu i vidi da je u njoj oso, a ono po e u tre u; a oso opet uzm e malo ita, pa otr i drugim putem prije eteta i u tre u vodenicu, te zaspe; tako i u etvrtu. Kad se ve etetu dosadi onda pomisli u sebi: valja da je u svakoj vodenici oso; pa sprti svoju torbu s le a i ostane da m elje s osom . Kad se osino izam elje, i dijete zaspe svoje, onda oso re e: "H ajde, sinko, da um ijessim o kola od tvoga brašna!" D ijete jednako dr i u pam eti što m u je otac kazao da ne melje u vodenici e na e osa, ali sad ve pom isli: što je tu je; pa re e osu: "H ajde de." oso ustane, pa razgrne etin je brašno u m u njaku, a etetu re e da donosi vodu u pregrštima. D ijete stane donositi vodu, i oso po ne pomalo zakuvavati; tako malo pomalo dok se sve izam elje, i oso sve brašno zakuva, pa onda um ijesi jednu veliku poga u, pa razgrnu vatru te je zapre u da se pe e. Kad se poga a ispe e i izvade je iz vatre pa prislone uza zid, onda oso re e etetu: "Znaš, sinko, šta je? Ovu poga u ako podijelim o, nem a ni m eni ni tebi, ve hajde da la em o, pa koji koga nad la e onaj neka nosi svu poga u." D ijete pom isli u sebi: ve se sad nem a kuda, pa re e: "H ajde de! po ni ti." O nda oso po ne koješta lagati, ovam o onam o, a kad se ve izla e i um ori, onda m u dijete re e: "E m oj oso! ako ti više što ne znaš, to je sve ništa; stani da ja tebi ka em jednu pravu istinu. Kad ja bijah u m lado doba stari oek, onda m i im adijasm o m nogo košnica, pa bih ih ja svako ju tro brojio, i sve bih ele

prebrojio, a košnica ne mogu. Kad jedno jutro prebrojim
ele, a to nema najboljega elca; onda ja bolje
osedlam pijevca, pa uzjašem na njega, i po em tra iti
elca. Kad do eram trag do mora, a to on otišao preko
mora, a ja za njim tragom. Kad prije em preko mora, a to
oek uhvatio moga elca u ralicu, pa ore za proso. Ja
povi em na njega: ""To je moj elac; od kud tebi moj
elac?" "A oek odgovori:" "B rate! ako je tvoj, eto ti ga.""
Pa mi da elca, i još punu torbu prosa od izora. Onda ja
uprtim torbu s prosom na lea, a sedlo s pijevca prebacim
na elca, te elca uzjašem, a pijevca povedem u povodu,
da se odmara. Kad budem preko mora, onda mi nekako
pukne jedna uprta na torbi, te se sve proso prospe u more.
Kad prije em preko mora, u tom stigne ino, a ja onda
sjašem s elca, pa ga pustim da pase, a pijevca sve em
kod sebe, pa mu metnem sijena, a ja legnem: spavati. Kad
uju tru ustanem, a to vuci došli te zaklali i izjeli moga
elca: le im ed! po dolu do lanka, a po brdu do koljena.
Onda po nem misliti u što u pokupiti med. U tom padne
mi na um da imam jednu malu sjekiricu, pa je uzmem i
za em u šumu da ulovim kaku zvjerku da zgulim mješinu.
Kad tamo, a to dvije srne ska u na jednoj nozi. Onda ja
potegnem sjekiricom, te im prebijem onu nogu, pa ih
uhvatim, te zgulim s njih tri mješine, i pokupim u njih sav
med, pa pritovarim na pijevca i odnesem ku i. Kad do em
ku i, a to mi se rodio otac, pa mene pošlju Bogu po
vodicu. Sad ja po nem misliti kako u se popeti na nebo,
dok mi pade na um ono moje proso što se prosulo u more.
Kad tamo do em, a to ono palo na vlačno mjesto pa
uzraslo do neba; te ja uz njega hajde na nebo. Kad se gore
popnem, a to moje proso uzrelo, pa ga Bog po njeo i
um ijedio od njega hljeb, pa udrobio u vru em lijeko, te
jede. Nazovem mu ja: Pomoz' Bog! A on mi odgovori:
Bog ti pomogao; i da mi vodicu. Kad se vratim natrag, a
to mojom nesreom udarila kiša, pa došlo more i sve
proso poplavilo i odnijelo! Sad se ja zabrinem kako u si i
na zemlju! Dok mi padne na um da mi je duga kosa:
kad stojim do zemlje, kad sjednem do ušiju; pa uzmem

no , pa sve dlaku po dlaku odrezuj pa navezuj. Kad stigne m rak , a ja onda zave em na dlaci jedan uzao , pa ostanem na njem u da preno im . A li šta u sad bez vatre! K resivo sam imao, ali nema drva! U jedanput padne mi na um da imam u zubunu jednu šiva u iglu , pa je izvadim te iscijepam, pa napalim vatru i sit se ogrijem, pa legnem pored vatre spavati. Pošto zaspim a mojom nesre om sko i vamica te pregori dlaku , a ja strm og lav na zem lju te propadnem do pojasa. Obrnem se tamo amo ne bih li se kako izvadio , a kad vidim da se ne da , onda br e otr im ku i te donesem m otiku te se otkopam , pa odnesem vodicu . Kad do em ku i , a to eteoci anju po polju . Prigrijala vru ina , voljani Bo e! da pogore eteoci . O nda ja viknem : Kam o što ne dovedete ov e onu našu kobilu što je dva dni duga a do podne široka , a po le im a joj vrbe porasle ; neka na inih hlad po njivi . Br e bolje otr im oj otac , te dovede kobilu , i eteoci lijepo stanu eti po hladu . A ja uzem ban , pa odem na vodu . Kad tam o , a to se voda smrzla ; onda ja skinem svoju glavu , te njom probijem led , i zahvatim vode . Kad donesem vodu eteocim a , a oni povi u : ""kam o ti glava?"" Ja se m ašim rukom , a to nema glave , zaboravio je na vodi . Onda se br e bolje vratim natrag ; kad tam o , a to lisica došla pa vadi mozak iz moje glave te jede ; a ja polagano hajde hajde , te se privu em blizu , pa potegnem lisicu nogom u stranjicu , a ona se uplaši , pa od straha p .. e , i isp .. e tefter ; kad ga ja otvorim , a to u njem u piše : m eni poga a , a osi g .. o ." O nda dijete ustane , pa uzme poga u iotide ku i , a oso ostane gledaju i za njim .

45

Kralji obanin .

N ekakav kralj im ao jednu k er , koja je bila m ного lijepa . N je se ljepota bila razglasila po svijetu . Tu su ti išli kraljevi i carevi da je prose , ili od uda sam o da je vide .

Ali otac njezin nije je stio nikome drugome dati do onome koji bi se našao mudriji od njega da ga kako prevari. To za uje na daleko jedan bogati oek, pa kre e iz daleke zemlje, i prošavši m noge zemlje i gradove nanese ga jedno ve e put pred ku u jednoga bogatog oeka. Kad zapita m o e lino iti, dom a in ga jedva do eka i odgovori m u da m o e, za što ne bi! Dom a in radigosta odm ah kako lje brava, i kad ga iznesu za ve eru, ostave od njega glavu obanu, koji bješe u planini kod stoke. Kad sjutradan svane, krene se putnik dalje svojijem putem da prosi u kralja evojkju. Idu i kroz planinu na e obana od one ku e e je bio na konaku, i nazvavši m u Bo ju pomo , re e: "D obro paseš!" A on m u odgovori: "Pasem da ih napasem ." Putnik opet re e: "Ja sam sino u vas na konaku bio." A oban m u odgovori: "N eka si bio; put te nanio." O nda opet putnik: "K ad sam došao u vaš dom , za m ene su brava zaklali." A oban: "K ad ljudi dolaze, za njih valja meso da se i kolje." Opet putnik: "Za tebe smo glavu ostavili." A oban: "G lava glavi i ide." O pet putnik: " eljad od ku e m etnuše je na policu, a do e ku ka pa izjede." A oban: "Z a nju je i bila." O pet m u re e putnik: "Tvojoj otac do e te ubionu ku ku." A oban: "A ko su je ubili, to je i zaslu ila." O pet putnik: "Pošto je ubiše, baciše je na bunište." A oban: "A ko su je na bunište bacili, on e je i iva le ala." Kad putnik uje e oban tako na svaku odgovara, vrlo se za udi i pom isli u sebida bion bio dobar za prosca one kraljeve š eri, pa m u re e: "Tako ti vjere, prim akni se bli e da još m alo zborim o." A oban m u odgovori: "Pri ekaj m alo dok vratim ovce." Pa onda oban otr i te povrati ovce, pa se prim akne onom e oeku; a oek m u re e: "Evo sam krenuo k tom e i tom e kralju da prosim u njega evojkju, ali on evojkje svoje ne da nikom e drugom e do onom e koji bi se našao mudriji od njega da ga kako prevari. A ja vi u da si ti hitre pam eti, i da um iješ dobro i mudro zboriti, bi li dak le pošao sam nom k tom e kralju, eda bi m ikako evojkju isprosio?" Na to re e oban: "Ja u po i." Pa otule zajedno krenu i do u u grad e je ivljeo on i kralj. Kad do u na kraljeva

vrata on e ih do eka stra a pa ih zapita: "K ud idete?" A onika u stra i: "M i idem o ka kralju da prosim o evojk u." A stra a odgovori: "Svakom e je slobodno pro iko ide da prosi evojk u." Pa ih propusti. Kad izi u gore pred kralja, onda oni bogati oek progovori: "Pom ozi Bog, naš svijetli kralju!" A kralj m u pom o prihvati: "B og vam dobro dao, eco!" Pa onda re e onom e bogatom oeku: "Š to je došao oni vlah u gruboj robi?" A o ban ne dade oek da odgovara, nego se sam ute e i re e: "A ko sam ja vlah u gruboj robi, ja im am više blaga nego oni u lijepoj robi, i suviše im am tri hiljade ovaca. Pa u jednu dubodolinu m uzem , u drugoj sirim , a u tre u sm ok sla em ." O nda m u kralj re e: "T o je dobro kad ti toliko blago im aš." A o ban prihvati: "N ije ovo dobro, nego je zlo." A kralj m u re e: "O kle m o e biti zlo kad ti ka eš toliko dobro?" O nda o ban odgovori: "E , vas m i se pošteti sm ok, i u in i se gnoj." O nda kralj re e: "Jazuk! toliko se štete u in i." A o ban prihvati: "T o m ene nije zlo, nego m ije dobro." A kralj re e: "K ako, m ore?" Tada o ban odgovori: "Ja uzeh plug i volove, pa uzorah tri stotine dana, te sve posijah šenicu." A kralj m u onda re e: "T o je dobro kad si toliko šenice posijao." A o ban prihvati: "V alaj nije dobro, no je zlo." A kralj re e: "Š to, jadan?" O dgovori o ban: "P rom etnu m i se ona šenica: sve nikoše bukve i jele." Tada kralj re e: "O h, tu bi m nogo štete!" A o ban prihvati: "T u mene nije štete, ve m i je korist." V eli m u kralj: "K ako ti m o e biti korist kad ti se toliko šenice prom etnu?" o ban m u odgovori: "Jere nale e jedno jato e la, pa sve pritište one bukve i jele, ni se vi e grane ni korijena." Tada veli car: "T o je dobro kad toliko dole e e la." A o ban prihvati: "V alaj nije dobro, no je zlo." O pet car: "Š to, m ore?" A o ban odgovori: "P ripe e sunce Ilijinsko, pa se otopi oni kljuk i med pa se prosu po dolini vas." Tada kralj re e: "V alaj i jest tu bilo zla." A o ban prihvati: "V alaj nije zla, nego dobra." Opet pita kralj: "K ako m ore?" A o ban odgovori: "Ja uhvatih jednu buhu, i zaklah je, pa je odrijuh na mijeh i nabih tri stotine tovara." Tada kralj re e: "V alaj baš jest to la no zboriti."

A oban odgovori: "A ko je lažno zboriti, ti si za istinu vjerovao. Ja sam te dosta prevario, nego daj evojku, ja sam je zaslužio." Čar ne mogne nikud nikamo, nego obanu da evojku, a oban je da bogatu oeku, a bogat oek da obanu silno nebrojeno blago.

46

Ko umije, njemu dvije.

Bio stric i sinovac, pa re e jedno sinovac stricu: "Hajde, striko, da idem o u etu." Stric pristane i po u. Idu i putem sustignu jednoga oeka e vodi dva brava na uzlici. Tada re e sinovac stricu: "Hajde da ukradem o ona dva brava." A stric mu odgovori: "Kako em o, jadan bio, ukrasti, kad ih vodi za uzlicu?" A on mu re e: "Lasno em o ih ukrasti, pusti ti mene." Pa onda otide pobrzo naprijed, pa izuje jedan opanak, pa ga baci na put kuda e udariti onaj s bravima, pa se sakrije ukraj puta. Kad naljeze onaj što era dva brava, digne opanak pa ga opet baci govore i: "Što em i ovi jedan?" Čuvši to sinovac otr i opet naprijed, pa i drugi opanak izuje i baci na put, pa se opet sakrije. Kad onaj s bravim a opet naljeze, i vidi još jedan opanak, onda mu bude ao što onaj prvi nije uzeo, pa sve e svoja dva brava kraj puta za jedno drvo, pa se povrne da ga uzme, da oba sastavi. U tom e se oni prišuma pa odriješi dva brava i odvede stricu. Poslije toga po u dalje stric i sinovac da etuju. Idu i tako vide jednoga oeka e ore njivu su dva vola. Tada re e sinovac stricu: "Hajde da mu ukrademo jednoga vola iz rala." A stric mu odgovori: "Kako em o, jadan bio, ukrasti vola ispred oeka?" A on re e: "Lasno em o ukrasti. No po ina oni kamen pa sjedi i vi i jednako: "" udim se,"" pa kad on do e k tebi da te pita em u se udiš, a ti mu ka i da se udiš njem u što ore na jednom volu." Stric posluša sinovca, otide i sjedne na kamen pa ga stane vika: " udim se! udim se!" Kad se onome oeku što oraše ve dodija

slušaju i ga, ustavi volove, pa otide i upita ga: " em u se udiš, jadan bio?" A onaj mu skamena odgovori: " udim se tebe što oreš s jednijem volom ." A ora mu odgovori: "N e orem sjednijem nego su dva." Pa se br e bolje vratik ralu da vidi jesu li mu obadva vola, kad tamo, a sinovac se prišumao i ukrao vola iz rala. Tako stric i sinovac u eraju vola i dva brava. Idu i otile do u na jednu pe inu. On e stanu pa zakolju jednoga brava, ogule ga i pripeku. A pošto ga ispeku, onda stric re e sinovcu: "H ajde da jedem o." A sinovac mu odgovori: "Sad em o, striko, dok se malo ohladi. N ego dok le m i hajde da se plašim o, pa koji koga poplaš i onaj prvi da po ne jesti." S tric pristane na to, pa izi e pred pe inu i stane baukati: "B au! bau! bau!" A sinovac mu odgovori iz pe ine: "N e bojim ti se ja baukanja; ti si, striko." Tada u e stric unutra, a sinovac izi e na polje pa uzme m ješinu od zaklanoga brava, te je napuše pa udri po njoj palicom i vi i: "Jaoh za Boga! nijesam ja, nego striko." S tric u pe in i kad to za uje, prepadne se m isle i da je došao onaj što su m u brave ukrali, pa na drugu stranu bje i dom a bez ništa, i tako sinovcu ostane, sve. – Ko umije, njemu dvije.

47

Dva novca.

B io nekakav sirom ah ovek, koji se svako jako prom etao, pa najposle nabere vre u m ahovine i m etnuvši odozgo malo vune ponese na vašar da proda sve m esto vune s vre om zajedno. Idu i tako na vašar sastane se s jednim ovekom, koji je isto tako poneo na vašar vre u šešarica da proda mesto oraha, kojima je odozgo s vrha šešarice bio malo pokrio. Pošto na pitanje šta koji im a u vre i jedan odgovori da nosi na vašar orahe a drugi vunu, navale obojica da pazare hespap onde na pu tu. Onaj što je im ao m ahovinu dokazuju i da je skuplja vuna od oraha zaište prida, ali kad vidi da onaj što je im ao šešarice ne da

prida ništa, nego hoće onako da pazare jedno za drugo, on pomisli da su bolji i orasi nego mahovina. I tako posle dugoga cenkanja pogode se da onaj što je imao šešarice da onome drugom dva novca prida, ali ne imaju ni u njima kod sebe ostane među njima, i kao za bolju tvrdnju da među njima za celo vratiti pobrate se. Promenivši sad vreće pobjegne jedan na jednu a drugi na drugu stranu misle i svaki da je drugoga prevario, a kad dođu svaki svojoj kući i izruče hespap iz vreće, onda vide da ni jedan upravo nije prevaren. Posle nekoga vremena dignu se onaj što je imao mahovinu da traži svoga pobratima i da ište dva novca, i našavši ga u jednom selu kod popa u najmu kaže mu: "Ti, pobratime, prevari mene." A on mu odgovori: "Vala, pobratime, i ti si mene." Po tom onaj stane iskati dva novca govoreći da ono valja platiti što je obrećeno i pobratim stvornom potvrćeno. I ovaj pristane da valja platiti, ali se stane izgovarati da nema dva novca, "nego" veli "u moga popa za kućom ima velika jama u zemlji, u koju on često silazi, i po svojoj prilici bi e u njoj novaca ili kakih drugih skupocenih stvari; nego hajde dovesti tim mene u jamu, pa kad je opleniš, onda ćemo dobiti podeliti, i ja ću ti platiti dva novca." Ovaj na to pristane. Kad bude u veće, popov najamnik naevreću i uveće, pa otišavši s pobratimom nad jamu, uveću i pobratim ga sveće preko srede, pa spusti u jamu. Kad ovaj dole iziđe iz vreće, i pojam i tuc tam o tuc am o ne naeništa doita, pomisli u sebi: "Ako ja pobratim u sad kažem da nema ništa, on može otići i mene u jamu i ostaviti, pa što ću sutra od popa kad me naevu jamu?" Pa onda opet uveću, i dobro se sveće uveću, pa poviće pobratim u: "Pobratime, vuci vreću, puna je svašta!" Vuku i pobratim vreću, pomisli u sebi: "Šta da ja ovo delim s pobratimom? Bolje je da ja ovo nosim sam, a on neka gleda kako će izići iz jame." Pa uprtivši vreću s pobratimom na leđa, pobjegne preko sela: a za njim pristane m nogo pasalaju i igoneiga. Kad malo posustane, i vrećama u se nizle a ponisko obesi, onda pobratim iz vreće poviće: "Dii, pobratime, ujedošeme psi!" Kad ovaj to čuje, a on baci

vre u na zemlju. Onda onaj iz vre e rekne: "Tako ti, pobratime, šta se mene da prevariš?" A onaj mu odgovori: "Vala i ti si mene prevario." I onde posle dugoga razgovora obre e onaj što je du an dva novca da e ih jam a no platiti kad mu pobratim drugi put do e, pa se rastanu. Posle mnogo vremena ovaj što je bio u popa u najmu ste e svoju kuicu i o enise, i jedan dan sede i sa enom pred kuom opazi poizdaleka pobratim a gde se uputio u pravo k njegovoj kuici, pa povi e eni: "eno! eto moga pobratim a! Du an sam mu dva novca. Sad se ve nema kud kamo, jer sam mu obrekao platiti ih kad me na e. Nego ja idem le i u kuicu, a time pokrij, pa se prenem a i i jau i, i kada sam umro, te e se on onda vratiti natrag." Pa onda legne u kuicu i nale aške i prekrsti ruke, a ena ga pokrije i stane jaukati. U tom pobratim pred kuicu, i nazvavši joj "Pomози Bog!" zapita jeli to kuca toga i toga; a ena mu prenem a u i se odgovori: "Jest, kuku mene kukavici, evo ga u kuicu gdje le imrtav." Onda pobratim rekne: "Bog da mu dušu prosti! On je bio moj pobratim. Mi smo zajedno radili i trgovali, i kad sam ga tako našao, barem u ekati da ga otpatim do groba i da bacim zemlje nanj." ena mu rekne da e mu biti dugo ekati dok le ga stanu sahranjivati, ve neka ide. A li on odgovori: "Bo e sa uvaj! kako bih ja ostavio tako svoga pobratim a? eka u m akar bilo tri dana, dok le ga ne sahrane." Kad ena u kuicu ka e to mu u polako, mu joj re e neka ide popu te mu ka e da je on umro, ve neka ga nose u crkvu, oko koje je po brdu bilo i groblje, ne e li pobratim onda oti i. Kad ena otide i to popu ka e, pop sa neko lika oveka do e, te onoga nazovim rca metnu na nosila, i odnesavši ga u crkvu onako na nosilima ostave ga nasred crkve, da onde po obiaju preno i, pak e ga sutradan opojati i sahraniti. Kad pop s ostalim ljudima po e iz crkve, pobratim ka e da on pobratim a svoga, s kojim je toliko mnogo trgovao i soli i hleba jeo, ni po što ne e ostaviti sam a, nego da e ga svu no uvati. I tako ostane u crkvi. O nu no udare onuda nekaki hajduci koji su ne ije dvore bili poharali, i mnogo blago i ruho i oru je

bili zadobili; i kad budu pored crkve i vide unutra sve u gde gori, reknu me u sobom: "Hajdemo u ovu crkvu da podelimo svoju dobit." Kad pobratim vidi gde ljudi s oru jem ulaze u crkvu, on se sakrije u jedan ugao; a hajduci ušavši unutra posedaju i blago podele sve kalpacima, a ruho i oru je kako se moglo. O ko svega se pogode i namire, samo ostane jedna sablja, za koju su gdekoji od njih mislili da vredi mnogo novaca. Onda jedan uzevši je u ruke, skočivši na noge govoreći: "Stani da je o ovoga mračno gledam o jeli taka kao što je hvalite: ako me od jednom oseme glavu, baš je dobra." Pa onda poek nosilima, ali se nazovi mrtvac u jedan put ispravi i sedne vi u: "Mrtvi! kam o te se?" A pobratim iz ugla: "Evo nas, svi smo gotovi." Kad hajduci to čuju, onaj pobaci sablju, a oni drugi ostave svoje delove na gomilama, pa skoče i pobegnu bez obzira. Pošto daleko otidu, onda reeharam baša: "Obratite se Bogu! mi hodimo po gori i po svakim mestima i danju i noću, bismo se s ljudima, i udarismo na kule i dvorove, i ni o da šta se ne poplašismo do nas od mrtvih ljudi! Imali koji junak me u nama da se vrati natrag da vidi kako je sad u onoj crkvi?" Jedan veli: "Ja neću," drugi veli: "Ja ne smem," trećivi veli: "Ja bih volio udariti na deset živih nego li na jednoga mrtvog," dok se najposle jedan ne naete reeda e oni i. I on vrativši se natrag privuče; se polagano pod crkveniprozor eda bi što čuo, a u crkvi pobratim i podelili sve hajduko blago i ruho i oru je, pak se najposle oko dva novca svadili i gotovo popupali. Hajduk ispod prozora ništa drugo nije mogao čuti do viknu: "Kam o meni dva novca? Daj mi oja dva novca!" U tome onaj što je bio duan opazi hajduka pod prozorom, pa br e bolje rukom kroz prozor tem u zgrabi kapu s glave, pa je pružipobratimu: "A ratosti dva novca! Evo ti za dva novca." Kad hajduk vidi šta od njega bi, on beč bez obzira, i došavši u dručinu polamrtav poviče: "Braćo hvala Bogu kad živipobegosmo! Mi blago delismo kalpacima, a sad ustali svi mrtvi, pa svakome jedva po dva novca dopalo, a jednome ni to nije moglo izi i, nego uzešemoju kapu tem u dadoše za dva

novca."

48.

SVE, SVE, ALI ZANAT.

Po e nekakav car sa svojom enom i sa k eri da se šeta po m oru na la i. Kad malo odm aknu od brijega onda dune vjetar pa ga baci ak u nekakvu zem lju e se o njegovu carstvu ništa ine uje (kao ni on o ovom e što do sad ništa nije uo ni znao). Kad izi u na suho, on nije sm io ni kazati da je car, a novaca nijesu im ali sa sobom ništa, a ne znaju i nikaka zanata, nijesu se m ogli druk ije hraniti nego se on najm i da uva seoska goveda. Pošto tu pre ive tako nekolicke godine, ugleda sin cara od one zemlje njegovu k er, koja je bila vrlo lijepa i ve dorasla do udaje, pa ka e svom ocu im ajci da se drugom nikakom evojkom ne e o eniti do k eri govedara iz toga i iz toga sela! Otac i mati i drugi dvorani stanu ga odvra ati da se pro e te sram ote: kako bi on carski sin uzeo govedarsku k er kod tolikijeh drugijeh carskijeh i kraljevskijeh k eri! A li sve za ludu; on ka e: "Ja nju, ja nijednu!" Kad ve vide da druk ije ne m o e biti, onda car pošlje jednoga svog vezira da javi govedaru da e car da m u uzm e k er za sina. Kad vezir otide i javi to govedaru, a govedar ga zapita: "Kakav zanat zna carev sin?" Vezir se upropasti: "B og s tobom , oe e! kako e carev sin znati zanat? Š to e zanat carevu sinu? Zanate ljudi u e da se hrane njim a, a carev sin im a zem lju i gradove." G ovedar ka e opet: "E , ako ne zna nikakva zanata, ja m u ne dam svoje k eri." V ezir se vrati, te ka e caru šta govori govedar. Sad postane udo još ve e. O ni su m islili da e to za govedara biti najve a sre a i dika što m u carski sin uzim a k er, a on pita kakav zanat zna carev sin! C ar pošlje drugoga vezira, ali govedar ka e jedno te jedno: "D ok carev sin" veli "ne nau ikakav go zanat, i ne donese m i svoju rukotvorinu,

dotle nema ništa od prijateljstva!" Kad se i ovaj vezir vrati te kaže da govedar ne daje evojkę dok carev sin ne nauči kakav gođ zanat (sam o nek je zanat), onda carev sin za eđ pođ arđiji da gļeda kakav je zanat najlakše naučiti. Hodaju i od duđana do duđana i gļedaju i kako razli ni m ađstori rade, do eđ na duđan e se pletu rogođine, i to m u se uđini najlakđi zanat, pa ga pođne uđiti i nauđiza neko liko dana, pa onda oplete sam jednu rogođinu, te je odnesu govedaru, i kađ u m u da je carev sin nauđio zanat, i da je to njegova rukotvorina. Govedar uzme rogođinu u ruke, te je zagļeda sa sviju strana, pa onda zapita: "Koliko to vrijedi?" A on i mi kađ u: " eđtiri pare." "Eđ!" veli "dobro! eđtiri pare danas, eđtiri sđutra, to je osam , a eđtiri prekosđutra, to je dvanaest i t. d. Da sam ja taj zanat znao, ne biđ danas đvao seoskiđeh goveda." Pa im onda kađ e ko je on i kako je tu dođao; a ovi se onda obraduju jođđ ve m a đto uzim ađu evođku od cara, a ne od govedara, i s najveđijem veseljem vjen ađu m om kađ i evođku i provedu svadbu; pa onda dadu ovom eđ caru lađ e i vođsku, te ođide preko m orađnađ e svođu zem ļju.

49

M eđed, svinja i lisica.

Uđru e se m eđed i svinja i lisica, pa se dogovore da oru zemļju i da siju đenicu da se hrane. Zapitaju jedno drugoga đtađ e koje raditi i kakođ e sđjem e nađi. Svinja ređ e: "Jađ uđprovaliti kođđ, i ukrađđu sđjem e; i jađ u svođjom surlom uzorati." M eđed ređ e: "Jađ uđposijati." A lisica ređ e: "Jađ u svođjim repom podrljati." U zorađe, posijađe. Dođ eđ etva. Stađe se razgovarati kakođ e pođeti. Svinja ređ e: "Jađ uđeti." M eđed ređ e: "Jađ uđsnopļje vezati." Lisica ređ e: "Jađ uđklasje kupiti." Pođ eđe i snopļje povezađe. Sad se stađe dogovarati kakođ e vrijeđi. Svinja ređ e: "Jađ uđgum nođnađiniti." M eđed ređ e: "Jađ uđsnopļje snijeti, i jađ uđi vrijeđi." Svinja ređ e: "Jađ uđpretresati, i

rastavi u slamu od šenice." Lisica reče: "Ja u svojim repom trniti pljevu sa šenice." Svinja reče: "Ja u ovijati;" a med reče: "Ja u isto razdijeliti." Ovrhoše. Med ito podijeli; ali ga ne podijeli pravo: jer ga svinja zamoli, te joj dade samo slamu, a šenicu svu uze sam, lisici ne dade ništa. Rasrdi se lisica, pa otide na tumbu, i kaza im da e im dovesti jednoga carskog oeka koji e ito pravo razdijeliti. Uplaši se svinja i med, pa reče med svinji: "Zakopaj se ti, svinjo, u slamu, a ja u se popeti na ovu krušku." Zakopa se svinja u slamu, a med se pope na krušku. Lisica otide te na emaku, paje pozva u društvo, da idu na gumno da hvataju miše. Znajui ma kada na gumnu ima dosta miša po e rado, pa sad iznad puta sad ispod puta tri za ticama. Opazi je med skruške po izdaleka, pa kaže svinji: "Zlo svinjo! eto lisice e vodi strašnoga bumbašira: ogmuo urak od kune, pa i krilate tace hvata oko puta." U tom se ma ka ukrade medu iz oiju, pa kroz travu do e na gumno, i tra e im iša stane šuškatiposlami. Svinja podigne glavu da vidi šta je, a ma ka pomisli od njezine surle da je mišpa sko i te svinju šapama za nos. Svinja se uplaši pa rukne i sko i te nada u potok; a ma ka se prepadne od svinje, pa nada uz krušku; a med pomisli da je ona ve svinju udavila, pa ide sad na njega, pa od straha padne skruške na zemlju, te se razbije i crkne, a lisici ostane sve ito i slama.

50

Lisica se osvetila vuku.

Jedna lisica umijesi od zemlje kola e, i ispekavši ih nam a e ih medom, pak onda tijekom kola im a do ek tu arim a i zaište jedno tu e u njih, a ona njim a da da medenijeh kola a. Tu ari joj ne šenu dati tu eta, nego joj ka u da ide k svinjarim a, da e joj onidati prase. Onda ona otide k svinjarim a i zaište u njih jedno prase, a ona njim a da da medenijeh kola a. Svinjari joj ne šenu dati

prasetu, nego je pošlu ka govedarima, da e joj oni dati tele. Onda ona otide ka govedarima i zaište u njih jedno tele, a ona njima da da medenijeh kola. Govedari joj ne šenu dati teleta, nego je oprave ka konjušarima, da e joj oni dati drijebe. Onda ona do e i ka konjušarima, pa zaište i u njih da bi joj dali jedno drijebe za medene kola i e. Konjušari joj dadu jedno drijebe, a ona njima kola e, ali im dobro prikri i da ni po što ne lom e kola a dok ona ne prije e preko onog brda. Oni je poslušaju, ali kad poslije prelom e i zagrizu, vide da su kola i od zemlje i da ih je lisica prevarila, pak onda odmah za njom u po eru, ali ona bijaše ve daleko um akla na svojoj dobiti, te se oni vrata prazni i umorni natrag. Lisica došavši svojojku im etne drijebe u košaru, i stane ga tim ariti: svaki dan mu je donosila travice zelene i vodice studene, ali kad bi god polazila po travu i po vodu, svagda bi prikri la drebetu da pazi na njezin glas i na njezine rije i: "Kobo, kobilice! otvori mi vrata: nosim ti studene vodice i zelene travice", pa ni na kakav drugi glas da ne otvora vrata na košari. Jednom do e vuk koji je više puta slušao kako lisica drebetu vi e da otvori vrata, pa stane i on svojim krupnijem glasom vikati: "Kobo, kobilice! otvori mi vrata: nosim ti studene vodice i zelene travice." Ali drijebe pozna da to nije onaj tanki glas lisi in, pa mu ne š e otvoriti, a vuk kad to vidi, sakrije se za sjek od košare. Malo vremena za tijem postoji, a leto ti lisice s vodom i sa travom. Kako do e pred košaru stane po obi aju na vratima tanko govoriti: "Kobo, kobilice! otvori mi vrata: nosim ti studene vodice i zelene travice."

drijebe poznavši glas njezin odmah joj otvori, pak stane pripovijedati kako je neko dolazio i govorio kao i ona da mu otvori vrata, ali krupnijem glasom, i kako ono nije š elo otvoriti. Onda lisica re e: "Ne otvoraj ni po što na krupan glas, ve na vrlo tanak." Sju tradan kad lisica opet otide po vodu i travu, do e vuk koji je za sjekom slušao sav njihov razgovor, pa se stisne što je ve m amogao i po ne vrlo tankijem glasom: "Kobo, kobilice! otvori mi vrata: nosim ti studene vodice i zelene travice." Jadno

drijebe prevari se pa otvori vrata, a vuk njega za vrat te ga uvali i svega pojede, samo glavu i rep ostavi, pa onda otide a vrata se na košari za njim zatvore kao što su i bila. Kad poslije dođe lisica, po obaju stane zvati: "Kobo, kobilice! otvori mi vrata: nosim ti studene vodice i zelene travice." Ali niti se ko javlja niti vrata otvora. Onda ona proviri kroz brvna i kad opazi u košari samo glavu i rep od drebeta, odmah se svome jadu dosjeti, te obje vrata i stave rđati i naricati nad mrtvom glavom drebetom, a najposlije od teške tuge i žalosti otide pa se umrtvina putu. Malo zatijem udari onuda jedan oek skolima, i našavši lisicu na putu digne je i baci u kola misle i kad dođe ku i da je odere. O vaj je oek imao u kolima u torbi tri sirca. Lisica koja se bila utajala, digne se polako pak izvuče sva tri sirca iz torbe, pa pobjegne s njima. Kad podobro umakne, a ona pojede dva sirca odmah, a trećina taktne na vrat, pa onda pođe dalje. Idu i tako sukobi se s vukom, koji joj je drijebe ujio, a vuk kad vidi u nje sirca zapita je otkuda joj, a ona mu odgovori da je izlokala iz vode. "A gdje je ta voda?" zapita opet vuk, a lisica mu reče: "Hodi, ja ti pokazati." To bijaše oko ponoć u štapu, i nebo bijaše vedro. Lisica dovede vuka na jednu vodu, i pokazavši mu u vodi mesec, reče: "Eno vidiš koliko je sirca u vodi, nego lo i, pa eš ga izlokati kao i ja svoj što sam izlokala." Onda siromah vuk lo i, lo i, dok mu trgne voda nazad. Lisica mu onda jamu zatisne, pa mu reče: "Lo i, vujo, sad eš izlokati." A vuk siromah opet lo i, lo i, dok mu voda trgne i na uši. Lisica mu zatisne uši, pa mu opet reče: "Lo i, vujo, sad eš izlokati." A vuk siromah opet lo i, lo i, dok mu trgne voda na nos i na usta. Onda mu lisica zatisne i nos i usta, pa uzjaše nanjire i da je bolesna i da ne može i i, ve da je on nosi. Jadni vuk po ne je nositi, a ona otegne pjevati; "Boln zdravu nosi, boln zdravu nosi." I kad je ona ovo jednako ponavljala, zapita je vuk: "Šta ti, teto, govoriš?" A ona mu kaže: "Ništa, vujo, bunacam." Pa opet udesi: "Boln zdravu nosi, boln zdravu nosi;" i tako jednako do pred jednu ku u u kojoj su bili svatovi. Uju i svatovi što lisica

govori, izi u pred ku u i po nu hvaliti njezinu pjesm u , a ona im ka e da bi i bolje pjevala da ih ho e pustiti u ku u a za tijem i na tavan . Svatovi ih puste . Pošto vuk s teškom mukom iznese lisicu na tavan , koji je bio od ljese , ona onda otvori sve jame vuku , i izlije se sva voda iz njega te polije dolje svatove . Svatovi po lete na tavan , lisica sko i s tavana i ute e , a jadnoga vuka svega isprebijaju . Kad se poslije sastanu vuk i lisica , zapita jedno drugo kako ute e ; vuk odgovori da je sav isprebijan i da je jedva utekao ; tako i lisica re e . Sad lisica pozove vuka da preskakuju preko jedne sto ine sijenske , koja je on e blizu bila . V uk je i to poslušna opako po sebe . Pošto nekoliko puta presko e , re e lisica vuku da dobro ne preskakuje , da preve na stranu ska e , a ne upravo iznad sto ine . O nda on po e da presko i upravo iznad sto ine , te se na nju nabode . L isica vide i to obeseli se vrlo i re e vuku : " M i i , vujo , m i i , sad eš sa i . " A vuk m i u ido era do dna sto ine ; onda ga ona ostavi svete im u se : , O davno ja oko tebe derem opanke ; jer si ti m oje drijebe ujio . "

[Povratak na glavni indeks Srpskih narodnih pripovjetki](#)
